RHETORICÆ LIBRI DVO,

QVORVM

Prior de Tropis & Figuris,
Posterior de Voce & Gestu

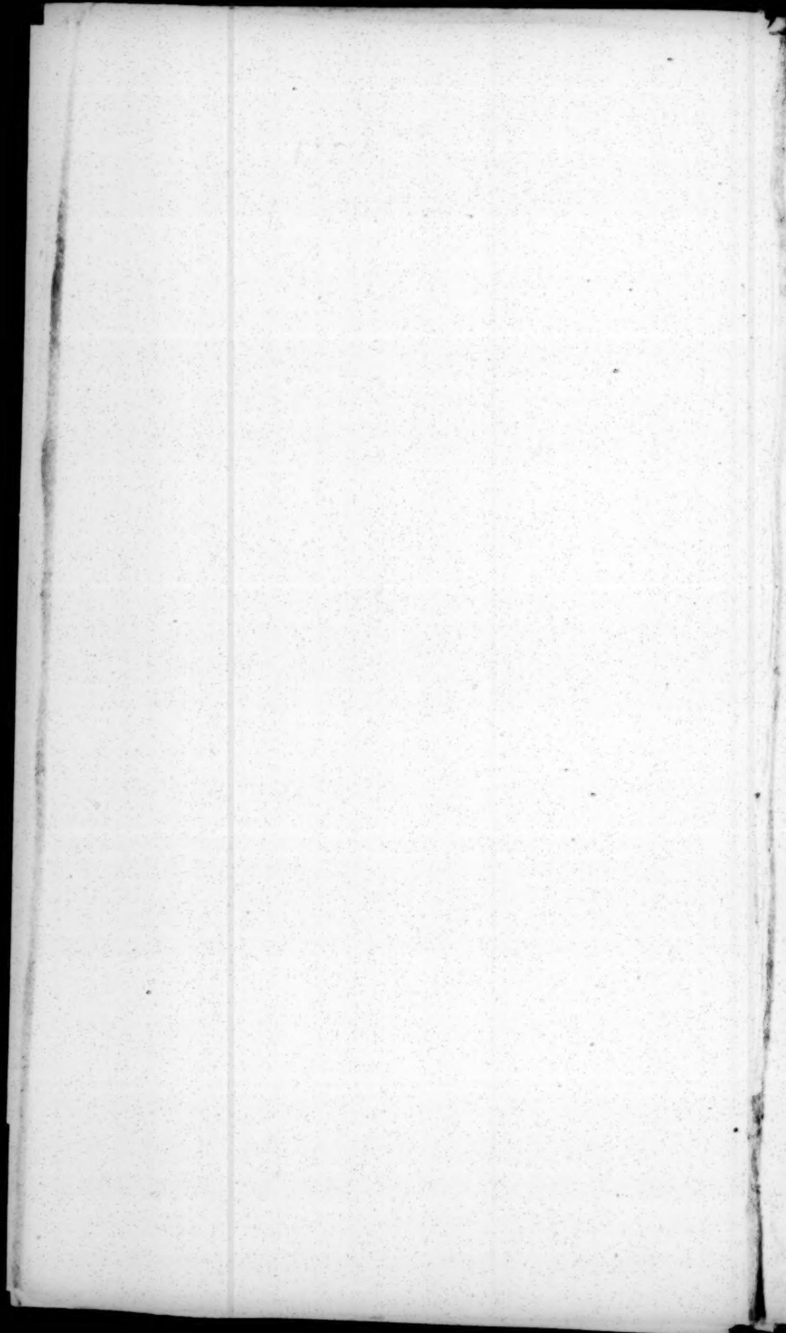
PRÆCIPIT:

IN VSVM SCHOLARVM ACCVRATIVS IAM SEXTO EDITI.

LONDINI,
Apud *Guilielmum Stansby.*

M. DC. XXVII.

VIRO VIRTVTIS ET HONORIS NOMINE NOBILISSIMO,

THOMÆ EGERTONO Equiti,

Domino Custodi magni Sigilli Angliæ,

CAROLVS BVTLER *Magdalenensis*, *S. D.*

EA est bonarum artium venustas & pulchritudo (Illustrissime Heros) vt liberalibus ingenijs nihil suavius, nihil amabilius videri possit: *quæ, si oculis cernerētur, mirabiles sui amores excitarent.* Ideóque vt antiquitùs viri

[D]octi suos semper habuerunt Mæcenates & Patronos; ita nunc etiam non desunt, qui, tanquam Dij Tutelares, eos non solùm ab inveterato tenebrionum liuore vindicare; sed etiam dignis honorare præmijs imprimis student. Inter quos, quamuis non pauci reperiantur, qui de literis & literatis benè sunt meriti; tibi tamen præ cæteris primas & palmam vnâ omnes voce facilè concedunt: qui à teneris etiam vnguiculis, præsertim ex quo ad hoc tam excelsum honoris culmen tua te merita euexerunt, omnes curas & cogitationes tuas ad rei literariæ pariter & religionis propagationem eo vsque intenderis; vt non tam amplissimo illo honoris loco honorari, quàm ipsum honorâsse meritò dicaris. Sed non est animus spatiosum laudum tuarum campum ingredi: tum quod eas licèt modestissimas modestia tua non ferat, tum quod omnibus iam sint satis notæ; vtpote qui non mediocres prudentiæ & benignitatis tuæ fructus iugiter percipiant. Pro tantâ tuâ in omnes, præcipuè Academicos, bonitate,

——grates persoluere dignas
Non opis est nostræ:——

nostram vero gratitudinem, quam imo fixam pectore habemus, omni tibi officij genere probare cupimus. Communis nostra parens Academia, cum nihil haberet quo tibi magis gratificari posset; quem illius fidei credidisti optimæ spei filium, eundem tibi literarum, & virtutum ornamentis haud vulgariter excultum reddidit. Adeo vt non tam nomine & corporis effigie, quàm eximijs animi dotibus patrem ita expresserit, vt in eo repubescere videreris. At hunc, proh dolor, dum sub inuicto nostro Scipione (qui prius eum alibi in equestrem ordinem meritissimè cooptauerat) in fatali illo bello Hybernico arma ferret, non sine graui & amantissimi patris, & inclyti illius herois, cui charissimus fuit, & cōmuni omnium, quotquot eum nouerunt, mœrore, præmaturâ morte abreptum audio. Quamuis quod ad eum attinet, terram cœlo, homines angelis, ærumnas fœlicitate, denique ætatem breuissimam æternitate commutauit: quod autem ad nos, su-

pereſt adhuc alter, & diu ſuperſit precor, eâdem ſtirpe prognatus, eodem ingenio & indole prǽditus, ijſdem doctrinæ & morum præceptis imbutus, qui illi ſuccedat. Faxit bonorum omnium author & perfector, vt præclara virtutum ſemina, quæ in tenero illius pectore pulchrè iam cernimus efflorefcere, ad fraternam indiès, adeóque paternam excreſcant maturitatem. Iam vero vt generoſis hiſce animis pie ac doctè informandis propenſam in te voluntatem ſuam mater noſtra lubens indicauit, eandem tibi deinceps quacunque ratione præſtitura; ita & eius filij, quibus poſſunt indicijs animos ſuos honoris tui ſtudioſiſsimos teſtificari ſummè cupiunt. Prouectiores quidem, qui ſuam grauioribus ſtudijs operam impenderunt, opera tibi grauiora in perpetuam & tui, & ſui nominis memoriam indiès exhibent. Ego verò inter pueros puerilibus iam diu exercitatus, puerilia promo: ſed tamen ita puerilia, vt adultos etiam perlegiſſe haud pœnituerit. Siquidem continet hic libellus Rhetorices artem, plenè, ſuccinctè, &

per-

perspicuè explicatam. Quicquid vel veteres, vel recentiores hac de re vspiam scripserunt, id totum legitimâ methodo conformatum, ac insignibus poëtarum & oratorum exemplis illustratum hîc proponitur. Istud qualecunque obseruantiæ meæ μνημόσυνον amplitudinis tuæ patrocinio (honoratissime Mæcenas) consecro: vt cuius piâ & sincerâ munificentiâ viri veræ sapientiæ præceptis passim sunt informati, eiusdem auspicijs pueri etiam politioris disciplinæ rudimentis erudiantur. Deus te, pro immensâ suâ bonitate, Ecclesiæ, Reipub. Academiæ, & ingenuis eius alumnis, quàm diutissimè seruet incolumem: & pro bonâ semente, quam hîc apud nos facis, messem in cœlis apud Christum æternam largiatur. *Basingstochiæ,* 5. Idus Martij. 1600.

IN CAROLI BVTLERI RHETORICAM

Carmen Hendecasyllabum.

ROmanæ fidicen lyræ, fatemur
(Quod nostri proaui prius fatētur)
Totum, quicquid habet satis decorum
Ars poëtica, olet tuam lucernam.
Illud iure tibi cupit negari,
Nec charo mihi *Carolo* id negârim,
Qui te Rhetoricus poëta contra
Audet stare poëticusque Rhetor,
Se breuem dare nec tenebricosam
Paruis Rhetoricæ suæ poesin.

ALIVD.

Vere nouo dulci resonat nemus omne camœnâ,
Innatum est auibus vere pipire nouo:
Ne quid in his natura sibi super arroget artem,
Arte doces versus, CAROLE, *vere nouo.*

Ῥητορικὼ τεχνῶν φύτο δεύτερος ἀρτεπεηῶν,
Δεύτερος ὁ Βυτλὴρ ἔτριβε Ῥητορικήν.
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς πάρος ἄλλων πρῶτα δίχαζε:
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ τρίτον οὐδὲν ἔχειν.

R. C.

I. M.
LECTORI.

SI in *Authoris operisue laudem* (*studiose Lector*) *multorum hîc, pro more, suffragia requiras; instar multorum sit hoc vnum literati illius, &, ob exquisitam docendi methodum, de bonis literis optimè meriti, Magistri* Iohannis Brinsley: *cuius in suo Ludo Literario,* or the Grammar Schoole, *cap.* 16. *hæc sunt verba.* In steed of *Talæus*; you may vse Master *Butlers* Rhetoricke, of *Magdalens* in *Oxford*, being a notable Abridgement of *Talæus*; making it most plaine, and farre more easie to bee learned of Scholers: and also supplying very many things wanting in *Talæus*. Both it and the Commentarie together are almost as small as *Ta-*

Talæus alone ; and not of much greater price, though the worth be double: yea the vse and benefit will be found to be farre aboue all that euer haue beene written of the same. *Et rursus Cap.* 14. For the Figures belonging to Poetrie, and for Rules of the quantitie of Syllables, short and very plaine, see *Butlers* Rhetoricke, *Cap.* 14. *de Metro.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

INter Philosophos, quos eximia sapiẽtia posteris commendata per vniuersum terrarum orbem celebrauit, quotum iure teneat locum Petrus Ramus, *eorum sit iudicium, qui cùm eruditione, tum æquitate præstantes, optimè dijudicare & possunt, & volunt : meâ sanè sententiâ, si vel in præceptis veritatem, vel in methodo breuitatem, vel in exemplis perspicuitatem, vel in omnibus vsum & vtilitatem respicias; in celeberrimo illo & honoratissimo choro nemini secundus assidebit : immò (vt liberè quod sentiam eloquar)*

—tantùm alios inter caput extulit omnes,
Quantùm lenta solent inter viburna cupressi.

Huius ego nomine, hoc tibi (ingenue

Le-

Lector) opusculum offero: quod siquid fructus ac emolumenti afferat, id omne illi acceptum referes. Quippe qui ipsius materiam, latas perlustrans probatissimorum Anthorum syluas, studiosè exquisiuit; exquisitam impigrâ succîdit manu; succisam ad amussim dolauit, leuigauit, conformauit. Quam sic præparatam, ipse structuris occupatus grandioribus, Audomaro Talæo *artifici certè non imperito, in perfectum opus compingendam commendauit: qui quidem commisso sibi munere, non inuitâ (quod aiunt) Mineruâ, perfunctus est. Quando tamen, quod in re tam difficili facile est, nonnulla peccentur; quædam sint immissa propè inutilia, quædam etiam omissa planè necessaria; operæ-pretium me facturum sensi, si supplerem quæ desunt, amputarem quæ supersunt, & paucula etiam indigesta suis restituerem locis: vt pulchrum hoc præstan-*

tis nostri architecti ædificium, omnibus suis numeris absolutum & completum, commodè tuis vsibus inseruiret. Istud quidem, studiosæ consulens inventuti, manibus pedibusq; obnixè conatus sum: quòd si voti compos effectum dederim, habeo quod expetiui præmium: sin optatum hunc finem sedula mea industria minùs videatur assequuta, veniam voluntas promeretur. Sed nigrum, precor, parumper abstine calculum: Aspice, inspice, perspice primò: censuram deinde sperabo æquiorem. Et quam tandem? inquis: vtcunq; tua in hoc opere opella vituperio careat; non tamen eiusmodi est, vt laudem aliquam mereatur. Nam difficilia quæ pulchra: *atqui* facile est inventis addere. *Esto: neque enim gravabor, ista mihi (vt cui non meum Encomium, sed tuum commodum hanc suaserit prouinciam)*

Et dici potuisse, & non potuisse refelli.

Quamuis de nimiâ facilitate, vbi ipse in re simili periculum feceris, minùs forsan constanter asseuerabis.

[margin: in arte Poëtica.] *Breuitati vbique, poëtæ sequutus consilium* Quicquid præcipies esto breuis,—*summoperè studui: neque maiori mihi fuit curæ Rhetoricam nostram* Rameam *re cæteris auctiorem; quàm præceptionum & exemplorum compendio tibi quàm breuissimam exhibere;* —vt citò dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Obscuritatem verò indiuiduam ferè breuitatis comitem (juxta illud

[margin: ibidem] —Breuis esse laboro, Obscurus fio—) *hic prorsus seiungere eam dedi operam, vt notarum adminiculo aperta satis & expedita omnia ausim polliceri. Quamuis breuitati vel obscuræ prolixitatem posthabeat Rhetor,* [margin: Rhet. 1 3] *vbi inquit,* Sæpè res parum

parùm eſt intellecta longitudine magis quàm obſcuritate narrationis.

Quæ teneris Tyronum memorijs non ita neceſſariò erunt committenda, minuſculis characteribus, diſtinctionis gratiâ, excudenda curaui; ne vel minimum in hoc ſtadio currentibus offendiculum obſtet, quod eos in viâ retardare queat.

Troporum explicationes tropis ipſis in contextu ſubnectendas non cenſui: partim vt pueris in diſcendo labor minueretur; partim ne, ſi eas vnà memoriæ mandarent, aptè, verè, & expeditè de ijs rebus oſcitantes reſponderent, quas tamen minimè intelligerent. Rectiùs itaq; poſt ſingula capita ſeorſim collocantur: vndè diſcentibus petere licebit, quoties de ijs hæſitauerint.

Capiti de Metro, nequid alibi quærere opus ſit quod ad eum locum ritè ſpectat, compendiariam de Meta-

taplaſmo, & ſyllabarum quantitate, aliiſque ad Metrum pertinentibus doctrinam inſerui: idq́ eò libentiùs, quòd Grammaticorum ſuper hac re præcepta ſint ferè confuſa, prolixa, imperfecta.

Cætera, in quibus dicendi diſcipulis non inutilem nauaui operam, non eſt quod præmoneam: ex collatione exemplaris, quod ſuo Talæus *nomine edidit, tute faciliùs deprehendes.*

Viue, vale. Siquid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his vtere mecum.

RHE-

RHETORICÆ

Liber Primus,

DE ELOCVTIONE.

CAP. I.

RHETORICA est ars benè dicendi:

Cuius virtus prudenter adhibita mirabiles effectus habet. *Ideoque* Plato Sophistis Græciæ & Rhetoribus iratus, hanc ipsam artem ὀψοποιικὴν, κομμωτικὴν, κολακικὴν, γοητικὴν, quandam obsonandi, fucandi, adulandi, incantandi peritiam appellat. Et quidem nullum est, vel condimenti, vel fuci, vel adulationis, vel incantationis genus, quo rudes & imperiti auditores facilius, quàm Rhetoricis ornamentis ad idoneam sententiam accommodatis, capiantur.

Partes Rhetoricæ duæ sunt, Elocutio & Pronunciatio. Elocutio est exornatio orationis: *Elocutio.*

Eaque per se plurimùm potest; vt in Curione: qui, tametsi cæteris eloquentiæ laudibus maximè nullus esset, tamen elocutionis splendore, & copiâ, & bonitate quâdam expeditâ, & profluente celeritate, orator proximus optimis numeratus est.

Elocutio est tropus aut figura. Tropus est elo- Τρόπος.

elocutio, quâ 1 vox à natiuâ significatione in aliam immutatur.

Et certè tropum necessitas genuit, iucunditas autem posteà celebrauit. Nam vt vestis frigoris depellendi causâ reperta est primò, pòst adhiberi cœpta est ad ornatum etiam corporis & dignitatem; sic verbi modificatio instituta est inopiæ causâ, frequentata delectationis.

Communes eius 2 affectiones sunt quatuor. Nam si tropus durior sit & inæqualior, 3 Catachresis dicitur: si elatior & audacior, 4 Hyperbole: si in vnâ voce multiplex, 5 Metalepsis: si in pluribus continuatus, 6 Allegoria.

Hyperbole est Auxesis, aut Miosis. Auxesis est, cùm augendi aliquid, & amplificandi gratiâ verbum grauius proprij loco substituimus: vt cùm *liberalem magnificum*, *seuerum sæuum*, *improbum sacrilegum* dicimus. Miosis seu Tapinosis est, cùm minuendi & extenuandi causâ leuiori vtimur vocabulo quàm res postulat: vt cùm *adulatorem blandum* & *affabilem*, *prodigum* aut *audacem*, *liberalem* aut *fortem* nuncupamus.

Quæ defectum 7 auget Hyperbole, Miosis est: vt cùm *homunculum Pigmæum*, *stupidum stipitem*, *qui non respondet mutuo* appellamus. Allegoriæ autem præcipua laus est: quæ vna aures nostras mirificè capit. Vt enim troporum singulorum ornatus magnus est, ita continuatorum & coniunctorum multò maximus.

8 In Allegoriâ tenendum est illud, vt quo ex genere rerum cœperis, eodem desinas: secùs inconsequentia fœdissima fuerit.

Ad Cap. I.

¶ *Vox.* tàm complexa quàm incomplexa. Singulæ & solæ dictiones crebriùs quidem tropos admittunt: nonnunquam verò & coniunctæ: vt in Metonymiâ, *suburbanum tuum gymnasium*, *florentis ætatis*: in Ironiâ, *nec dico*, *non vtor*: in Metaphorâ, *sementem feceris*, *gratias agere*: in Synecdoche, *gladium Octauum*, *totum tribunal*. Huiusmodi voces complexæ in parœmiis frequentiores sunt: vt *laterem*

terem lauare.i. frustrà laborare: quemadmodum facit, qui laterem lauat. *Contrà stimulum calcas* .i. repugnando tibi ipsi, non aduersario noces: vt facit qui contra stimulum calcat. *Lupum auribus teneo*.i. dubius sum vtrum incœptum peragam, an ab eo desistam: veluti qui lupum auribus tenet. *Lupi illum videre priores* .i. obmutuit: sicut quem lupi priùs intuentur. *Delphicus gladius*.i. res diuersis vsibus idonea: qualis fuit gladius Delphicus: qui ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. *Ex tripode dictum* .i. verum: quale putabatur, quicquid ex tripode dictum fuit, &c. Quæ singula exempla singulos tropos habent: non autem in singulis, vt vides, vocibus, sed coniunctis. Quanquam Talæus alibi, dum quod verum est ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἁπλῶς enunciat, secus sentire videatur.

2 *Affectiones*. Generalis tropi affectio

est
- vnius
  - inæqualis, Catachresis.
  - audacioris, Hyperbole.
- plurium
  - in vno verbo, Metalepsis.
  - in verbis pluribus, Allegoria.

3 *Catachr.* Catachresis est durior & iniucundior verbi immutatio, cùm scilicet nomen aliquod pro alio ponitur, in cuius locum non deductum esse, sed irruisse, non precariò, sed vi venisse videatur. 4 *Hyperb.* Hyperbole est ementiens superiectio, siue audacior tropi superlatio: quæ quamuis sit vltra fidem, non tamen esse debet vltra modum: monere satis est mentiri Hyperbolen, nec ita vt mendacio fallere velit. Hæc Quintilianus lib. 8. cap. 6. 5 *Metalep.* Metalepsis est tropi in vno verbo multiplicatio, quando nempe ex improprio significatur primò improprium, tum ex improprio illo fortè aliud improprium, atque ita deinceps donec ad proprium veniatur, intercedente (vt ait Fabius) medio gradu transitum præbente: aut (vt Valerius interpretatur) cùm gradatim itur ad id quod significatur. 6 *Alleg.* Allegoria est tropi continuatio: vbi nimirùm eiusdem generis tropi plures coniunguntur. 7 *Augēt.* Nam defectum augere est extenuare. Vide numerum 14 in notis ad caput nonum. 8 *In Allego.* Sic inquit lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

CAP. II.

1 ωνυμία. nsnomi-ζο.

TRopi 1 genera sunt Metonymia & Ironia, Metaphora & Synecdoche.

1 Metonymia causæ. Efficientis.

METONYMIA est tropus 2 causæ ad effectum, subiecti ad adiunctum; vel 3 contrà. Metonymia causæ est efficientis, aut materiæ.

EFFICIENTIS, vt cum inuentor & author pro ipsis effectis rebus vsurpantur. Pro Marc. *Quos amisimus ciues, eos 4 Martis vis perculit, non ira victoriæ,* Georg 1.

Aut dulcis musti 5 Vulcano decoquit humorem.

Catachresis.

Sic 6 *Oceanus & Tethys, Nereus & Doris, Neptunus & Amphitrite: Pontus* etiam Metalepticωs pro *mari: 7 Liber & Ceres* pro vino & pane in prosa Catachresin habent. Lucani libro 4. Catachresis est vsitatior.

8. *Vrebant montana niues, camposq; iacentes Non duraturæ conspecto sole pruinæ.*

Metalepsis

Metalepsis est pro Amer. *Accusant ij qui in 9 Fortunas huius inuaserunt.* & Æn. 4.

Quin morere, vt merita es, 10 ferroque auerte dolorem.

Allegoria.

Allegoria Eun. Ter. *Sine 11 Cerere & 12 Libero friget 13 Venus.*

Est præterea hic valdè vsitatum, imò (quia verbum deest) necessarium, sciptores pro scriptis operibus appellare. Mart. lib. 14.

Pellibus exiguis arctatur 14 Liuius ingens:
Quem mea non totum bibliotheca capit.

Materiæ.

METONYMIA MATERIÆ est, cum nomen materiæ pro effecto ponitur.

Metalepsis

Verr. 6. *cum essent triclinij strata, 15 argentumq; expositum in ædibus* Metalepsis est. Met. 1.

ɛ́

——— *& structis cantat* 16 *auenis.*

Item Æneid. 8. *Labitur uncta vadis* 17 *abies.*
18 *Abies* tamen pro *tabellis* in prosa Catachresis est. Allegoria hic quædam est. Horat. Epist 2. l. 1. Cat sis.
Non domus & fundus, non 19 *æris aceruus & auri* Alleg
Ægroto domini deduxit corpore febres. 2. Leg. 20.
Æra & ferrum duelli insignia sunt, non fani.

Ad Cap. 2.

¶ *Genera* Vox *genus* sæpissimè ponitur pro specie intermedià (quæ scilicet alias etiam species subiectas habet, quarum respectu genus esse possit) non solum apud Ciceronem & Latinos omnes, sed & apud Aristotelem ipsum, vt capite de qualitate, vbi secundum, tertium & quartum genus appellat qualitatis. 2 *Causæ* Causa est cuius vi res est: est autem quadruplex,

Efficiens à } quâ, Forma per } quam res est.
Materia ex } Finis propter }

Verùm ex his quatuor, duæ tantum priores hic locum habent. 3 *Contra*, i. effecti ad causam, adiuncti ad subiectum. 4 *Martis*, prælij: Mars enim armorum bellorumque inuentor primus putatur veteribus. Diodor. Siculus l. 6. Sic Mart. in Amphitheatrum Cæs. Epig. 24.

Ne te decipiat ratibus naualis Enyo,

i. nauale prælium seu naumachia: nam Bellona Martis soror belli habetur & præliorum dea.

5. *Vulcano.* igne. Vulcanus ignis inuentor hoc modo fuisse fertur à Diodoro: cum videret lapso fulmine syluam ardere, materiam vberiorem adhibuit, ignisque vsum præcipuè in metallis fabricandis mortalibus ostendit: itaque hic pro igne ponitur, vt etiam infrà: *Nec se Vulc.* &c. 6 *Oceanum.* Oceanus Cœli ac Vestæ filius, antiquissimus maris Deus, coniugem habuit sororem Tethyn: Nereus filius Oceani & Tethyos vxorem sibi adiunxit sororem Dorin: Neptuno Saturni & Opis filio, cui in orbis diuisione regnum maris contigit, nupsit Amphitrite Nerei & Doridis filia: Pontus Nerei filius fuit, frater Amphitrites, vnde isti dij deæque pro mari vsurpantur.

Oceanus Æneid. 1.

Imperium Oceano, famam qui terminet astris.
Tethys Lucan. lib.6.
Aut vaga cum Tethys Rutupinaq; littora feruent,
Vnda Caledonios fallit turbata Britannos.
Nereus Metam.1.
Nunc mihi quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus ————
Doris Eclogâ 10.
Doris amara suam non intermisceat vndam.
Neptunus Horat. Epist.11.lib.1.
Neptunum procul è terrâ spectare furentem.
Amphitrite Metam.lib.1. ———— *Nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Pontus autem non nisi per Metalepsin ponitur pro integro mari: primò enim transfertur ad illud mare significandum, quod à palude Mæotide vsque in Tenedum insulam maris Ægei protenditur, vt Lucan lib.5.
Arctatus rapido feruet quà gurgite Pontus. Et Georg.1.
Pontus & ostriferi fauces tentantur Alydi.
(vnde etiam regio adiacens nomen suum sortita est: vt loco infrà citato. *Plurima sed pelago, &c.*) Deinde per Synecdochen mébri pro vniuerso mari vsurpatur: vt in Ibin.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aer:
Nec tibi det tellus, nec tibi Pontus iter.

7 *Liber.* *Vulcanum* pro *igne* vulgo audiuimus: & *vario Marte pugnatū* eruditus est sermo: & *Venerem* quàm *coitum* dixisse magis decet: at *Liberum* & *Cererem* pro vino & pane licentiùs quàm vt fori seueritas ferat, ait Quintilianus lib.8.cap.6. 8 *Vrebant.* Vrere hic Catachresticωs dicuntur niues & pruinæ pro exiccare & absumere, quæ vstionis sunt effecta. Niues enim & pruinæ naturalem rerum succum nimio suo frigore, vt sol & ignis nimio calore exhauriunt: atque ita res ipsas absumunt, & corrumpunt. Sic apud Ouidium Trist.3.Eleg.2.
Plurima sed pelago, terraq; pericula passum,
Vstus ab assiduo frigore Pontus habet.

9 *Fortunas.* opes. Metalepsis: Duplex enim hic est tropus, Fortunæ pro Fortunâ Synecdoche est numeri, & Fortuna pro bonis & donis Fortunæ, Metonymia est causæ efficientis. 10 *ferroque.* morte. Metalepsis: Nam ferrum pro gladio, aut ferreo aliquo telo Metonymia est materiæ, & gladius pro morte, cuius est instrumentalis causa,

Me-

Metonymia efficientis eſt. 11 *Cerere.* Sine pane, & vino friget amor. Allegoria: continuatur enim Metonymia. Ceres prima dicitur vſum frumenti homines docuiſſe, molere, & panem conficere, cùm anteà glandibus veſcerentur. Diodor. 6. Plin. 7. 12 *Libero.* Diodor. l. 4. ait Bacchum vini ex uvâ exprimendi rationem primùm tradidiſſe: quod ipſum nos antiquioribus literis perſuaſi tribuimus Noacho. 13 *Venus.* Veneri maturæ virginum ætatis, aliarúmque rerum quæ circa nuptiarum ſacra & fœdera celebrantur, curam dediſſe Iouem ſcribit, l. 6. c. 15. Diod. vnde poëtæ illam cum amoris, tum pulchritudinis, gratiæ, & deliciarum deam faciunt, ideoque pro his etiam interdum ponitur. Catull. de Quintiâ & Leſbiâ.

Lesbia formoſa eſt, quæ cum pulcherrima tota eſt,
Omnibus vna omnes ſurripuit veneres.

.i. gratiam, venuſtatem, delicias. 14 *Liuius* Hiſtoria de rebus Romanis 140 libris à Liuio conſcripta. 15 *Argentum.* ſupellex, cuius materia fuit argentum. 16 *Auenis.* Fiſtulà arundineâ. Metalepſis: Auenæ pro culmo auenaceo Synec. integri, culmus auenaceus pro culmo in genere, Synec. ſpeciei; culmus pro arundine Synecdoche eſt contraria generis pro ſpecie, (fiſtula enim quâ hic cecinit Mercurius ex arundine fiebat, in quam Nympha Syrinx eſt mutata) poſtremò arundo pro ipſâ fiſtulâ Metonymia eſt materiæ pro effecto. 17 *Abies.* Metalepſis, abies pro tabellis abiegnis Metonymia eſt materiæ, & tsbellæ pro naui eadem eſt Metonymia eſt materiæ, & tabellæ pro naui eadem eſt Metonymia. 18 *Abies.* Catachreſis: Sic enim lib. 8. c. 6. Quintilianus, *Proſa non puppim pro naui, nec abietem pro tabellis recipiet.* 19 *Æris & auri.* nummi ænei, & aurei. Allegoria. 20 *Æs & ferrum.* arma ex ære, & ferro conflata: Alleg. coniunguntur enim hic duæ Metonymiæ, *æs* & *ferrum*, vt ſuprà *æris* & *auri.*

CAP. III.

METONYMIA EFFECTI eſt, cùm ex effectis efficiens ſignificatur. Triſt. lib. 1. Eleg. 1. *2 Meton effecti.*

1. *Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus, enſem*
Hæſurum iugulo iam puto iamq; meo.

 ib.

ib. *Quas meruit pœnas iam dedit illud* 2 *opus.*
Æneid.6. *Scipiadas* 3 *cladem Libyæ* ——

ie Ter. Eun. *Ego pol te pro istis dictis & factis* 4 *scelus vlciscar.*

Est & Metonymia ista in epithetis, Pro Marc.

alepsis *Victoria natura* 5 *insolens est, & superba.* Ibid. *victoriæ* 6 *ferocitatem extimescere.* Vbi Metalepsis est, vt etiam Æneid.1.

Sed pater omnipotens speluncis abdidit 7 *atris.*

goria. Allegoria quædam hîc est. Æneid.6.

8. *Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.*

9. Sic orator *præcipitem iram, hilarem adolescentiam, segne otium* dixit. Imò verò hinc & poetarum, & oratorum plurima epitheta sunt.

Ad Cap. 3.

1 *Carminibus.* Poetis carmina componentibus. 2 *Opus.* Ouidius illius operis author. 3 *Cladem.* cladis effectores: qui cladem Libyæ intulerunt. 4 *Scelus.* scelestè scelerum machinator. Auxesis: hunc enim grauiùs & asperiùs hominem perstringit, quam si sceleratum nuncupâsset. Similis est Hyperbole in Metonymiâ adiuncti. Hanc etiam Metonymiam habet Vlysses in illâ pro spolijs Achillis oratione, Metam.13.

Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres.

.i. armorum propter quæ certamen erat. 5 *Insolens* .i. insolentes & superbos faciens: tales enim victores reddit. 6 *Ferocitatem.* Metalepsis: victoriæ ferocitatem, pro ferocem victoriam, modus est quartus, & ferocem victoriam, quæ faciat victorem ferocem, secundus modus est. 7 *Atris.* profundis. Metalepsis: atris pro tenebrosis Metaphora est vsitata tenebrosis pro profundis Metonymia est effecti: profunditas n. in speluncis tenebrarum est causa. 8 *Pallentes.* Pallentes dicuntur morbi, tristisque senectus, quòd illi pallentes, hæc tristes facit: vbi Metonymiæ in *pallentes* & *tristis* continuatio facit Allegoriam. 9 *Sic Orat.* Vt ait lib.8.cap.6. Quintilianus.

Cap. IV.

Metonymia Svbiecti est, cùm nomen proprium rei subiectæ ad significandam rem adiunctam traducitur. Heroid. 16. 3 Meton. subiecti

Non tu plus cernis, sed plus temerarius audes:
Nec tibi plus 1 cordis, sed minus 2 oris inest.

Catachresis est Epod. Ode. 12 Catach.

Polypus, an grauis hirsutis cubet 3 hircus in alis.

Sic ponitur continens pro re contentâ. Æne. 1.

ille impiger hausit
Spumantem 4 pateram, & pleno se proluit 5 auro.

Serm. 2. Sat. 3.

Danda est ellebori multò pars maxima auaris.
Nescio an 6 Anticyram ratio illis destinet omnem.

Est verò Metonymia hæc longè frequentissima, cùm locus pro ipsis incolis vsurpatur. Metam. lib. 1.

Neue foret 7 terris securior arduus 8 æther.

in Pis. *Quòd lumine 9 carcerem effudistis*, Hyperbole est. Metalepsis reperitur, Æneid. 2. Hyperb. Metale.

Inuadunt 10 vrbem sõmno vinoque sepultam. & Met. 13.

11. *Pergama tum vici, cùm vinci posse coëgi.*

Allegoria, pro Pompeio. *Testis est 12 Italia, quam ille ipse victor L. Sylla huius virtute & consilio confessus est fuisse liberatam: testis est Sicilia, quam multis vndique cinctam periculis, non terrore belli sed celeritate consilij explicauit: testis est Gallia, per quam legionibus nostris in Hispaniam iter Gallorum internecione patefactum est: testis est Hispania, quæ sæpissimè plurimos hostes ab hoc superatos prostratosq; conspexit.* Allegor.

13. Aliter etiam locus ad res locatas traducitur.

 tur.

tur. 1. de Orat. *Age verò, ne semper* 14 *forum, subsellia, rostra, curiamq; mediteris:* quæ Allegoria est, vt rursus ibidem, *Longè* 15 *Academiæ illi ac Lycio tuum hoc suburbanum gymnasium anteponā.*

Ex hoc genere etiam est illud, cùm ex possessore possessa res intelligitur; Æneid. 2.

——Iam proximus ardet.

16 *Vcalegon*——Ad Attic. Epist. 5. *Ego cùm triduo cum Pompeio, &* 17 *apud Pompeium fuissem.* Et *malo tecum* 18 *apud te ambulare.* Cic. de Senect. *Cuius villam ego contemplans (non enim longè abest* 19 *à me.)*

Sic dicimus hominem deuorari, cuius patrimonium deuoratur. Terent. Heaut. *Quid te futurum censes,* 20 *quem assiduè exedent?*

Sic 21 *ab Annibale cæsa apud Cannas sexaginta millia Romanorum* dicimus.

Sic litigantium clientum aduocati personas suas pro clientum personis vsurpant: pro Cæcinn. 22 *Restituisse te dixti: nego me edicto Prætoris restitutum esse.* Sic etiam nomen rei significatæ tribuitur signo. Fast. 1.

23 *Iupiter angustâ vix totus stabat in æde:*
Inq; Iouis dextrâ fictile fulmen erat. Vir. Ec. 3.
24 *Orpheaq; in medio posuit syluasq; sequentes.*

Ad Cap. 4.

¶ *Cordis.* prudentiæ, quæ in corde sedem habet: vnde prudentes cordati dicuntur. Sic Mart. lib. 2. Ep. 8.

Quo si non illum, sed me peccâsse putabis.
Tunc ego te credam cordis habere nihil.

2 *Oris* pudoris, qui se ore .i. vultu prodit. 3 *Hircus.* hircinus fætor. Catachresis: quam eandem habet Catul. in Rufum.

Lædit te quædam mala fabula, quâ tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper.

4 Pa-

4. *Pateram.* 5 *Auro.* hic per spumantem pateram & plenum aurum intelligis omne illud vinum, quo vasa ista impleta sunt: sed in *auro* est Metalepsis: nam aurum pro aureo cratere Metonymia est Materiæ. 6 *Anticyram omnem,* totius insulæ elleborum: ac si maximè insanirent auari, ideoque hâc herbâ, quâ cerebrum aduersus insaniam purgatur, maximè indigerent. 7 *Terris.* hominibus terræ incolis. 8 *Æther.* cœlites, qui tenent æthera. 9 *Carcerem.* qui in vinculis & carcere erant, vel digni carcere. Hyperbole: grauiùs enim & turpiùs sonat odiosum nomen carceris, quàm si incarceratos aut maleficos dixisset. 10 *Vrbem.* Troianos somno vinoque sepultos. Metalep. vrbem pro Troiâ Synecdoche est generis, & Troia pro Troianis Metonymia est subiecti. 11 *Pergama.* Troianos. Metalep. Pergama. i. arces Troiæ pro ipsâ Troiâ, Synecdoche est membri, & Troia pro Troianis Metonymia est subiecti: quæ Metalepsis sequitur lib. 14.

———*Danaas pauerunt Pergama flammas.*

12. *Italia.* hic Cicero *Italiam, Siciliam, Galliam, Hispaniam* posuit pro Italis, Siculis, Gallis, Hispanis. 13 *Aliter.* nempe cùm nomine loci significatur non ipsum locatum, sed locati adiuncta aut effecta. 14 *Forum.* Actiones Rhetoricas in foro, in subsellijs, in rostris, in curiâ. Allegoria. 15 *Academia* per *Academiam, Lycium, Tusculanum* suburbanum illud Gymnasium, intelligimus doctrinam celebratam in Academiâ à Platone, in Lycio ab Aristotele, in Tusculano à Cicerone. Allegoria. 16 *Vcale.* Vcalegonis domus. 17 *Apud Pomp.* in ædibus Pompeij. 18 *Apud te.* domi tuæ. 19 *A me.* à villâ meâ. 20 *Quem.* cuius opes exhaurient. 21 *Annibale.* Quia ab exercitu cuius dux erat Annibal cæsa sunt. 22 *Restituisse.* Sic Cicero Pisonem aduocatum partis aduersæ alloquitur, tanquam Ebutio id diceret Cæcinna. 23 *Iuppiter.* Iouis statua. 24 *Orphea.* cælatas Orpheos & syluarum imagines.

CAP. V.

METONYMIA ADIVNCTI est, cùm ex adiunctis res subiectæ significantur, 4. *Metonym. adiuncti.*

Eclog. 8.

Hîc te

Necte tribus nodis 1 *ternos Amarylli colores.*

Sic nomina virtutum ipsarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum rerum, pro personis quibus adiunctæ sunt, vsurpantur, Catil. 2. *Ex hac enim parte* 2 *pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stuprum: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc scelus: hinc constantia, illinc furor: hinc honestas, illinc turpitudo: deniq; æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuriâ, cum ignauiâ, cum temeritate, cum vitiis omnibus:* quæ perillustris est Allegoria.

[Alle]gorìa.

Ex hoc genere sunt illa Ciceronis Hyperbolica. *O* 3 *pestis! O labes! O audaciam incredibilem!* & similia. Hyperbole autem hic elatior existit, cùm virtutibus, vitijs, alijsque qualitatibus præcellentes, ipsarum qualitatum nominibus celebramus, aut etiam supra ipsas audacius efferimus: vt cùm *Aristidem non iustum, sed iustitiam: adeoq;* 4 *ipsâ iustitiâ iustiorem* prædicamus. Metalepsin verò gradibus suis auctiorem habet Silius lib. 4.

[H]yperbole.

[M]etalepsis.

Aduolat aurato præfulgens 5 *murice ductor.*

Et Æneid. 1. Virgilius.

———*stratoq; super discumbitur* 6 *ostro.*

Sic adiunctum temporis pro subiectis. Æneid. 1.

Aspera tum positis mitescent 7 *secula bellis.*

De senect. *Temeritas est videlicet* 8 *florentis ætatis, prudentia* 9 *senectutis.* Catachresis hîc est Æneid. 4. ———*oculisue aut pectore* 10 *noctem Accipit*———

[C]atachresis.

Sic signum pro re significatâ ponitur. pro Mil. *Qui omnem Italiæ* 11 *pubem.* Georg. 2.

Illum non populi fasces, non 13 purpura regum M
Flexit——— Trist. lib. 1. Eleg. 2.
Neue precor magni 14 subscribite Cæsaris iræ.

Locus ille in Pisonem insignem quæstionem ex intelligentiâ Metonymiæ huius exprimit. *Veruntamen quoniam te non* 15 *Aristarchum, sed* 16 *Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed poëtam armis persequare; scire cupio quid tandem isto in versu reprehendas,* Cedant 17 arma togæ——. *Tuæ dicis (inquit) togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine, literas doceam? Non opus est verbis, sed fustibus: non dixi hanc togam quâ sum amictus: nec arma, scutum & gladium huius Imperatoris: sed quòd pacis est insigne, & otii toga, contrà autem arma, tumultus atque belli: more poëtarum locutus hoc intelligi volui, bellum ac tumultum, paci atque otio concessurum.* Pro Marc. vterque tropus proprijs verbis adjungitur. *Semperq; mea consilia pacis & togæ socia, non belli atque armorum fuerunt.*

Est etiam hæc Metonymia in epithetis. Æneid. 1.——18. *Mortalia temnitis arma.* Et Theb. 8. 19. *Armato turbauit funere manes.*

Ad Cap. 5.

¶ *Terror colores*, terna licia, triplici diuersa colore, vt paulò antè à poetâ dicitur. 2. *Pudor*, pudor hic pro verecundis, petulantia pro petulantibus, pudicitia pro pudicis, stuprum pro mœchis, &c. virtutes denique omnes pro probis, & vitia pro improbis ponuntur. Allegoria. 3 *O pestis*. O pestiferos ciues! O nequitiæ labe aspersos! O incredibiliter audaces! Hyperbole. 4. *Ipsâ iustitiâ*. Sic ipsâ nequitiâ nequior: cæcitate cæcior: deformitate deformior: ipsâ siti siticulosior: & similia, vide 14. in notis ad Cap. nonum. 5, *Murice*. veste purpureâ ostro tinctâ.

tinctâ. Metalep. murex pro ostro muricis succo Synecdoche est integri, ostrum pro purpureo ostri colore Metonymia subiecti, & purpureus color, pro purpurei coloris amictu Metonymia est adiuncti pro subiecto 6 *Ostro*. ostrum per similem Metalepsin significat hîc purpureum torum. 7 *Secula*. qui seculis illis vixerunt. 8 *Florentis ætatis*. iuvenum. 9 *Senectutis*. senum. Sic Met. 1.

Confugerat nostras infamia temporis aures.

& pro Marc. *Nulla vnquam ætas de laudibus tuis conticescet.*

10 *Noctem*. pro somno qui noctu capitur: Catachresis.

11 *Pubem*. iuventutem, cuius ætatis pubes primò crescens est indicium. 12 *Fasces*. 13 *Purpura*. fasces & purpura insignia sunt authoritatis & imperij: quæ duo hîc per fasces & purpuram significantur: sed in purpurâ est Metalepsis, qualis suprà in murice: purpura enim primò significat piscem qui murex dicitur, sed hîc Metalepsis est vno gradu auctior: nam postremò purpurei coloris amictus pro regiâ authoritate per hanc Metonymiam adiuncti ponitur. 14 *Subscribite*. assentimini: subscriptio enim assensionis & approbationis est signum. 15 *Aristarchum*. Aristarchus Grammaticus fuit Alexandrinus, qui Homero longè inferior, eius tamen poëmata petulanter vellicare, quæque illius inscitiæ minùs probarentur, ijs, vt malis, notas apponere non verebatur: de quo Ouidius de Pont. lib. 3. Eleg. 11.

Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho maior Homerus erat.

16 *Phalarin*. Phalaris crudelissimus erat Agrigentinorum tyrannus, qui inter cætera suppliciorum instrumenta taurum habuit æneum, in quem igne subiecto ardētem damnati immissi, mugitum bouis instar edebant: cuius rei specimen artifex ipse Perillus, muneris loco, primus præbuit: tandem etiam ipse tyrannus, cum diutiùs illius immanitas sustineri non posset, quo alios exusserat tauro inclusus, vivus crematus est. 17 *Arma*. Hunc tropum in sequentibus orator ipse explicat. 18 *Mortalia*. hominum mortalium. 19 *Armato*. militum armatorum, qui cum armis & equis dissiliente humo absorpti sunt. Sic apud eundem Statium ibidem.

At non semianimi clamore Menœcea lapsus
fallit Atys ———— & ibidem.

Fassa pios gemitus, lachrymasq; in vulnera fudit.

Item Heroid. 2. Ta-

Castaq; fallaci Zona recincta manu. Ibid.
Colla quoque infidæ quæ se nectenda lacertis.

& Carm. l. 1. Od. 3.

Iracunda Iouem ponere fulmina.

i. viri semianimis, virginis præterea castæ, tui fallacis ac infidi, ipsius Iouis iracundi. Hæc Metonymia poëtis frequens est, nec inelegans: quoties nimirum epitheton, siue adiunctum in concreto (vt loquuntur Logici) subiecto, quod significat, proprium, rei alicui ad subiectum pertinenti accommodatur, vt hic *mortalis*, quod est epitheton hominis, tribuitur armis hominum: *armatus* epitheton militum, militum funeri, *semianimis* epith. Atys, quem Ætolus propè interfecerat, ipsius clamori: *Pius* epith. Ismenes, eius gemitui: *castus* epith. Phyllidos, illius zonæ: *fallax* & *infidus* epith. Demophoontis, illius manui, & lacertis: *iracundus* epith. Iouis, Iouis fulminibus.

Cap. VI.

Ironia est tropus ab 1; opposito ad oppositum. 11 Ειρωνεία. *Simulatio, irrisio.*

Valet hic tropus cùm ad cætera omnia, tum inprimis ad iocandum: in eoque genere Socratem Cicero author est, 2. Orat. lepore & humanitate cæteris præstitisse: vnde & ipse εἴρων appellatus est, quòd se imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam sapientum.

2. Percipitur autem Ironia vel pronunciatione vel personâ, vel rei naturâ: nam si qua earum dissentit à verbis, apparet mẽtem etiam ijsdem dissentire; Opposita sunt 3. disparata & 4. contraria.

Ironia à Disparato est, quando de personâ aliâ quidpiam dicitur, de aliâ intelligitur: siue affirmatum de vtraque, vt Eclog. 3. I *Ironia à disparato*

Tum credo cùm 5 me arbustum videre Myconis,
Atq; malâ vites incidere falce nouellas.

Siue negatum de alterâ, vt Metam. lib. 13:

——— *6 nec in his quisquam damnatus & exul.*

Senec.

Senec. Herc. fur. Act. 2.

7. *At non per omnes exul errauit plagas.*

a à trario. 8. Ironia à Contrario est, quando ex contrario contrarium significatur. Ter. Andr. Act. 5. *O salue 9. bone vir: curâsti probè.* 2. de Orat. *Crassus pro Aculeone cùm diceret, aderat contra Aculeonem Lamia deformis: qui cùm interpellaret odiosè, audiamus (inquit Crassus) pulchellum puerum: cùm esset arrisum, non potui mihi (inquit Lamia) formam ipse fingere, ingenium potui. Tum hic, audiamus (inquit) disertum: multò etiam arrisum est vehementius.* Æneid. 1. Catachresis est.

tachre- *Si genus humanum, & mortalia temnitis arma,*
At 10 sperate Deos memores fandi atq; nefandi.

Item Georg. 4.

Alter erit maculis auro 11 squalentibus ardens.

talepsis 1. Metalepsis frequentissimè occurrit. Sed Ironia continuata facit Allegoriam gratiorem. In Clod. *Integritas tua te purgauit, (mihi crede) pudor eripuit, vita anteacta seruauit.* Æneid. 4.

egoria.

13. *Egregiam verò laudem, & spolia ampla refertis*
Tuq; puerq; tuus, magnum & memorabile nomen;
Vna dolo diuûm si fœmina victa duorum est.

Hìc & 14 personæ, & 15 rei, & 16 pronunciationis, si oratio benè proferatur, cum Verbis dissensio manifesta est.

2. παράλειψις eteritio. Est & Ironia: quæ Paralepsis quibusdam dicitur: vt in his formulis, *præterco, mitto.*

Pro Pomp. *Sinite hoc loco, Quirites, (sicuti poëtæ solent qui res Romanas scribunt) 17 præterire me nostram calamitatem, quæ tanta fuit, vt eam ad aures L. Luculli, non è prælio nuncius, sed ex sermone rumor afferret.* Æneid. 10.

legoria. *Quid repetam exustas Erycino in littore classes?*

Quid

Quid tempestatum regem, ventosq; furentes
Æolia excitos, aut actam nubibus irim?

Pro Cluent. 18 *Mitto illam primam libidinis iniuriam: mitto nefarias generi nuptias: mitto cupiditate matris expulsam matrimonio filiam.*

Ironia denique est, quæ APOPHASIS dicitur, Paralipsi 19. non dissimilis. Verr. 1. 20. *Nec ea dico, quæ si dicam, tamen infirmare non possis,* &c. *Sunt hæc & alia in te falsi accusatoris signa permulta, quibus ego non vtor.* 4 Ἀπόφασις Negatio.

Ad Cap. 6.

¶ *Oppositio.* Sic in fine cap 16. schol. Rhet ipse Ramus: non autem a contrario ad contrarium; quomodo Talæus definiens, Ironiam a disparato excludit. 2 *Perspicitur.* Sic Fabius lib. 8 cap. 6. 3 *Disparata.* Disparata sunt res quælibet naturâ diuersæ: ideoq; vnum multis pariter opponitur. 4 *Contraria.* Contraria sunt res sibi inuicem naturâ repugnantes, ideoq; vnum vni tantùm opponitur. 5 *Me.* Se nominat Menalcas, sed Dametam intelligit. 6 *Nec in his.* Vlysses Ajacem taxans, negat quenquam sui generis damnatum & exulem fuisse: sed illud tacitè Ajaci exprobrat, cuius Pater Telamon, & patruus Peleus, quòd Phocam tertium fratrem trucidassent, exulabant. 7 *At non.* Sic Lycus ad Amphitryonem de Apolline, contrarium innuens de Hercule. 8 *Ironia à contrario.* Ironia à contrario potest esse quadruplex: nam

Contraria sunt { Relata. / Aduersa. / Contradicentia. / Priuantia }

Ironia à relatis: vt si pater molesto & contumaci filio dicat, *Scilicet tu mihi pater eris, ego tibi filius: ideoq; (vt par est) parebo.* Ab aduersis: *Pulchellum puerum.* A contradicentibus: *Non rogans tecum ibire summe:* huc referri possunt Paralipsis & Apophasis. A priuantibus: si quis de diuite dicat, *Homo est, mihi crede, inops & egenus.* 9. *Bone vir.* Sic Simo Dauum Ironicè affatur, scelestum eum esse, pessimeque se gessisse significans. 10. *Sperate.* timete: vt Æneid. 4.

Hunc

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

11. *Squalentibus.* splendentibus. Est in his vocibus Catachresis: nam *sperare dolorem*, & *squalere auro* adeò sunt absona, vt vix alibi reperias. 12 *Metalepsis.* Nam *integratas, purgauit*, & *prætereo*, sunt Metaphoræ. *vtor* Synecdoche generis, pro commemoro, vel vrgeo. 13 *Egregiam.* laudem nullam: turpe potiùs dedecus & infamiam. 14 *Personæ.* Nam verba sunt Iunonis ad Venerem & Cupidinem, quos capitali habuit odio: ideoq; eos vituperio potiùs quàm laude afficeret. 15 *Rei.* Nam imbellem fœminam à potentibus dijs superari, leuiculum est, nec laudem minimam mereatur. 16 *Pronunciationis.* Alia enim orationi simplici, alia ironicæ pronunciatio conuenit: quæ tamen interdum non seruatur, vel personâ, vel rei naturâ ipsam Ironiam satis ostendente. 17 *Præterire.* Præterire se simulat orator suorum calamitatem, quam tamen significantiùs exprimere non posset. 18 *Mitto.* hic vt suprà quædam simulatè dicuntur prætermitti, quæ tamen disertè memorantur: vbi continuatio trium Ironiarum Allegoriam facit. 19 *Non dissimilis.* Nam non nisi modo loquendi differt, re & sensu prorsus eadem. 20 *Nec ea.* Hic, *nec ea dico, non vtor*, Apophasin similem habent.

CAP. VII.

III. Μεταφορά. *Translatio.*

METAPHORA est tropus à 1 simili ad simile.

Ideoque est ad vnum verbum contracta similitudo. Tropus autem nullus est florentior quàm Metaphora nec qui plus luminis afferat orationi: præsertim si ratione sumpta est, & ad sensus ipsos admouetur, maximè oculorum qui est sensus acerrimus. Nam & 2 *odor vrbanitatis*, & *mollitudo humanitatis*, & *murmur maris*, & *dulcedo orationis* sunt ducta à cæteris sensibus: illa verò oculorum multò clariora. Ad Attic. lib. 4 Epist. 16 *Amisimus mi Pomponi omnem non modò 3 succum & sanguinem, sed etiam 4 colorem & speciem pristinæ ciuitatis.* Catil. 3. *Tum verò clarissimis viris interfectis, 5 lumina ciuitatis extincta sunt.* Atque hinc est quòd 6 *odoror* seu *olfacio, sentio gusto*, & *audio* interdum ponantur pro *intelligo*: *video* verò, *cerno*, & *perspicio* sæpissimè.

Nihil

Nihil est autem in rerum naturâ, vnde simile duci non potest; indidemq; ideò & Metaphora. Pro Sext. *Cuius ego patrem 7 deum atq; parentem statuo fortunæ nominisq; mei.* Tusc. 1. *Honos alit artes, omnesq; 8 incenduntur ad studia gloriâ.* Metam. 1. ——— *Dij cœptis*

9 Aspirate meis ——— Æneid. 4.

——— *Magnoq; irarum 10 fluctuat æstu.*

2 Orat. *Vt 11 sementem feceris, ita metes.*

Catachresis est Eclogâ 7. Catachresis.

12 Vir gregis ipse caper deerrauerat ——— & Quint. lib. 8. cap. 6. *Capitis 13 niues.*

Vnum hic est 14 oratoris præceptum. Si verêare ne paulò durior translatio esse videatur, mollienda sæpe est præposito verbo *vt ita dicam, si ita loqui liceat,* aut simili formulâ: vt si, olim Marco Catone Mortuo, *pupillum* senatum quis relictum diceret, paulò duriùs; sin, *vt ita dicam pupillum*, aliquantò mitiùs.

Metalepsis est, 3. de Orat. 15 *Syrtim patrimonij & Charybdin bonorum*, & apud Quintil. lib. 10. cap. 1. *Isocrates omnes dicendi 16 Veneres sectatus est.* Hyperbole verò & Allegoria in Metaphoris præcipuam laudem obtinent: atque ex Hyperbolicâ Metaphorâ oritur mira sublimitas orationis, 17 cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus. Æneid. 1. Metalepsis. Hyperbole.

——— *geminiq; 18 minantur*

In cœlum scopuli ——— & Æneid. 8.

——— *Pontem 19 indignatus Araxes.*

Item pro Marc. *Parietes medius fidius, C. Cæsar, vt mihi videntur, huius curiæ tibi gratias agere gestiunt.* Sic contrà in Bruto. 20 *Latrant quidam oratores, non loquuntur.* Et in Pis. *Itaq; admissarius iste, simul atq; audiuit à Philosopho voluptatem tantoperè laudari, ad illius hanc orationem 21 adhin-*

rio. *hinnijt.* Allegoriæ hic sunt multò illustrissimæ. Catil. 3. *Memoriâ vestrâ, Quirites, nostræ res alentur, sermonibus crescent, literarum monumentis inueterascent & corroborabuntur.* Verr. 4. *Ipse inflammatus scelere venit in forum, ardebant oculi, totoque ex ore crudelitas emicabat.* In Pis. 22. *Neque tam fui timidus, vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus reip. nauem gubernâssem, saluamque*
yperbole *in portu collocâssem, 23 frontis tuæ nubeculam, aut collegæ tui contaminatum spiritum pertimescerem. Alios ego vidi ventos: alias prospexi animo procellas: aliis impendentibus periculis non cessi.*

Ad Cap. 7.

¶ 1 *A simili.* Metaphora omnis, cùm nihil aliud sit quàm breuis & occulta similitudo, per aduerbium similitudinis *quasi, tanquam, veluti, &c.* resoluitur & explicatur. 2 *Odor.* hic quasi odor, quasi mollitudo, quasi murmur, & quasi dulcedo intelligitur. 3 *Succum.* 4 *Colorem,* iustitiam & ordinem: est enim iustitia & legum obseruatio quasi succus & sanguis ciuitatis: ciuiles autem & externi mores quasi color & species eiusdem. 5 *Lumina* quia veluti lumina splendent & celebrantur: itidem lib. 12. Epist. 5. ad Cassium, *Nunc autem opto vt ab istis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat.* 6 *Odoror.* Hic quæ sensuum & præcipuè quæ visus sunt propria, ad animi actum denotandum transferuntur: *odoror* Cic. ad Attic. lib. 4 Epist. 77. *Tu velim ex Fabio (si quem habes aditum) odorere, & istum conuiuam tuum degustes.* *Olfacio.* Terent. Adelph. act. 3. *Ah non sex totis mensibus prius olfecissem, quàm ille quicquam cœperit.* *Teneo* Terent. Heaut. act. 1. *Tenes quid dicam?* *Gusto.* Cic. in Pis. *Non gustâras illam tuam Philosophiam.* *Audio.* Eunuch. act. 2. P. *Capias tu illius vestem.* Chæ. *Vestem? quid tum postea?* P. *Pro illo te deducam.* Chæ. *Audio:* i. intelligo quorsum Eunuchi vestem induerem, ipsa vox propria subsequitur P. *Te esse illum dicam.* Chæ. *intelligo.* *Video.* Cic. ad Torquatum lib. 6. *Sin omnia tamen eadem est & idem exitus, quem ego tam video animo, quàm quæ oculis cernimus.* *Cerno.* Cic. 1. de finib. *Quicquid porro animo cernimus, id omne oritur à sensibus.*

Per

Perspicio 2. de Fin. *Non satis perspicio ista virtutis qua sit.* [illegible] Hic tanquam Deum, atque parentem intelligis. 8 *Incenduntur.* ita ardenti excitantur studio, vt quodammodo incendi videantur: Metaphora est ab igne. 9 *Aspirat.* secundat, vt cùm auræ secundæ nautum aspirant carbasis: Metaphora ab aëre. 10 *Fluctuat.* quasi fluctuans huc & illuc incerta rapitur: Metaphora ab aqua: vt Æneid. 8. ——— *Magno curarum fluctuat æstu.*

11. *Et sementem.* reportabis præmium factis dignum: vid. Chil. 1 cent. 8. a terrâ ducitur hæc duplex Metaphora, quæ Allegoriam facit. 12 *Vt gregis.* minori metaphorâ capitarum maritus i. admissarius: qui vno plerunque nomine hircus dicitur. 13 *Niues.* i. [illegible] seu cani capilli: Catachresis, quia translatio durior videtur. Eandem habet Horat. Car. [illegible] Od. 13. 15 *Orator.* 3. de Orat. *Syrtim.* Metalepsis [illegible] Syrtim pro scopulo & Charybdim pro voragine, Synecdoche est [illegible], & scopulum patrimonii, aut [illegible] voraginem pro luxurioso, qui patrimonium & bona sua prodigit, & quasi vorat, Metaphora est: est tamen in *Syrtim & Charybdim* Catachresis quædam: scopulum & voraginem (inquit idem orator) libentius dixerim. 16 *Veneris.* elegantiæ, Metalepsis: Venus pro venustate, Meton. est efficientis (vide numerum 13 in notis ad caput secundum) & venustas pro gratia & suauitate in dicendo Metaphora est. 17 *Cum rebus.* Sic Aristot. 11. ca. 3 Rhet. deinde Quintil. c. 6 l. 8. admonuerunt. 18 *Minantur in cælum.* nempè in tantam altitudinem editi, vt cœlum pertingere videantur. 19 *Indignatus.* Araxes Armeniæ fluuius super structum ab Alexandro magno pótem sua inundatione, dicitur euertisse. 20 *Latrant.* quasi latrant, quia præter rationem loquuntur. 21 *Adhinnyt*, quasi adhinnit, quia vt lasciuiens equus hinnitu, sic ille petulantiæ suæ beluinum voluptatis appetitum prodidit: vtraq; Metaphora Miosin habet: prior enim ducitur à naturali canum voce, vt posterior ab equorum: quomodò rudere, quod est asinorum: grunnire, quod porcorum; gannire, quod vulpium; vlulare, quod luporum est, &c. per Miosin hominem dicimus, cuius orationem extenuare, & ob futilitatem eleuare volumus: vt enim cùm rebus inanimatis sensum rationem & orationem attribuimus, Hyperbolica est Auxesis; sic cum homini rationis participi brutorum animantium voces affingimus, Hyperbolica Tapinosis est.

Sed

Sed in posteriori exemplo, *admissarius* & *adhinnijt* Allegoriam etiam faciunt. 22 *Neq; tam*. insignis hæc est allegoria ter tribus vocibus continuata : similis est apud Horat. Car. 1. Od. 14.

O nauis, referent in mare te noui
Fluctus. O quid agis? fortiter occupa
Portum, &c. 23 *Frontis tuæ*. frontis nubeculam & contaminatum spiritum Hyperbolicam elationem habent.

Cap. VIII.

III. συνεκδοχή comprehensio, intellectio.

Synecdoche est tropus partis ad totum; aut contrà. Pars autem est membrum vel species.

1 Synecdoche membri.

Synecdoche Membri est, quando ex membro integrum significatur. And. act. 2. *Ridiculum*. 1 *caput*. Æneid. 2.

——— 2 *animâ q; litandum*

Argolicâ ——— Ibidem.

Incutiens vmbrâ magnâ terramq; 3 *polumq;*.

Proia *macronem* pro *gladio*, & *tectum* pro *domo* recipiet: 4 non autem *puppim* pro *naui*, nec *abietem* pro *tabellis*. Catachresis habetur Serm. 1 Sat. 1.

Catachresis.

Vt cùm carceribus missos rapit 5 *vngula currus*. Metalepsis vero Eclog. 1.

Metalepsis

Post aliquot, mea regna videns mirabor, 6. *aristas,* & Metam. 1.

Pulchra verecundo suffundens 7 *Ora rubore*. Hyperbole Æneid. 2.

Hyperbole

Sic ô sic positum affati, discedite, 8 *corpus*. Allegoria Cat. 1. *nullo me modo posse ijsdem* 9 *parietibus tutò esse tecum, qui in magno periculo essem, quòd ijsdem mœnibus contineremur.* & ibid.

Allegoria.

Multorum te 10 *oculi & aures non sentientem, sicut adhuc fecerunt, speculabuntur atq; custodient.*

11 Sic

11 Sic numerus singularis pro plurali. Æneid. 2.

12 *Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troia.*

Item Orat. 1. *Quid tàm necessarium est, quàm tenere semper arma, quibus tectus esse 13 possis?*

Ad Cap. 8.

¶ *Caput.* pro homine. *Animáq; Argolicâ.* pro homine Græco. 3 *Polum.* Pro cœlo, cuius minima est particula. 4 *Non autem.* verba sunt Quintiliani lib. 8. cap. 6. Puppis itaq; posterior pars nauis pro naui, licet in carmine frequentior sit, est tamen in prosâ Catachresis: cuiusmodi etiam est *carina* infima nauis pars: vtramq; eodem disticho habet Ouidius Heroid. 2.

Ab laceras etiam puppes furiosa refeci,
Vt quâ desererer firma carina foret.

5 *Vngula.* Vngula equina pro ipso equo, quia durior & inæqualior videtur translatio, Catachresis est. 6 *Aristas.* annos. Metalepsis: arista pro spicâ Synecdoche est membri, spica pro segete Synecdoche item membri, seges pro æstate, quo anni tempore in agris luxuriatur, Metonymia est subiecti pro adiuncto, æstas pro anno rursum Synecdoche membri pro integro. 7 *Ora.* vultum. Metalepsis: ora pro ore Synecdoche est pluralis pro singulari, & os pro integrâ facie Synecdoche est membri. 8 *Corpus.* Loquitur hic de se Anchises: est autem in hac voce Miosis quædam: significare enim vult hominem se esse animâ & vitâ penè destitutum. 9 *Parietibus.* hic parietes pro domo, & mœnia pro vrbe intelligis. 10 *Oculi & aures.* pro oculatis & auritis hominibus. 11 *Sic numerus.* Docet scholarum Rhetoricarum lib. 16. P. Ramus numerum pluralem esse totum quiddam, & singularem quandam illius partem: illum verò huius genus, aut hunc illius speciem (vt Talæus sentire videtur) nusquam dicit: per partem autem nihil aliud intelligit quàm membrum, pro quo per Synecdochen generis sæpissimè vsurpatur, quemadmodum & totum pro integro. Est itaque singularis pars seu membrum, non species pluralis, præsertim cùm ex vnitatibus tanquam ex particulis multitudo omnis constituitur. 12 *Hostis.* hostes, 13 *Possis.* possimus, vel quilibet possit.

Cap.

Cap. IX.

Synecdoche speciei.

Synecdoche speciei est, quandò ex specie significatur genus. Georgic. 1.

1. Chaoniam pingui glandem mutauit aristâ.
2. Poculaq; inuentis Acheloia miscuit vuis.

Metalepsis. Catachresis.

Catachresis est Catil. 1. *Certè verendum non erat ne quid, hoc 3 parricida ciuium interfecto, inuidiæ mihi in posteritatem redundaret.* & Æneid. 2.

——— *Equum diuinâ Palladis arte*
4. *Ædificant* ——— Item Horat. 2. Sat. 3.
Atqui vultus erat multa & præclara 5 minantis.

Hyperbole.

Sic 6 infinitum numerum dicimus pro magno. Orat. 2. *Cuius ex ludo, tanquam ex equo Troiano, 7. innumeri principes exierunt.* Cic. 2. de Diuin. 8. *Sexcenta licet eiusmodi proferre:* vbi Metalepsis est.

Metalepsis. Hyperbole.

9 Hyperbole hic est frequentior, cum nomen speciale rei cuiuspiam in suo genere præcellentis pro generali ponitur. Iuv. Sat. 2.

Vltra 10 Sauromatas fugere hinc libet & glaciale
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui 11 Curios simulant, & 12 Bacchanalia viuunt.

Item Trist. 1. Eleg. 2.

Me miserum quanti montes voluuntur aquarum!
Iamiam tacturos 13 sydera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles?
Iamiam tacturas 14 Tartara nigra putes.

Audacior verò est, cum singularia illa etiam superari ab aliquo dicimus. Trist. 3. Eleg. 11.

15. *Sæuior es tristi 16 Busiride, sæuior 17 illo,*
Qui falsum lento torruit igne bouem.

Allegoria.

Allegoria est Agrariâ 2. *Cum haberet hæc Respublica 18 Lucinos, Calatinos, Acidinos, homines non solum honoribus populi, rebusq; gestis; verum et an* pi-

patientiâ paupertatis ornatos. & tum cùm erant Catones, Philippi, Lælij, quorum sapientiam, temperantiamq; in publicis priuatisq; forensibus domesticisq; rebus perspexeris: tamen eiusmodi res commissa est nemini. & Mart. lib. 8. Ep. 56.

Sint 19 Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones;
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt.

Ad Cap. 9.

¶ *Chaoniam glandem.* 2 *Pocula Acheloia.* Chaonia regio est glandium feracissima, Achelous est fluvius eandem præterfluens: significatâ item hic poëta per Chaoniam glandem & Acheloia pocula, glandem & aquam in genere: sed est in posteriori tropo Metalepsis: nam Acheloia pocula pro aquâ Achelöiâ Metonymia est subiecti, & aqua Achelöia pro quâlibet aquâ Synecdoche est speciei 3 *Parricida.* 4 *Ædificant.* 5 *Minantis.* *Parricida* propriè dicitur, qui parentem cecidit; sed hic Catachresticos ponitur pro interfectore: vbi etiam Auxesis est, siue amplificans Hyperbole: quòd scilicet atrocius adhibetur vocabulum, quàm factum fert. *Ædificare* propriè significat ædes struere: hic autem simpliciter struere *Minari* hic pro promittere, vt in Synecdoche generis *promittere* pro minari. In quibus omnibus, quia durior & ingratior videtur immutatio. Catachresis est. 6 *Infinitum* non sine Hyperbolicâ Auxesi. 7 *Innumeri.* multi. 8 *Sexcenta.* plurima. Metalepsis: duplex enim est Synecdoche: sexcenta pro innumera modus est primus. innumera pro multa secundus modus est. Hæc Metalepsis vsitata est: vt in Aulular. Plauti. *Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium.* *Mille* etiam & *centum* per similem Metalepsin idem non raro significant. vt Eclog. 2.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Et Æneid. 5. ——————*ceu nubibus arcus*
Mille trahit varios aduerso sole colores. Æneid. 3.
Centum alii curva hæc habitant ad littera vulgo
Infandi Cyclopes, & altis montibus errant. & Æneid. 6.
Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum.

9 Hyperbole ista *Antonomasia* vulgò dicitur. vid. 6. in notis ad cap. 11. 10 *Sauromatas*, & *glacialem Oceanum*. 11 *Curios*. 12 *Bacchanalia*, Auxesis est: hic enim, cùm loca remota, viros temperatos, & quodlibet intemperantiæ genus intelligat; superlatis earum specierum, quæ in his generibus maximè excellunt, nominibus vtitur: vbi quatuor troporum continuatio Allegoriam facit. Sic *Epicurus* pro voluptuario, *Aristides* pro iusto, *Crœsus* pro divite, *Sardanapalus* pro effœminato, *Midas* pro avaro, *Thersites* pro deformi, *Pænus* pro perfido: quæ Auxesis est. Sic *Irus* & *Codrus* pro paupere, *Pygmæus* aut *nanus* pro breuis staturæ homine: quæ Tapinosis est, siue extenuans Hyperbole. 13 *Sydera*. 14 *Tartara*. Sydera pro sublimiori, & Tartara pro profundiori loco: in quibus est & Auxesis, & Allegoria, 15 *Sævior es*, &c. Sic Eclog. 7.

Nerine Galatæa thymo mihi dulcior Hybla,
Candidior cycnis, hederâ formosior albâ.

vbi *sævior Busiride*, *sævior Phalari*, *thymo dulcior*, *cycnis candidior*, *hederâ formosior*, Auxeses sunt audaciores: quales innumeræ sunt, quæ in proverbia abierunt: vt

Iapeto / *Chrono &* / *Titanibus* / *Chao &* / *Saturno* } *antiquior.*
spongiâ bibacior.
niue candidior.
Melanione / *Hippolyto* } *castior.*
Crasso / *Crœso* } *ditior.*
Prodico doctior.
Vlysse dolosior
Nestore facundior.
Codro generosior,
Labyrintho involutior.
iracundior Adriâ.
turture / *littore* / *cante* } *loquacior.*

Stentore clamosior.
electro lucidior.
Cretense mendacior.
auriculâ imâ mollior.
Empusâ / *Proteo* } *mutabilior.*
pice / *scarabeo* } *nigrior.*
Pœno perfidior.
Lynceo perspicacior.
lecytho pinguior.
Milone robustior.
pisce sanior.
Socrate sapientior.
Catone severior.
cerâ tractabilior.
Pegaso velocior.
ceruo / *cornice* } *viuacior.*
lusciniâ vocalior.
pu purâ veracior, &c.

Vt

Vt

Tiresiâ, *talpâ*, *leberide* } *cæcior.*
Philonide indoctior.
inutilior blace.
Leotrephide, *Philetâ* } *macilentior.*
leberide nudior.
Iro, *Codro* } *pauperior.*
Phœnice rarior.
Messenâ strnilior.
Gryllo, *Corœbo*, *Melitide*, *Morycho* } *stultior.*
plumbo stupidior.
limace, *testudine* } *tardior.*
Pisandro, *Speo* } *timidior.*
Care vilior.

& similia, Mioses sunt: nam comparatio in defectibus magis minuit. Ex huiusmodi Hyperbolis amatoriam suam cantilenam composuit Polyphemus. Met. 13.

Candidior folio nivei Galatea ligustri,
Floridior prato, longâ procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hædo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstivâ gratior umbrâ,
Nobilior pomis, platano conspectior altâ,
Lucidior glacie, maturâ dulcior uvâ,
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto,
Et si non fugias, riguo formosior horto.
Savior indomitis eadem Galatea iuvencis,
Durior annosâ quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœtâ truculentior ursâ,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, quod præcipuè, si possem, demere vellem,
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucriq; fugacior aurâ.

16 *Busiride.* Busiris Neptuni filius immanis Ægyptiorum tyrannus, hospites Iovi immolare solitus est: qui cùm Herculi easdem insidias strueret, vnà cum Amphidamante filio, & ministris aræ, ab eo interfectus est. 17 *Illo.* Phalarin describit: de quo in Metonymiâ adiuncti. 18 *Lucinos.* In Allegoriâ istâ troporum significatio hic ibidem ab oratore explicatur 19 *Mæcenates.* Significant hic *Marones* & *Virgilius* viros doctos, *Mæcenates* verò doctorum patronos.

Cap. X.

SYnecdoche totius est, quando ex toto pars significatur: estque integri, vel generis.

3 *Synecdoche integri.* SYNECDOCHE INTEGRI est quando ex integro significatur membrum. Æneid. 1.

1 Pabula gustâssent Troiæ, 2 Xanthumq; bibissent.

Metalepsis Epist. 1. l. 4. Metalepsis est. *Res vides quomodo se habeat, 3 orbem terrarum, distributis imperijs, ardere bello.* & Æn. 1. *——Ingens à vertice 4 Pontus In puppim ferit——* Hyperbole est. Philip. 2.

Hyperbole *Magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & 5 totum tribunal impleuit.*

6 Sic numerus pluralis pro singulari. Ad Brut.

7 Nos populo imposuimus, & oratores visi sumus.

Trist. 1. Eleg. 1.

Nescit in immenso iactari 8 corpora Ponto:
Nescit agi ventis: nescit adesse necem.

Ad Cap. 10.

¶ *Pabula.* 2 *Xanthum.* partem pabuli, partem Xanthi fluvij: non totum pabulum, non totum Xanthum. Sic Eclog. 1. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.* 3 *Orbem.* imperium Romanum. Metalep orbem pro globo Synecdoche est membri pro integro: & globum terræ pro parte globi, qualis est Romanum imperium, Synecdoche contraria est integri pro membro. 4 *Pontus.* vnda. Metalepsis: nam Pontus Nerei & Doridis filius pro illâ maris parte, quæ à palude Mæotide vsque ad Tenedum insulam in mari Ægeo protenditur, Metonymia efficientis est: mare Ponticum pro vniuerso mari Synecdoche est membri pro integro: & mare pro vndâ seu fluctu maris est Synecdoche contraria integri pro membro. 5 *Totum tribunal.* Auxesis hic est ad fœditatem facti exaggerandam. 6 *Sic numerus.* vide Synecdochen membri. 7 *Nos.* De se tantùm loquitur orator. 8 *Corpora.* Suum intelligit

posu

poëta corpus, quod in quanto iam versaretur discrimine, vxorem queritur ignorare: eadem vox ibid. occurrit.

Ferte (quid hic facio) rapidi mea corpora venti:
Ausonios fines cur mea vela vident?

CAP. XI.

SYNECDOCHE GENERIS est, quando ex genere significatur species, Æneid. 2. 4 *Synecdoche generis.*

—dolus an 1 virtus quis in hoste requirat?

Cat. 2. *Sine dubio perdidimus 2 hominem.* Verr. 2.

Ad quam spem tam perniciosum, tam importunum 3 animal reseruetis?

Sic cùm 4 *vixisse*, & 5 *fuisse* dicimus, quæ iam mortua esse, & non existere intelligimus.

Æneid. 2. —*Fuimus Troes, fuit Ilium, & ingens*
Gloria Teucrorum———

Est autem hæc Synecdoche elegantior, cùm generali nomine, quod in eo genere maximè excellit, 6 καθ' ἐξοχὴν insignitur. Sic 7 *Tydides* & *Pelides*, pro *Diomede* & *Achille*. Sic 8 *poëta* pro *Homero*, aut *Virgilio*: 9 *Orator* pro *Demosthene*, aut *Tullio*. Catachresis est Æneid. 2. *Catachresis.*

Non prius adspicies vbi fessum ætate 10 parentem
Liqueris Anchisen?——— & Æneid. 1.

11 *Promisi vltorem.* 12 *Erratum* pro *scelere* Hyperbole est. Allegoria hic etiam est frequens. *Hyperbol. Allegoria.*

Catil. 1. *Exire ex 13 vrbe consul hostem iubet.*

Atque hæc de Tropis: quorum si præstantia & excellentia spectetur, longè princeps erit Metaphora: Ironia deinde succedet: tertia erit Metonymia: postremò Synecdoche. Vsus autem etiam frequentissimus est Metaphoræ: deinde Metonymiæ: tum Synecdoches: rarissi-

mus Ironiæ. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis consulares à P. Ramo obseruatæ concluserunt. At præcipuè tres species, Metonymia, Metaphora, Synecdoche, sæpe coniunguntur. In Pis. 14 *Vnus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, cùm senatum egressum vidi, populumq; Romanum vniuersum: cum ipsa Roma propè conuulsa sedibus suis, ad complectendum conseruatorem suum procedere visa est: quæ me ita accepit, vt non modò omnium generum, ætatum, ordinum viri ac mulieres, omnis fortunæ ac loci, sed etiam mœnia ipsa viderentur, & tecta vrbis, ac templa lætari.* Atque hæc prima Rhetoricæ elocutionis ὀψοποιΐα καὶ κόμμωσις fuit.

Ad Cap. II.

¶ *Virtus*. fortitudo. 2 *Hominem*. Hominem dicit pro Catilinâ. 3 *Animal*. Animal pro bestiâ dicit orator. 4 *Vixisse*. 5 *Fuisse*. Vixerunt, fuerunt, & huiusmodi voces generale quiddam in se complecti videntur: quæ enim fuerunt, vel tantùm fuerunt & iam non sunt; vel cùm fuerunt, tum sunt etiam? Quando igitur *fuimus*, & *fuit* significent hic fuisse tantùm, & non etiam nunc esse; Synecdoche est generis pro specie. 6 κατ᾽ ἐξοχὴν per excellentiam siue ob eminentiam: Antonomasia vulgò dicitur, vt etiam cum contrà, per Synecdochen speciei, nomen proprium pro cõmuni vsurpatur. 7 *Tydides* & *Pelides*. Patronymica sunt loco propriorum posita: Erant enim Diomedes, & Achilles, hic Pelei, ille Tydei, filij fortissimi. Itidem binos suscepit Atreus ex Ærope filios, Agamemnonem & Menelaum: per Atridem tamen Agamemnonem intelligimus, quippe qui in expeditione Troianâ Rex regum diceretur: vt Horat. Epist. 1.

Antonomasia.

——Nestor componere lites
Inter Peliden festinat, & inter Atriden.

8 *Poeta*. 9 *Orat.* Vt enim inter poëtas Homerus apud

Græcos, Virgilius apud Latinos; sic inter oratores Demosthenes apud illos, Cicero apud hos, principes extiterunt. 10 *Parentem.* pro patre. Catachresis: parere enim, vnde parens dicitur, est tantùm fœminarum: vt ad matrem facilis, ad patrem verò durior translatio videatur. 11 *Promisi* Promisi hic ponitur Catachresticῶs pro minatus sum, vt contrà in Synecdoche speciei. 12 *Erratum.* Tapinosis est, atrocitatem rei eleuans: sic cùm *tetigisse* dicimus qui *alapam impegit*, aut *læsisse* qui *vulnerauit*. 13 *Vrbe* hic generalibus verbis, *vrbe, consul, hostem*, intelligis *Româ, Tullius, Catilinam.*

14 *Vnus*, &c. hic Metonymiæ sunt, *senatus*, pro *senatoribus*, *Roma* pro *Romanis*: Synecdoche *tecta* pro *ædificiis*, *mœnia* pro *vrbe*: Metaphoræ autem illæ ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actuosæ *procedere, accepit, latari*, præcipuam laudem obtinent.

- dimensione: estq; numerus
  - poëticus.
    - 1. Rhythmus.
    - 2. Metrum.
  - 3. Oratorius.
- dictionis in sono
  - repetitione:
    - similis
      - continua, sententia
        - eadem. 1. Epizeuxis.
        - diversa. 2. Anadiplosis.
      - disiuncta, loco
        - eodem,
          - principiis. 3. Anaphora.
          - clausulis. 4. Epistrophe.
        - diverso, i. initio & fine
          - eiusdem sententiae, 5. Epanalepsis.
          - diversarum sententiarum. 6. Epanodos.
    - leviter dissimilis
      - diversae originis. 7. Paronomasia.
      - eiusdem originis. 8. Polyptoton.
- sententia, in
  - logismo
    - 1
      - exclamatio 1. Ecphonesis.
      - revocatio
        - antecedentis correctio. 2. Epanorthosis.
        - consequentis reticentia. 3. Aposiopesis.
    - 2
      - aversio ad alienam personam. 4. Apostrophe.
      - fictio alienae personae. 5. Prosopopoeia.
  - dialogismo
    - interrogatio,
      - deliberatio
        - nobiscum. 6. Aporia.
        - cum aliis. 7. Anacoenosis.
      - occupatio 8. Prolepsis. & prosapodosis.
    - responsio
      - facti / dicti condonatio.
        - 9. Epitrope.
        - 10. Synchoresis.

CAP.

Cap. XII.

EXpositio in tropis primo genere elocutionis, sequitur vt de figurâ secundo loco dicatur.

Figura est elocutio, quâ orationis habitus à rectâ & simplici consuetudine mutatur. Σχῆμα Figura.

Vt enim tropus ferè est singularum vocum, sic figura coniunctarum est; vtq. vocum alia est propria, alia modificata sic orationum alia est recta, alia figurata: illam Græci ἀσχημάτιστον, hanc ἐσχηματισμένην vocant.

Figura est dictionis, aut sententiæ. Figura dictionis est figura, quâ oratio figuratur dictionibus aptè & jucundè inter sese resonantibus. Estque in sonorum dimensione vel repetitione. Figura dictionis.

Figura in dimensione est suauis ille sonorum in oratione numerus;

Quo vno nihil est cognatius nostris animis: numero enim excitamur, & languescimus; & ad hilaritatem, tristitiamq. deducimur. Eius verò gratia non solùm ducitur è mensuris syllabarum, sed etiam è sonis literarum; maximè vocalium, quæ vel grandiores, vel magis confertæ, in dictionibus resonant.

Est autem hîc perpetuò nitendum, vt vocalium in diuersis vocibus concursus sit quàm rarissimus.

Cap. XIII.

NVmerus est poëticus, vel oratorius.

Poëticus est, qui perpetuus certorum spatiorum legibus astringitur; Numerus poëticus.

Et ferè in fabulosis argumentis ad hominum mores imitandum & exprimendum, hinc tragœdia, comœdia, & cætera poëmatis genera orta sunt: in quibus περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις, varietas casuum & agnitio tandem in-

sperata delectarent animos: ad eamque rem Rhetorici eiusque ornamenti præcipua licentia est assumpta.

Numerus poëticus est rhythmus, aut metrum.

RHYTHMVS est numerus poeticus certum syllabarum numerum, nullâ habitâ quantitatis ratione, continens. Plerumq; autem Epistrophen soni coniunctam habet: vt in illo Homeri nostri poemate.

Deeds soone doe die, how euer nobly done,
And thoughts of men doe, as themselues, decay,
But wise words taught in numbers for to run,
Recorded by the Muses, liue for aye:
Ne may with storming showres be washt away:
Ne bitter breathing winds with boystrous blast,
Nor age, nor enuie shall them euer waste.

& paulò post.

For not to haue beene dipt in Lethe Lake,
Could saue the sonne of Thetis from to die:
But that blinde Bard did him immortall make,
With verses dipt in dew of Castalie:
Which made the Easterne Conquerour to crie,
O fortunate yong man! whose vertue found
So braue a Trumpe thy noble acts to sound.

Decasyllabus iste Rhythmus, vt metrum Heroicum, præcipuè celebratur.

Rhythmi genera partim syllabarum suarum numero, partim variâ sonorum resonantium dispositione distingui possunt: sed ea * optimorum poëtarum obseruatio optimè docebit.

* Quales sunt apud nos Homero, Maroni, Ouidio, cæterisq; meliori notæ priscis æquiparandi, D. PHILIPPVS SIDNEY, EDMVNDVS SPENCER, SAMVEL DANIEL, MICHAEL DRAYTON, IOSVAH SILVESTER, GEORGIVS WITHER, alijsq; ingenio & arte florentes, quorum hæc ætas vberrima est: atq; inprimis horum omnium magister, vnicũ caligantis sui seculi lumen, D. GALFRIDVS CHAVCER.

CAP. XIV.

METRVM est numerus poëticus certos pedes continens: in quo * & vocalis, & *m* cum suâ vocali in fine dictionis eliditur, quandò dictio sequens incipit à vocali: & vltima habetur pro indifferenti. Horat. Epist. 2. lib. 1.

Sincerum est nisi vas, quodcunq; infundis acescit.

Hic *e* in *quodcunq;*, item *um* in *sincerum* eliditur: *scit* autem vltima cùm sit breuis, pro longâ habetur. Dipthongus hic rationem habet vocalis: vt Æneid. 3.

Crebrescunt optatæ auræ, portusq; patescit.

At *heu*, *ô*, *ah*, *io*, non eliduntur.

O tamen propter sequentem vocalem interdùm vnum tempus amittit: vt Eclog. 2.

Te Corydon, ô Alexi. Trahit sua quemq; voluptas.

vide infrà Synalœpham omissam.

* Elisio vocalis SYNALŒPHA à Grammaticis dicitur: consonantis *m* cum suâ vocali ECTHLIPSIS. vtranq; poëtæ alicubi neglexerunt. *Synal. Ecthli.*

Synalœpha omittitur more Græcorum, Eclog. 3. *Synalœpha omissa.*

Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.

Et Eclog. 8.

Credimus? An qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Æneid. 6.

Nomen & arma locum seruant, te, amice, nequiui.

& Æneid. 8.

Tuq; o Tybri, tuo ô genitor cum flumine sancto.

Catull. in Mamurram & Cæsarem.

Vno in lectulo erudituli ambo. Atque Georg. 4.

Impleru nt montes fl erunt Rhodopeia arces.

Vbi vocales longæ non elisæ, dimidiam amittunt quantitatem.

Interdum etiam manent integræ. vt Eclog. 7.

Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Et Eclog. 6.

Clamâssent vt litus Hyla, Hyla omne sonaret.

Hic *a* in priori *Hyla* manet longum, in posteriori corripitur. Sic Georg. 1.

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.

Vbi

vbi suam retinet quantitatem. o verò corripitur.

Manet aliquandò & vocalis breuis: vt Lucret. lib. 1.

Ponderis amissâ vi p ssint st re nam Æneid. 1.

Et vera incessu patuit dea ille vbi matrem. & Met. 5.

Et huiò retbusa, iò rethus vocauit.

Est etiam vbi Ecthlipsis omittitur: vt apud Ennium citante Prisciano.

Insignita fere tum millia militum octo.

Quædam etiam huius generis sunt apud Lucretium: vt l. 1

Corporum augebat numerum, summamq; seque ur lib. 2.

Nam quod fluidum est è lucibus q; otu du. lib. 3.

Namq; papauerum aura po est suspensaq; cu sq;. & 6.

Semina seq; simul cum eo commisceat igni

Quos etiam Ovidius imitari ausus est, Epist. 5.

Dignasum, & cupio fieri matrona potentis.

Vt Aldinum habet exemplar quamuis castigator nescio quis, ne metrum claudicaret plus satis sollicitus, causa coniunctionis *que* adiectione sustentandum censuit.

Sic enim aliàs legitur, *Dignaq; sum*, &c

Veteres enim *s* cum sua vocali ante vocalem elidebant, ante consonantem tantùm *s*: vt Ennius.

Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit

Citat Cicero istud de senectute, illud pro Muræna. & Lucretius frequenter: vt lib. 1.

Nam fierent iuuenes subitò ex infantibus parvis lib. eod.

Pondus vti saxis calor ignibus liquor aquai & ibidem.

Nonne vides etiam patefactis temporis puncto.

& Hostilius Annal. 1.

Sæpè greges pecuum ex hybernis pastibus pulsi.

Catullus etiam ad Gellium dixit,

Aff xus nostris tu dabis supplicium. Et Manil. l. 2.

Formoso Phœbus Geminos, Cyllenius Cancrum.

Sic Lucret. lib. 2.

Et è la ubus atq; rotundis adnixa volare. Et lib. 4.

Nonne vides ig is quàm puncto temporis imago.

Etiam Virgilius, Æneid 2.

Limina tectorum & medius in penetralibus hostem.

Et Æneid. 12

Inter se coiisse viros & decernere ferro.

Superest aliquando in versu (qui inde HYPERMETER dicitur) post pedes debitos syllaba vocali aut *m* terminata, quæ à vocali sequentem versum inchoante elidenda est; vt Georg. 2.

In-

Inseritur verò ex fœtu nucis arbutus horrida,
Et steriles platani, &c. & Met. 12.
Barba erat, atque capillus, barbæ color aureus, aurea
Ex humeris, &c. Sic Æneid. 7.
Iamque iter emensi turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant, &c. & Met. 15.
Et tellus Circæa, & spissis litora Antium.
Huc vbi, &c.

Et citra coniunctio quæ frequentissimè superest: vt Georg. 2. [illegible] *quæ ira* [illegible] *sque calore*que
Inter, &c. Ibidem.
N [illegible] *os, dominis cedrique cupressique:*
Hinc radios &c. Æneid 2.
Iactemur doceas: ignari hominumque locorumque
Erramus, &c. Ibidem.
Ante [illegible] *gradibus surgebant limina, nexæque*
Ære trabes, &c. [illegible] idem.
Quem non incusaui amens hominumque deorumque
Aut quid in euersâ vidi crudelius vrbe?

Sed illa partim antiquata, partim licenter á poëtis vsurpata notanda magis, quàm imitanda sunt.

Atque hæc ferè perpetua sunt.

METAPLASMVS rarior est: quandò scilicet aliquid in voce redundat, deficit, aut immutatur. Redundat & deficit quid, aut addendo & auferendo, aut distrahendo & contrahendo. *Metaplasmus.*

Metaplasmi in addendo & auferendo sex sunt species. Prothesis, Aphæresis, Epenthesis, Syncope, Paragoge, Apocope. In distrahendo & contrahendo duæ, Diæresis & Synæresis.

PROTHESIS est quæ litteram vel syllabam addit in principio: vt *gnatus, tetuli.* *Prothes.*
Pro *natus, tuli.*

APHÆRESIS est quæ à principio aufert: vt *rvit, temnere* *Aphæres.*
Pro *eruit, contemnere.*

EPENTHESIS est quæ addit in medio: vt *alituum, nauita, induperator, littera:* *Epenthe.*
Pro *alitum, nauta, imperator, litera.*

Ab-

Alituum pecudumq; genus sopor altus habebat. Æneid. 8.
Quales nunc epulas ipsum glutisse putamus
Induperatorem. Iuv. Sat 4. Item.
Indugredi sceleris, quin contrà sæpiùs olim. Lucret. 1.
At non esse tamen perplexis indupedita. Idem 2.

Sic * *quattuor, Porsenna, quottidie, &c.* solent enim poëtæ in quibusdam vocibus post syllabam naturâ breuem, vt eam producant, consonam immediatè sequentem geminare: præcipuè post præpositionem *re*, vt *relliquia, relligio, relligiosus, repperi, reppuli, rettuli, rellatus, redduco, &c.*

* *Quatuor* naturâ corripitur, ficuti *quotidie* & *Porsena*: vt
Cedunt ter quătuor de cœlo corpora sancta. Ennius.
Quod etiam apparet in *quăter* & *quăterni*. Sed Epenthesis hic ita invaluit, vt vix vsquam correptũ legas.

SYNCOPE est quæ è medio aufert: vt 1 *vincla*, 2 *virum*, 3 *petii*, 4 *repostus.*

Pro *vincula, virorum, petiui, repositus.*

1. Sic a *circlus*, b *gubernaclum*, c *maniplus*, d *oraclum*, *periclum*, e *seclum*, pro *circulus*, *gubernaculum*, *manipulus*, *oraculum*, *periculum*, *seculum*.

2. Sic *deûm, diuûm, superûm*, f *magnanimûm*, g *equûm*, h *sociûm*, *Teucrûm*, *Danaûm*, & similia, item i *currûm*: pro *curruum, deorum, diuorum, &c.* Iste genitivus concisus frequentissimus est apud poëtas.

3. Sic l *lenibat*, m *vestibat*, n *polibant*, o *nutribat*, *dixti*, p *direxti, petiit, accestis admôrunt, gustâram, audieram*, q *porgite*, r *extinxem*, s *vixet*, t *iusso*, u *explêsse*, pro *leniebat*, &c. *dixisti, direxisti, petiuit, accessistis, admouerunt, gustaueram, audiueram, porrigite, extinxissem, vixisset, iussero, expleuisse.*

4. Sic x *compostus*, y *expostus*, z *impostus*, * *suppostus*, ablatâ vocali *i*.

a *At primùm laxos tenui de vimine circlos.* Georg 3.
b *Ipse gubernaclo rector subit ipse magister.* Æneid 5.
c *Immundi meminere sues iactare maniplos.* Georg. 1.
c *Disiectiq; duces, desolatiq; manipli.* Æneid 9.
d *Rursus ad oraclum Ortygiæ Phœbumq; remenso.* Æneid. 3.
e *Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.* Eclog. 4.
o *Talia secla suis dixerunt currite fusis.* Ibidem.
f *Magnanimûm heroum, pueri innuptæq; puellæ.* Georg. 4.
g *Et iam tempus equûm spumantia soluere colla.* Georg 2.
h *Oblitus decerisq; sui, sociûmq; salutis.* Æneid. 5.

Qua

l ———— *quæ gratia currum*
Armorumq́; fuit viuis, quæ cura nitentes, Æneid. 8.
l *Lambat dictis animum, lachrymasq́; ciebat.* Ibidem.
m *Tum mihi prima genas vestibat flore iuuenta.* Æneid. 8.
n *Certatim squammis serpentum auroq́; polibant.* Ibidem.
o *Nutribat teneris immulgens vbera labris.* Æneid. 9.
Sic, *Vellera virgati custodibant calathisci.* Catull. lib. 1. Argonautica.
Atq́; hinuli pellis totos operibat amantes. Propert. lib. 3. de auaritiâ Puell.
p *Dardana qui Paridis direxti tela manusq́;.* Æneid. 6.
q *Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.* Æneid. 8.
r *Cum genere extinxem memet super ipsa dedissem.* Æneid. 4.
s *Vixet cui vitam deus, aut sua dextra dedisset.* Æneid. 11.
t *Cætera quâ iusso mecum manus inferat arma.* Ibidem.
v ———— *animumq́; explesse iuuabit.* Æneid. 2.
x *Troiæ nunc placidâ compostus pace quiescit.* Æneid. 2.
y *Obuia ventorum furiis expostaq́; Ponto.* Æneid. 10.
z *Inarime Iouis imperiis imposta Typhæo.* Æneid. 9.
* *Hic crudelis amor tauri suppostaq́; furto.* Æneid. 6.
Cæterorum exemplis vt frequentioribus supersedeo.

PARAGOGE est quæ addit in fine; vt *dicier*, pro *dici*. *Paragoge.*

APOCOPE est quæ à fine aufert: vt *dixtin'*, *curru'* pro *dixtine*, *currui*. *Apocope.*
Sed tamen iidem olim curru succedere sueti. Æneid. 3.
Sic *aspectu*, *venatu*, pro *aspectui*, *venatui*.
Siste gradum, teq́; aspectu ne subtrahe nostro. Æneid. 6.
Venatu inuigilant pueri, syluasq́; fatigant. Æneid. 9.
Datiuus quarti flexus, quò facilius numeris Epicis inseruiat, apud poëtam Apocopen semper patitur.

DIÆRESIS est, quæ vnam syllabam in duas distrahit: vt 1 *pictaï*, 2 *abenëus*, 3 *suëtus*. *Diæresis.*
Pro *pictæ*, *ænus*, *suetus*.
1 Genitiuos primæ hunc in modum distrahere Lucretio solenne est: Virgilius id fecit quatuor tantum locis.
Aulaï in medio libabant pocula Baccho. Æneid. 3.
Æthereum sensum atq́; auraï simplicis ignem. Æneid. 6.
Exsultant que æstu latices furit intus aquaï. Æneid 7.
Diues equûm, diues pictaï vestis & auri. Æneid. 9.

Huius Diæresis ratio est, quòd quæ Latinis est diphthongus æ, eadem Græcis est αι. Ideoq; illi hos imitati & diphthongum hanc in ai dissolvunt, & a vocalem puram longam faciunt.

2. *Stricte facies: hic murus aheneus esto.* Hor. Ep. 1. l. 1.
Sic Evoe pro *evæ*

Evoke Bacche fremens solum te virgine dignum. Æneid. 7.
nam Græce est ἐυ ἶ vnde *Euæ*.

Evæ recenti mens [illegible] *metu.* Carm. 2. Od. 19.
Sic apud Catul. *Verbula gaudet Venus loquela.* in Camer.
3 *Cum mihi non tantum furésq; feræq; sueta.* Hor. Sat. 8. l. 1.

Vbi [illegible] vocalis: vt etiam in sequentibus.
Imò [illegible] *& positu quæ vox inopina suasit.* Thebaid. 2.
Holu [illegible] Virg. Hort.
Fu [illegible] *flavos* [illegible] *Suevos* Lucan. lib. 2.
Im [illegible] *nguit ore.* Met. 6.

Sic evoluisse, persoluenda.
pro *evolvisse, persolvenda*
D [illegible] *evoluisse* [illegible] Ovid. Ep. 12.
Nunc [illegible] *te salvo persoluenda mihi.* Ovid. Ep. 6.
Vbi v consona in vocalē vertitur: vt etiam in sequentibus.
St [illegible] *a non vlli dissoluenda Deo.* Tibul. El. 7.
Sit [illegible] *dissoluisse* [illegible] Tibul. El. 10.
Quod zonam soluit diu [illegible] Catul. ad pas.

Synæresis est quæ duas syllabas in vnam contrahit: *vt aurea, aureis, aureo* dissyllaba.
Aureâ composuit spondâ mediamq; locauit. Æneid. 1.
Aurea dependent [illegible] Ibidem.
Hîc finus fandi [illegible] *solio tum Iuppiter aureo.* Æneid. 10. Item.

A [illegible] *nter se duo fiat ex omnibus eadem.* Lucret. 2.
Cætera de genere hoc eâdem ratione creantur. Lucret. 4.
Vnâ [illegible] *sanguisq; animusq; sequuntur.* Æn. 10.
Hâc eâdem rursus Lygdame curre viâ. Propert. lib. 3.
ea *Aureâ percussum virgâ versumq; venenu.* Æneid. 7.
Sudâdo pinguem vitiis albumq; nec ostrea. Hor. Sat. 2. l. 2.
Nec tantum Rhodope miratur & Ismarus Orphea. Ecl. 6
Seu lento fuerint alvearia vimine texta. Georg. 4.
Canicies inculta iacet, stant lumina flammea. Æneid. 6.

Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei Æneid. 1.
ei *Iam validam Ilio* [illegible] Ibidem.
Ferreiq; Eumenidum thalami, & discordia demens. Æn. 6.

C. u. um

ei { Centum ... claudunt vectes ... Ibidem.
Eripere ... Ad Quint.
Tunc ... sequitur ... Met. 11.
Quid ... aequor. Æneid. 12.

eo { Atq; ... Lucret. 6.
... amore. Eclog. 8.
Rege suo ... Juno ... qua. Æneid. 8.
Cum ... consedit ... Æneid. 9.
... aurea Geor. 4
... diversum. Lucr. 2
Dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto. Lucret. 3

ia { Legibus hucq; ... ratio discriminat omnia. Lucret. l. 2
Bis patria cecidere manus quin protinus omnia Æneid. 6
Praeferimus manibus vittas & verba precantia. Æneid. 7

Sic abiete, tenuia trisyllaba.

Ædificant, sectaq; intexunt abiete costas. Æneid. 2.
Velleraq; ut foliis depectunt tenuia Seres. Georg. 2.

Vbi i & u vocales in consonas mutantur: vt etiam in sequentibus.

Sardonches, smaragdos, adamantes, iaspidas vno. Mar. l. 5. Ep. 11
Hærent parietibus scalæ, postesq; sub ipsos. Æneid. 2.
Custodes sufferre valent, labat ariete crebro. Ibidem.
Arietat in portas & duros obice postes. Æneid. 11.
Fluviorum rex Eridanus, camposq; per omnes. Georg. 1. Item.
Propterea quia corpus aqua naturaq; tenuis. Lucret. 2.
Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus arvis. Georg. 2.
Genua labant, gelido concrevit frigore sanguis. Æneid. 12.

Lectorem obiter admonitum velim, fingi hic à quibusdam Synæresin hanc non animaduertentibus, contra huius metri legem pro pede Dactylico aliàs Proceleusmaticum sine duplicem Pyrrichium, aliàs Anapæstum: & si Lucretiana illa,

Propterea quia corpus aqua naturaq; tenuis. Lib. 2.
... effigies quoq; debent mittere tenues. Lib. 4. & similia forte occurrissent, dubium non est statuisse etiam eos pro Spondæo Trochæum, seu Anapæstum poni.

Apud Lucretium, per Synæresin, u vocalis liquescit; quemadmodum per Diæresin u liquescens fit vocalis.

Et simili ratione animalia suapte vagari. Lib. 1.
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles. Lib. 2.

Et apud Lactantium in Phœnice:
Duodecies vndis irrigat omne nemus.

Quædam contractè etiam scribuntur: vt *cōgo, tibîcen, nîl, mî, obît, prêndo, bîgæ, quadrîgæ.*

Ex coago, tibiicen, nihil, mihi, obiit, pro *obiuit* per Syncopen, *prehendo, biiuga, quadriiuga.*

Quædam licet integrè scribantur, tamen in metri dimensione fere contrahuntur: vt *huic, cui, dij, ij,* & * composita *proin, dein, dehinc, deest, semianimis, anteambulo.* †.

* In quibus nimirùm vocales contractæ, altera prioris partis est, altera posterioris.

† Sic *cuiuis,* & cætera composita à *cui, diu, ij, iidem, iisdem, proinde, deinde, deinceps, deeram, deesse,* &c. *semihomo, graueolens, anteactus, anteit,* & similia.

Reiicio etiam & *eiicio* interdum contrahuntur: vt
Tityre pascentes à flumine reiice capellas. Eclog. 3.
Tela manu reiicitq; canes in vulnus hiantes. Stat. Theb. 4.
Eiicit enim sulci rectâ regione viamq;. Lucret. 4.
Scande *reico, reicit, eicit.* Abiecta enim i consonâ per Syncopen (quod alijs compositis à *iacio* vsu venit: vt
Turpe putas abici quia sit miserandus amicus. Pont. l. 2, El. 3.
Nil adicit penso Lachesis fusosq; sororum. Mar. l. 4. ep. 54.
Cur obicis magno tumulum, manesq; vagantes. Lucan. l. 7.
Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat. Lucan. l. 7.
e & *i* contrahuntur in *ei.*

Metaplasmi in immutando species sunt quinque Tmesis, Metathesis, Antithesis, Diastole, Systole.

Tmesis est quæ compositæ vocis partes, alterius vocis interpositione, dissecat: vt *qui te cunq;, inq; salutatus.*

Qui te cunq; manent isto certamine casus. Æneid. 12.
pro *quicunq; te.*
Hanc ego nunc ignaram huius quodcunq; pericli est,
Inq; salutatam linquo. Æneid. 9. pro *insalutatamq;*. Sic.
Ille pedem referens & inutilis, inq; ligatus. Æneid. 10.
pro *illigatusq;*.
Quæ me cunq; vocant terræ. Æneid. 1.
Quâ se cunq; furens medio tulit agmine virgo. Æneid. 11.

Quò res cumq; cadent. Æneid.12.
Praetereà tellus, quæ corpora cumq; alit, auget. Lucret.l.1.
Terraq; inumbratur qua nimbi cumq; feruntur. Idem lib.5.
Quæ collata foris, & commoda cumq; venirent. Idem lib.6.
Item, *Nunc ego numq; super tibi erunt qui dicere laudes.* Eclog.6. pro *supererunt.*
Talis Hyperboreo septem subiecta trioni. Georg.3. pro *septentrioni.*
Et multo nebulæ circum dea fudit amictu. Æneid.1. pro *circumfudit.*
Hac celebrata tenus sancto certamina patri. Æneid.5. pro *hactenus.*
Eripuit nobis med oq; sub æquore mersit. Ibidem. pro *submersit.*
Impastus seu plena leo per ouilia turbans. Æneid.9. pro *perturbans.*
Tum Pallas biiugis fugientem Rhœtea præter.
Traiicit. Æneid.10. pro *præterfugientem.*

METATHESIS est quæ literam eandem transponit: 1 *pistris*, 2 *Tymbre.* Meta.

Pro *pristis*, *Tymber.*

1 Πρίσης apud Aristotelem Hist.anim.lib.6.c.12. bellua est marina cetacei generis: in quo sensu pristis legitur apud poëtam Æneid.3. vbi de Scylla loquitur:
Prima hominis facies, & pulchra pectore virgo
Pube tenus: postrema immani corpore pristis.
& Æneid.10. vbi de Tritone.
Frons hominem præfert, in pristin desinit aluus.
Huius piscis nomen Mnesthei nauis Æneid.5. sortita est: vbi Sergesti Centaurus dicitur, Gyæ Chimæra, & Cloanthi Scylla.
——— *Post hos æquo discrimine Pristis*
Centaurusq; locum tendunt superare priorem.
Et paulò post alludens ad nominis etymon (dicitur enim à πρίειν quod est secare) ait poëta,
Sic Mnestheus, sic ipsa fugâ secat æquora Pristis.
Vnde satis liquet *Pristis* vtrobique ritè scribi: pro quâ voce nonnulli per Metathesin reponunt. *Pistris.*
2 *Tymbre* habetur Æneid.10.
Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.
Ponitur autem per Metathesin pro *Tymber*, quia rectus

item est Tymber non Tymbrus, vt ibidem legitur,
Daucia Laride Tymberq; simillima proles.

Antithesis est quæ vnam pro aliâ ponit: vt *olli, vostrum.*
Pro *illi, vestrum.*

Diastole est quæ breuem syllabam producit: Æneid. 3.
Dona dehinc auro grauia sectoq; elephanto.
& Heroid. 21.
Molle meum leuibus cōr est violabile telis.
Sic Manil. 5.
Incubuit Pontus, timuit naufrāgia tellus.
Quem Mantuanus sequutus est sexto Fast.
Perdidit, & fracto passa est nāufragia clauo.
Idem Mant. Eclog. 6.
Cum muliĕre marem sociali fœdere iungens.
Penultimam enim in *muliere* ritè corripiendam esse ex Terentio satis apparet: vt Andr. Act. 1. Scen. 1.
Effertur: imus, intereà inter muliĕres. & Scen. 4.
Nec satis digna cui committas primo partu muliĕrē.
Nam etsi in hoc metro, cæteri pedes sint incĕrti, certè vltimus est Iambus. Etiam ex Plauto, vt Asin: Act. 1. Scen. 1.
Quam amabam abduxit ab lenone muliĕrem. Et Trucul. Act. 2.
Sc. 4. *Prò dī immortales, non amantis muliĕris,* & alibi passim.
Adeoque ex Mart. lib. 1. Ep. 97.
Amethystinasq; muliĕrum vocat vestes. Itidem.
Rĕcidere assiduò quoniam fluere omnia constat.
Lucret. 5. (10.
In quem rĕcidimus quicquid mortale creamur. Met.
Diastole plerumque reperitur in vltimâ dictionis

nis syllabâ secundum, tertium, quartum, aut quintum pedem Heroici carminis inchoante, vt
Pectoribus inhians spirantia consulit exta. Æne.4.
Luctus vbique, pauor, & plurima mortis imago. Æneid.2.
Ostentans artem pariter arcumq́; sonantem. Æne.5.
Sustinet, ac natæ Turniq; canit Hymenæos. Æn.7.
Liminaque laurusque dei totusque moueri. Æn.3.
Que ante dictionem duabus inchoatam consonantibus sæpiùs quidem producitur, sed illic positionem potiùs locum habere dixerim: vide primam regulam generalem de omnibus.

Systole est quæ longam corripit: vt Ec.4. *Systole.*
Matri longa decem tulĕrunt fastidia menses. Sic
Occidĕrunt magnis qui gentibus imperitârunt. Lucret.lib.3.
Miscuĕruntq; herbas, & non innoxia verba. Geor.3
Obstupui, stetĕruntque comæ, & vox faucibus hæsit. Æneid.2.
Gutturaq; imbuĕrunt infantia lacte canino. In Ibin.
Quid tibi profuerunt, Circe, Perseides herbæ. De Remed.l.1.
Virgilio annuĕrunt gaudentes rure Camœnæ. Ser.1 Sat.10. item.
Regis opus sterilisq; diu palŭs aptaq; remis. Hor.Art.
Thesea prensuras semisŏpita manus. Heroid.10.
Vade, vale, cauĕ ne titubes mandataque frangas. Idem Ep.13.l.1.
Tu cauĕ defendas quãuis mordebere dictis, Tr.1.E.1
Nisi mauis hic esse imperatiuum antiqui *caue*: nam aliàs producitur: vt
Ergo cauē liber & timidâ circumspice mente. Ibid.
Si quid aget maius, differ tua cœpta, cauēque. Pont. l.3.El.1.
Supra in *smarăgdos* positio corripitur. Pes

Pes est dimensio certâ syllabarum quantitate definita.

De quantitate Syllabarum.

QVantitas est quâ syllaba breuis, aut longa, aut communis dicitur.

Syllaba breuis vnius est temporis: & si opus est, notatur in vocali hoc apice ᵕ

Longa duorum est: & si opus est, notatur in vocali hoc apice -

Communis modò breuis est, modò lõga.

Quantitas cognoscitur regulis, vel exemplis.

Regulæ sunt generales, vel speciales.

GENERALES DE OMNIBVS SYLLABIS TRES.

Positio.

Prima Regula.

I. VOCALIS ante duas consonantes, quarum altera saltem in eâdem dictione cum vocali est, producitur, vt *Met.* 7.

Mōx vbi pōllicita ēst quò sīt fiducia māior.

Hic præter syllabas *pol*, *est* & *sit*; *mox* etiam & *ma* positione longæ sunt. Nam duplex potestatem habet duarum consonantium, & *i* consona pro duplici habetur: sed vide secundam regulam specialem de mediâ syllabâ.

¶ Etiam vocalis breuis dictionem finiens ante duas consonantes nonnunquam producitur: vt

Et

Et libellâ aliquâ si ex parte claudicat hilum. Lucr. 4
Occulta spolia, & plures de pace triumphos Iu. Sat. 8
Nil opus est morte pro me, sed amore, fideq;. Tr. 5. l. 15
Officii causa pluribus esse dati. Pont. 1. l. 8.
Nulla fugæ ratio, nulla spes, omnia muta. Catu. Arg.
Pro segete spicas, pro grege ferre dapē. Tib. l. 1. El. 5
Enclitica Coniunctio *que* sæpissimè: vt
Terrasquē, tractusq; maris, cœlumq; profundū. Ec. 4.
Lappæquē, tribuliq; interq; nitentia culta. Georg. 1.
Tribulaquē, trahææq;, & iniquo pondere rastri. ibid.
Æneid. 10.
Brontesquē, Steropesq;, & nud⁹ mēmbra Pyrachmon
Met. 13.
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaquē, Prytanimq;.
Hoc autem fit more Græcorum, qui vocalem breuem tam in fine dictionis, quàm alibi ante duas consonantes producere solent vt
Κίλλαν τε ζαθέην Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις *Ilia. α.*
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ᾽ ἀργυρέοιο βιοῖο. *Ibid.*
Μάντι κακῶν οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας. *Ibid.*
Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους.
Ibid.

Excipe.

Vocalis naturâ breuis ante mutam cum liquidâ *l* vel *r* in eadem dictione communis est: vt *patris, volucris, Atlas, locuples.*

Nisi in compositis, vbi prior vox in mutam desinit, posterior à liquidâ inchoatur: illic enim, tanquam voces essent separatæ, fit positio: vt *āblu o, ōbruo.*

¶ Etiam liquida *n* post quasdam consonas in Græcis dictionibus, & *m* alicubi breuem

vocalem præcedentem ancipitem facit: vt
Ad mãdata Prŏgnes, & agit sua vota sub illis. Met 6

Hanc vocem Petronius Arbiter, (quem Quintilianus & Macrobius citant) etiam corripuit.
Atque vrbana Prŏgne quæ circum gramina fusa.
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum. Car. 4. Od. 3. Carmen est Glyconium cum Asclepiadeo alternatũ.
Quid refert? cornix non ideò ante cycnum. Aus. Epist. 20.
Quæ capta est alio nupta Lacæna Cycno. Mart 9 Ep. 106.
Bistoniys habitata viris. Polymnestoris illic. Met. 13
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis. Ibid.
Ecce inter primos Therămnæo à sanguine clausi. Sil. lib. 8.
Delectat Marium si perniciosus Ichneumon. Mart. lib. 7. Ep. 86.
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tĕcmessæ. Carm. 2. Od. 4.

Diphthongus.

Secunda regula.

II. Omnis Diphthongus longa est: vt *hei, neuter, aulæa.*

Sic *Maia, Cœus,* &c.

Mæotis tamen Trist. 3. El. 12. propter sequentem vocalem primam corripit
Longior antiquis visa Mæotis hyems.

Cùm alias producatur: vt
Regna Thoas habuit Mæotyde clarus in ora. Pont 3. El. 2.
Quáq; fretum torrens Mæotidis egerit vndas. Lucan. 3.

Diphthongus in fine dictionis sequente vocali interdum corripitur. Vide Synalœpham omissam.

Præpositio *præ* in compositione semper breuis est sequente

quente vocali, sed de eâ vide primam regulam specialem de primâ.

Synæresis.

Tertia regula de omn.

III. Synęresis siue Crasis syllabam producit: vt *nîl, cōgo, obit, deêro.*

Magnus civis obit & formidatus Othoni. Iuv. Sat. 6. Sic
Dum trepidant, it hasta Tago per tempus vtrumque. Æneid. 9.
Author abit operis, sed tamen extat opus . Ouid. ad Liu.
Sceptra Palatini, sedemq; petit Euandri. Æneid 9.
Ita enim legendum est, non, vt vulgò habetur, *petiuit*: quia dipthongus *Eu* necessario producitur.
Difficiles aditus primos habet: haud mihi deero. Serm, 1. Sat. 9.
Verum vbi vehementi magis est commota metu mens. Lucret. lib. 3.
Vehemens & liquidus, puroq; simillimus amni, Hor. Ep. 2, l 2.
Per terras amnes, atq; oppida coperuisse. Lucret, l. 5.

Excipe.

* Composita vocales breues, in dimensione tantùm contractas, corripiunt: vt *semianimis, semihomo, graueolens.*

* Quorum nempe vocales contractæ non ad eandem compositionis partem spectant. Vide Synæresin.

REGVLÆ GENERALES DE PRIMA ET MEDIA TRES.

Vocalis ante vocalem.

Prima regula.

I. Vocalis ante Vocalem breuis est: vt *dĕus:*

Excipe.

Primò *E* inter duo *I* in genitiuis & datiuis quintæ declinationis producitur: vt *faciēi.*

2 Penultima genitivorum secundam pronominis formam habentium communis est: vt *vnius, illius*. S[illegible] *alterius* semper est breuis, in *alius* semper longa.

3 Prima in *fio* longa est, nisi sequantur *e* & *r*, vt *fierem*.

4 Vocativi propriorum, & genitivi primæ *b* distracti penultimam producunt: vt *Caī, Pompēi, aulāi, aquāi*.

5 *Ohe* priorem syllabam habet *c* communem, *Eheu* verò longam.

6 Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus *d* subinde longa fit: vt 1. *Machaon, Pandīon, Brisēis, Latōis, Nerēius, Minoius, & Minous*: 2. *Ilionēa, Neronēus*, 3. *Thalīa, magīa, Medēa, cichorēa*, & similia.

Sic 4. *āer, Deiphobe, Pierides, herōis, Enyo*, &c. Sed *Nereis, platea, chorea*, & *conopeum* e purum variant.

q Lucretius illud *e* producit, non præcedente: vt
Tempore inane potest vacuum subsistere rei. Lib. 2
Nec iacere indu manus via quâ munita fidei. Lib 5

b Vide Diæresin.

c *Ohe iam satis est, ohe libelle*. Ma. l. 4. ep. vlt.

d Quædam enim voces Græcæ vocalem puram producunt, quædam corripiunt, quædam variant, vt in regulis & exemplis subnotatis liquet.

1 Masculina in *āon* & *īon*, patronymica fœminina in *eis* & *ōis*, ac possessiua in *eius*, *oius*, & *ēus*, primas terminationū vocales producunt: vt

Machaon, Amythaon, Didymaon, Lycaon, &c.

Amphion, Arion, Hyperion, Ixion, Methion, Pandion, &c.

Brisēis, Cadmēis, Chrysēis, Echinēis, Elēis, &c.

Latōis, Deōis, Minōis, &c.

Ne-

Nereius, Priameius, Semeleius, Pl... ius, &c. ēius.
Minoëus, Acheloïus, Troïus, &c. oïus.
Minoüs, Argoüs, Eoüs, her... Inoüs, Lesboüs, Sardoüs, &c. oüs.

Excipe in *aon* & *ion* crescentia per o longum: vt *Phaon*, *Deucalion, &c.*

In *eis*, *Nereis*, quæ penultimam etiam corripit: vt Met. 13.

Discedant, placidisq; natant Nereïdes vndis. At Æn. 5.
Nereïdum, Phorcique chorus, Panopeaque virgo. & Mart. l. 4. Ep. 57.
Nympharum pariter Nereïdumque domus.
Item Carm. lib. 3. Od. 8.
Neptunum & virides Nereïdum comas.

3 Accusativi in *ea* à nominativis in *eus*, & possessiva in *eus*, *e* purum variant, modò communem, modò Ionicam dialectum sequentes: vt

Orphēa, Salmonēa, Ilionēa, Idomenēa, Caphareus.
Orpheaq; in medio posuit sylvasq; sequentes. Eclog. 3.
Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas. Æneid. 6.
Ilionea petit dextrâ, lævâq; Serestum. Æneid. 1.
Idomenea ducem desertaq; littora Cretæ. Æneid. 6. Sic
Saxa triumphales fregere Capharea puppes. Propert. l. 3. Et
Graia Capharea currere puppis aqua. Trist. 5 El. 8.

Sed hic quæ producuntur, sæpè scribuntur per diphthongum *æ*: vt
Quæstor ab Icariis Cinyræa littore Cypri. Lucan l. 8.
Dicitur & *Cinyr... ius.*
Cinyriaq; comæ, Cinyreiaq; germina, & altis. Stat. 5. Sylv.
& *Cinyrēius.*
Verùm aut Persephone Cinyrē ius ibis Adonis. Aus. Epit. 33.

Huius varietatis ratio est, quòd possessiva Græca in ειος Ionicè terminantur in εος: vnde Latini ad Græcorum imitationem quædam per *eius, æus ēus*, aut *ēius* penult. longa ab ειος terminatione communi. (vid. 3. Reg) quædam per

ius pen. breui ab εος terminatione Ionicâ scribunt.

Præterea Iones terminationem istam poeticè vertunt in κιος, vndè Latini quædam etiam per ēius antepen. productâ: de quibus in primâ regulâ.

3. *i* & *e* vocales ex diphthongo ει longæ sunt: vt *Darīus, Sperchīus, Clīo, Phthīa, energīa, elegīa, Ironīa, magīa: Ænēus, Epēus, Lagēus, cichorēa & um, centaurēa & um, panacēa: Lycīum* vel *Lycēum: Clīus* adiectivum.

Huius generis sunt pleraque fœminarum nomina in *ia* & *ea*: vt *Thalīa, Amphigenīa, Deidamīa, Iphigenīa, Laodamīa, Cassiopēa, Cytherēa, Deiopēa, Galatēa, Medēa, Panopēa.*

¶ (Notandum hic est Græcam diphthongum ει, Latinè tàm per *ei* & *æ* diphthongum, quàm *i* aut *e* longum scribi: vt *Calliopeīa, Panopæa.* vide reg. 2.)

Sed *Platea, chorea* & *conopeum* penult. variant.

Vt mediam facias nauali ponte platēam. Auson. vrb. 7.

Dispositum & latas nomen seruare plateas. Idem vrb. 9.

Istos qui in platěâ modò huc modò illuc. Cat. ad Aurel.

Puræ sunt platěæ, nihil vt meditantibus obstet. Hor. Ep. 2. l. 2.

Ad numerum motis pedibus duxere chorēis. Met. 14

Pars pedibus plaudunt chorěis, & carmina dicunt. Æneid. 6.

Vt testudineo tibi, Lentule conopēo. Iuv. Sat. 6.

Interque signa turpe militaria.

Sol aspicit conopeum. Epod. Od. 9.

Chi-

Chiragra verò illud *i* quamuis non purum tantùm corripit, vt

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra. Hor. Ep. 1.

Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est. Mar. l. 1. Ep. 99.

4. Denique vocales longæ & breues ante vocalem manent immutatæ. Ex ancipitibus item *a* & *i*: modò enim longæ sunt, modò breues: eam in suis vocibus quantitatem obtinentes, quæ numeris Heroicis aptissima esset.

At Masculina in *ius*, Feminina in *ia*, & neutra in *ium* vnà cum possessiuis in *ius*, *i* purum nisi (nisi veniat ex diphthongo *ει*) corripiunt: vt *Parthenius, Chios.* *ius.*

Romæ laudatur Samos, & Chios, & Rhodus absens. Hor. Ep. 11. l. 1.

Academia, Acedia, Arcadia, harmonia, Maria, naumachia, sophia, symphonia, &c. *ia.*

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur. Lucret. l. 4.

Exultat Maria, quum prima affamina sensit. Iuvenc. l. 1.

Do tibi naumachiam, tu das epigrammata nobis. Mar. l. 1. Ep 6.

Florentis virides sophiæ complectitur vmbras. Virg. Ciris.

Vt gratas inter mensas symphonia discors. Hor. Art.

Aliquandò tamen, quò nativus accentus seruetur, producitur, vt

Angelus intactæ cecinit properata Mariæ. Sedul. l. 2

Sortiti ætheree coluerunt dogma sophiæ. Prud. Sym. *ium.*

Gymnasium, &c. *ius, a, um.*

Elysius, Nereius, &c. At *Chius* quia venit ex *ει* producit.

Consulis, & Chio soluite vincla cado. Tibul. 2. l. 1. Vide reg. 3.

Y verò vbique corripitur: vt *Hyades, Halcyones, Lybia, caryota*: nisi in *Enyo, Thyus, Cyanea.*

Deriuatio.

Secunda regula de pr. & med.

II. Derivativa primitivorum quantitatem sequuntur: vt *ănĭmus, ănĭmosus, ănĭmare.*

Excipe.

1. Pauca à brevibus deducta primã producunt:

Vox vōcis à vŏco.	*Iūnior à iuvenis.*
Lex lēgis à lĕgo.	*Mācero à măcer.*
Rex rēgis, & rēgula à rĕgo.	*Stīpendium à stĭpe.*
Tēgula à tĕgo.	*Stāturus à stătum.*
Sēdes à sĕdeo.	*Lāterna à lăteo.*

Regina etiam primam producit: sed deducitur à *rege*, vt *heroina* ab *heroe*.

Stāturus & composita quæ *a* seruant: vt *constāturus, prostāturus, obstāturus, extāturus*, ipsum *a* producunt.

Hinc acies statura ducum est, Cæsarne senatus. Lucan. l. 2.

Quæ sic orsa prior, spes ne obstatura Pelasgis. Thebaid. 7.

Constatura fuit Megalensis purpura centum. Mart. 10. Ep. 41.

Ergo vbi concipiunt quantis sit cladibus vrbi
Constatura fides superũm. Lucan. lib. 2.

Quæ *a* in *i* mutant, retinent quantitatem supini: vt *præstĭturus, restĭturus, instĭturus.* Lucret. lib. 2.

2. Pauca à longis deducta primam corripiunt.

Dux, dŭcis, à dūco.	*Nŏto, as, à nōtu.*
Dĭcax & in * *dĭcus* desinentia à *dīco.*	*Năto, as, à nātu.*
Fĭdes à fīdo.	*Văricosus à vārix.*
Sŏpor à sōpio.	*ŏdium ab ōdi.*
	Lŭcerna à lūceo.

* *Vt maledicus, candicus, &c.*

Desiderativa penultimam corripiunt à participijs longis: vt *esŭrit* ab *esūrus*. Sic *parturio*, *nupturio*, *cœnaturio*, *dormiturio*, *micturio*, *scalpturio*, &c.

Motor, *motio*, *motus*, *mobilis*, primâ longâ, & *ftator*, *statio*, *status*, *stabilis*, primâ brevi, sequuntur quantitatem supinorum vndè derivantur. Quare non sunt excipienda, vt quidam docent, quòd scilicet prima in *movere* brevis est, in *stare* longa.

¶ Crebrò fit vt, literâ aliquâ mutatâ, mutetur & quantitas: veluti *fomes* & *fomentum*, primâ longâ, à *foveo* brevi: sic *incundus* à *iuvo*, *humanus* ab *homo*: Sed *posui*, *genui*, *fragor*, & *fragilis* brevia sunt, à *pono*, *gigno*, *frango*, longis derivata.

Compositio.

Tertia regula de pr. & med.

III. Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt *ănĭmare*, *exănĭmare*.

Proinde quanta sit prima syllaba vocis simplicis dissyllabæ, per accentum in compositâ ostenditur: vt *impĭus*, *pĭus*, *versicŏlor*, *cŏlor*.

Excipe.

1. Primam simplicium longam corripiunt *innŭba*, *pronŭba* à *nūbo*; *deiĕro*, *peiĕro* à *iūro* a.

Connubium commune reperitur.

2. Primam simplicium brevem producunt, b *ambītus* ab *ĭtus* ad differentiam nominis *īdem* masculinum ab *ĭs*: nam *ĭdem* neutrum priorem corripit.

a Adde *cognĭtum* & *agnĭtum* à *nōtum*.
b *Iussit & ambitæ circundare littora terræ.* Met. 1
Cumq; suo demens expellitur ambitus auro. Clau. coss. Ho.

3. *Vtĭque*, *sĭquidem*, *vidēsis* & *valēdico* vltimam simplicium longam corripiunt.

Nec superare queunt motus vtiq, exitiales Lucret. 2
Obtundunt siquidē curarū pondera sensus. Gal. El. 5
Auriculas? videsis, ne maiorū tibi fortè Pers. Sat. 1.
Idq, quod ignoti faciū valedicere saltē. Trist. 1. El. 7

4. *Quandoq,* *vbiq,* & * *ibidem* vltimam simplicium communem tantùm producunt: *quandŏquidem* & *vbĭvis* corripiunt: at *vbicunque* ancipitem simplicis quantitatem seruat: vt

Clamat iō matres, audite vbĭcunque Latinæ. Ænei. 7
Seruor vbīcunque est, vni mea gaudia seruo Met. 7.

* Ibidem apud veteres, Lucretium, Virgilium, &c. tantùm producitur: Mamertus tamen ausus est corripere.

Cognosces ibĭdem, ne pergas tradere fatis.

Quintam hanc adijcias regulam.

5. Omnis vocalis ante *q* nisi per aliam regulam producatur, breuis est: vt *nĕque, nĕqueo, lĭqueo, &c.*

Præter *Sēquana* & *Līquetius* fluvios, ac *līquor* verbum (cuius participium item producitur,) vt

———— *aut cum liquentia mella.* Æneid. 1.

At à *liqueo* corripitur, vt

Principio cœlū, & terras, camposq; līquentes Æn. 6.

vndè *liquidus* etiam & *liquor* variantur, sed plerunque breuia: vt

Crassaque conueniunt lĭquidis, & līquida crassis. Lucret. l. 4.

Pondus vti saxis, calor ignibus, līquor aquai id. l. 1.

Nam *æquus, inīquus, antīquus, oblīquus, quāque nequāquam, vtrōque, aliōqui,* & composita à *ne* adv. prohibendi, vt *nēquis, nēquando, nēquam, nēquitia, nēquaquam, nēquicquam,* & similia per alias regulas produci liquet.

Nĕqueo componi dicitur non à *ne* sed à *nec*, vt item reliqua *ne* corripientia, *nĕfas, nĕfastus, nĕfarius, nĕfandus, &c.*

Prima

Prima & media propriorum.

¶ Primam & mediam in nominibus proprijs, nisi natura syllabæ repugnet, poetæ sæpiùs variant; eam nimirùm quantitatem, quæ numeris suis facillimè quadraret, vsurpantes: Claud. de raptu Proserp l.3.

Lucus erat propè flumen Acin, quod cādida præfert. ăcis.
Præterit & ripas herbifer Aci tuas. Fast l.4. ācis.
Iam puer auricomo performidate Batauo. Sil 3. Batāuus.
Vangiones, Batavique truces quos ære recurvo. Lucan. l.1. Batăuus.
Proxima Bithynos: solem quæ condit, Ionas. Clau. Eutro. l.2. Bīthyni.
Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur. Ibidem.
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas. Horat. Ep.6. l.1.
Vix mî ipse credens Thyniam, atq; Bithynos. Catul. ad Sirmion. Bĭthyni.
Quanquam & Cappadoces faciant equitesque Bithyni. Iuv. Sat.7.
Busirim domui? sævoque alimenta parentis. Met.9. Būsīris.
Lucidus immites citiùs Busiridis aras. Thebaid.12
Non trucibus monstris Busirim infandumque dedisti. Ibid. Būsĭris.
Cacus Aventinæ timor atque infamia syluæ. Fa[st].1 Cācus.
His Cacus horrendum Tyberino in gurgite monstrum Met.9. Căcus.
Huic mater cultrix Cybele, Corybātiaque ara. Æn.3 Cybĕle.
Occurrit comitum: Nymphæ quas alma Cybele. Æneid.10. Cybēle.
Constiterant, sylua alta Iouis lucusue Dianæ. Æn.3 Dīana.
Exercet Diana choros, quam mille sequutæ. Æn.1. Diana.
Dianam teneræ dicite virgines Carm.l.1, Od.21.
Scis, Lebedus quàm sit Gabijs desertior atque
Fidenis vicus. Horat. Epist.11. l.1. Fidenæ.

denæ. *Hi tibi Nomētum & Gabios, vrbēq; Fidenam.* Æn. 6
Grādivus. *Gradivumque patrem Geticis qui præsidet arvis.* Æneid. 3.
Vrbis & inuicti genitor Gradive Quirini. Met. 15
Grădivus. *Et genus à magno ducentem forte Gradivo.* Met. 9
Gyges. *Principio Phalarim, & succiso poplite Gygem.* Æn. 9
Gyges. *Centimanumq; Gygem, semibouemq; virum.* Trist. 4. El. 6.
Hymen. *At mihi nec Iuno, nec Hymen, sed tristis Erynnis.* Heroid. 6.
Hymen. *Hymen, ô Hymenæe, Hymen ades ô Hymenæe.* Catul. Car. nup.
Lycas. *Inde Lycam ferit, exectum iam matrē peremptâ.* Æneid 10.
Lycas. *Protinus Antheum & Lycam prima agmina Turni.* Ibidem.
Mæotis. *Quaq; fretum torrens Mæotidis egerit vndis.* Lucan. 3.
Responsis horrent divum & Mæotica tellus. Æn. 6.
Mæotis. *Longior antiquis visa Mæotis hyems.* Trist. 3 El. 12
Malēa. *Ionioq; mari, Maleæq; sequacibus vndis.* Æneid. 5.
Malĕa. *Nec timeam vestros curua Malea sinus.* Elegia. 2. 16

Orion Orionis Græcè ὠρίων ὠρίωνος primam & tertiam naturaliter producunt: poëtæ tamen communes faciunt.

Orionis. *Teste tulit cœlo victi decus Orionis.* Lucan. 9.
Armatumq; auro circumspicit Oriona. Æneid. 3.
Orionis. *Diversasq; vrbes, nitidumq; Orionis ensem.* Met. 13
Oriona. *Ecce facit medijs natas ab Orione Thebis.* Ibidem.
Orion. *Sæuus vbi Orion hybernis conditur vndis.* Æneid. 1
Orion. *Cum subitò assurgens fluctu nimbosus Orion.* Æn. 1
Oriŏ. *Oppressitque duos Brotean & Orion: Oriō.* Met. 12
Pachinus. *Præstat Trinacrij metas lustrare Pachini.* Æneid. 3
Leua Pachine tibi, Lilybeo crura premuntur. Met. 5

E quibus imbriferos versa est Pachinus ad Austros. Met.13. — *Pāchinus.*

Fulmine & excussit subiectum Pelion Ossæ. Met.1 — *Pēlion.*

Ossiq; cum Pelio cumq; Hæmo cesserit Othrys. Sil.l.3 — *Pēlion.*

Minacis aut Etrusca Porsenæ manus. Epod.Od.16 — *Porsĕna.*

Hanc spectare manum Porsena non potuit. Mart.l.1 Ep.22.

Nec non Tarquinium eiectum Porsenna iubebat. Æneid.8. — *Porsēnna.*

Nec repetita sequi curat Proserpina matrē. Geor.1 — *Prōserpina.*

Vidisti Siculæ regna Proserpinæ. Senec.Her.fur. Act.2. — *Prōserpina.*

Non sanè est tibi partus honos per bella: Pyrene. Tibull.l.1. — *Pyrene.*

Iamq; Pyrenææ quas nunquā soluere Titan. Luc.l.4 — *Pyrenæus.*

Pyrene celsâ nimbosi verticis arce — *Pyrene.*

Divisos Celtis altè prospectat Iberos. Sil.l.3.

Trans freta, trans Gallos, Pyrenæumque cucurrit? Clau.bel.Get. — *Pyrenæus.*

Collis Aventini sylvâ quem Rhea sacerdos, Ænei.7 — *Rhēa.*

Sæpe Rhea questa est, toties fæcunda, nec vnquam. Fast.4. — *Rhēa.*

Phœbeamq; Rhodon, & Ialisios Telchinas. Met.7. — *Rhŏdus.*

Rhodus Carpathium in pelagus se inclinat apertum. Lucan. — *Rhŏdus.*

Vincebant, nec quæ turba Serapin amat. Mart.l.9 Ep.30. — *Sĕrapin.*

Iseum Serapin, Nilus veneratur Osirim. Idem. — *Serăpis.*

Huic coniux Sichæus erat ditissimus agri. Æneid.1 — *Sichæus.*

Quos inter medius venit furor ille Sichæus. Ibid. — *Sichæus.*

Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido. Æneid.1. — *Sīdonius.*

Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Æn.4 — *Sīdonius.*

Carthago, aut antiqua Tyros, flāmeq; furentes Æn.4 — *Tyros.*

Et Phœnissa Tyros quarum nunc insula nulla est. Met.15.

A

Tyros.	*A Tyro hâc profugos posuistis sede Penates.* Met. 3.
Vatīcanus.	*Et Vaticano fragiles de monte patellas.* Iuv. Sat. 6.
Vatĭcanus.	*Reddcret laudes tibi Vaticani*
	——— *montis imago.* Carm. 1. Od. 20.

Similiter hîc & vocibus cognatis eandem quantitatem tribuere negligunt: vt,

sia.	*Postquàm res Asiæ, Priamiq; evertere gentē.* Æn. 3
sius.	*Atq; Ephyire, atq; Opis, atq; Asia Deïopeia.* Georg. 4.
	Dant per colla modos, sonat amnis, & Asia longè
	Pulsa palus. Æneid. 7.
ritanni.	*Et penitus toto divisos orbe Britannos.* Eclog. 1.
ritones.	*Quà nec terribiles Cimbri, nec Britones vnquam.* Iuv. Sat. 15.
alia.	*Tutari Italiam, detrudere finibus hostem.* Æn. 7.
alis.	*Italides: quas ipsa decus sibi dia Camilla.* Æn. 11.
alicus.	*Graia quis Italicis author posuisset in oris.* Met. 13.
alus.	*Et sæpe Hesperiam sæpe Itala regna vocare.* Æn. 3.
alus.	*Saxa vocant Itali medijs quæ in fluctibus aras.* Æneid. 1.
	Prodimur, atq; Italis longè disiungimur oris. Ibid.
ăvīnium.	*Fata tibi cernes vrbem & promissa Lauini*
	Mœnia. Æneid. 1.
avinius.	*Nec prolem Ausoniam, & Lauinia respicit arua.* Æneid. 4.
iamus.	*Vix Priamus tanti totaq; Troia fuit.* Heroi 1.
īmedes.	*Hanc tibi Priamides mitto Ledea salutē.* Heroi. 15
icănia.	*At freta Sicaniæ saltem sedesq; paratas.* Æneid. 1.
iănius.	*Sicanio prætenta sinu iacet insula contrà* Æneid. 3
icănus.	*Cætera Elysæis aderat gens Sicana votis.* Sil. 14.
icānus.	*Vomere verterunt primùm noua rura Sicano.* Ibid.
	Sic tibi cum fluctus subter labêre Sicanos. Eclog 10
	Vndiq; conveniunt Teucri, mistiq; Sicani. Æneid. 5
iculus.	*Mille meæ Siculis errant in mōtibus agnæ.* Eclog. 2
icelis.	*Sicelides musæ paulò maiora canamus* Eclog. 4.

Quid

Quid mihi cum Lesbo, Sicelis esse volo. Heroid. 21
Tybris vtiq; primam producit, vt Æneid. 8. *Tybris.*
Tum reges, asperque immani corpore Tybris:
A quo post Itali fluuium cognomine Tybrin.
At *Tyberis* corripit, vt
Quà Tuscū Tyberim & Romana palatia seruus. G. 1 *Tўberis.*
Intereà genitor Tyberin' ad fluminis vndam. Æn. 10 *Tyberinus*

Istis obiter obseruatis cætera diligentiæ tuæ relinquo.

Hanc libertatem recentiores etiam, veteres imitati, sibi vendicant, vt

Deceptum miseratus Adam, quem capta venenis. Ausf. Edyl. 1. *ădam.*

Tinxit ei innocuum maculis sordentibus Adam Pru Enchirid. *ādam.*

Deo offerendum, sancti Abelis ferculo. Prudē. Perist. *ăbel.*

Rusticus inuidiâ pastorem sternit; in Abel. Idem Enchirid. *ābel.*

Vtque bonus dubiis, Iacobum ad Sydera rebus. Buchan. Psal. 2. *Iācobus.* *Iăcobus*

Quippe Iacobum vltrò legit, lectūq; dicauit. Ps. 135.
Quiq; Basana Ogus magnâ ditione tenebat. Id. ib *ōgus.*
Strauit Ogū magno fidētem corpore frustrà. Ps. 136 *ŏgus.*

REGVLÆ SPECIALES DE PRIMA TRES.

Præpositio.

Prima Regula.

I. Præpositio in compositione suam retinet quantitatem, vt *traduco*: ni positio vetet, vt *ădдо, rēiicio*; aut vocalis ante vocalem: vt *dĕhiscens, præustus.* *Trans.*

Quantitas præpositionum, etiam earum quæ nunquam extra compositionem reperiuntur (quales sunt *am, di, dis, re, se, con,*) communibus omnium vocum regulis cognoscenda est. Siquidem *am,* ac *dis* semper producuntur positione; & *con* etiam, nisi, sequente vocali, vel suum *am.*

suum *n* amittat, vt *coaceruo* (tum enim corripitur vocali ante vocalem) vel illud *n* mutet in *m* vt *comedo*: tum autem corripitur, quia *m* finale priscis breue erat; quod etiamnum apparet in compositis, vt *circumago*, *circumeo* *di* producitur quia desinit in *i*: *se* item quia monosyllabum in *e*: *re* verò breue excipitur.

Excipe.

1. *Di* corripitur in *dĭrimo* & *dĭsertus*.

2. *Pro* corripitur in *prŏcella*, *prŏfari*, *prŏfiteor*, *prŏfugio*, *prŏficiscor*, *prŏnepos*, *prŏneptis*, *prŏfanus*, *prŏfestus*, *prŏfundus*, *prŏfectò*.

3. *Procuro*, *profundo*, *propello*, *propulso*, * *propago* primam syllabam habent ancipitem.

omen & ...bum.

...e propa...adi ra...ne vide ...in lib. ...c. 17. ...i in ...bem de...ssi terrâ ...untur, ... bienni... ampu...tur, ...sequenti ...io trans...untur.

Propago nomen propriè sumitur pro vite vetulâ, vel pro palmite quæ ex illâ ¶ propagatur: vnde transfertur ad significandum genus & stirpem, aut etiam prolem & progeniem quæ inde nascitur. In priori sensu *Virgilius* bis produxit.

Sed truncis oleæ melius, prōpagine vites. Georg 2.
Syluarúmq; aliæ pressis prōpaginis arcus. Ibid.

In posteriori bis item corripuit.

Esse sinent: nimium vobis Romana prŏpago. Æn. 6.
Sit Romana potens Itala virtute prŏpago. Æn. 12.

Vnde quidam colligunt vocem hanc propriè sumptam, primam producere, Metaphoricè verò eandem corripere debere: *Propago* tamen verbum etiam in translatâ significatione primam variat.

Vt prōpagando possint procudere secla. Lucret. l. 5.
Nec potuisse prŏpagando procudere prolem. Ibid.

Videtur itaq; mihi Virgilius in hac varietate nihil aliud voluisse, quàm primam in nomine communem facere, vt Lucretius fecerat in verbo: hic autem corripuit, illic produxit carminis ratione, non significationis diuersitate id postulante: Neque enim tropus quantitatem mutare solet. Sed sequere tuum iudicium.

In *probo*, *probus*, *probrum*, *proprius*, *procax*, *procus*, *procul*, *proceres*, *propè propero*, *propinquus*, *proteruus* (quæ primam corripiunt) *pro* præpositio non est censenda: *Probrum* & *proprius* primam quoq; producunt; verùm id fit non

naturâ

naturâ, sed ratione mutæ sequentis cum liquidâ.

Pro præpositio Græca breuis est, quia scribitur per O micron: vt in *Prŏpheta*, *prŏpino*, *prŏpola*, *Prŏpontis*, *prŏlogus*, *Prŏmetheus*, &c.

Re in *refert* impersonali producitur: vt

Quid tamen hoc rēfert, si se pro classe Pelasgâ
Arma tulisse rēfert? sed ex *re* nomine, non præpositione componi dicunt Grammatici.

Dissyllaba præterita & supina.

Secunda regula de pr.

II. Præterita & Supina dissyllaba priorem producunt: vt *mōui*, *mōtum*.

Excipe.

Præterita sex *bĭbi*, *fĭdi*, *dĕdi*, *scĭdi*, *stĕti*, *tŭli*, & decem supina, *quĭtum*, *sĭtum*, *lĭtum*, *ĭtum*, *rŭtum*, *rătum*, *dătum*, *sătum*, *stătum* & *cĭtum* à * *cieo* corripiunt primam.

* Nam *citum* à *cio* priorem habet longam.

Geminata præterita.

Tertia regula de pr.

III. Præterita Primam Geminantia primam corripiunt: vt *pŭpugi*, *tĕtendi*, *cecidi*, *cĕcidi*.

REGVLÆ SPECIALES DE *MEDIA TRES*.

Accentus.

Prima regula.

I. Accentus in Hyperdissyllabis ostendit quantitatem

quantitatem penultimæ: vt *dóminus*, *humánus*.

Nam si antepenultima acuatur, penultima corripitur: vt *dŏmĭnus, sanguĭnis, legĕre*. Si penultima acuatur, eadem producitur: vt *humānus, virtūtis, amāre*.

Composita à *dare* quæ primæ sunt coniugationis analogum accentum & quantitatem non seruant, quia verbum simplex *a* corripit vbiq;: vt *dăre, circundăre; dăbis, pessundăbis*. Cùm cæteroqui primæ coniugationis characteristica, vt etiam secundæ & quartæ, perpetuò producatur: *stāre. flēre, scīre*.

Adiectiua in *inus* penultimam acuunt: vnde apparet eandem produci: vt *matutīnus*. Præter *diutĭnus, pristĭnus, crastĭnus, perendĭnus, hornótĭnus serotĭnus*, & materialia; vt *fagĭnus, oleágĭnus, crystallĭnus, adamantĭnus, cóccĭnus, carbásĭnus*. Adiectiua in *osus*, præterita in *vi*, & eorum supina penultimam acuunt: vt *animósus*, *petíui*, *petítum*.

Plurium aliquando in eâdem dictione syllabarum quantitates per accentum, cognosci possunt: vt in *penĕtrābilis* trium; *bi* quia hîc est penultima, *tra* quia penultima est in *penetrábam*, & *ne* quia in *pénetro*. in *collŏcūtiōnĭbus* quinque, vt enim *ni* hîc est penultima, sic *o* in *collocutionis*, *ti* in *collocútio* (quæ etiam breuis est per primam regulam de primâ & mediâ) *cu* in *collocutum*, & *lo* in *colloquor*.

Excipe

Excipe.

1 Composita à *facio*, *a* vocalem breuem in prosâ acuunt: vt *benefácis*, *frigefácit*.
2 Syllabæ *rimus* & *ritis* futuri coniunctiui, quæ in prosâ acuunt penultimam, in metro eandem communem habent.

Huius generis sunt genitivi secundam pronominis formam habentes: de quibus supra.
Pituita etiam, *phrenésis*, *Nereis*, *platéa*, *choréa* & *conopéum* penultimam acutam variant.
Precipuè sanus, nisi cum pituīta molesta est. Horat. Epist. 1. l. 1.
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituĭta.—— Idem Sat 2. l. 2.
Mucusq;, & mala pituīta nasi. Catull. ad Furium.
Persius contrà pen. corripit: sed tum Catullum sequutus primam producit.
Somnia pītuĭta qui purgatissima mittunt. Sat. 2. Sic
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenĕsis. Iu. Sa. 14.
Declamas in febre Mathon hanc esse phrenēsin. Mart. l. 4. Ep. 81.
Ex vitio cerebri phrenĕsis furiosa mouetur. Seren.
De quatuor reliquis vide primam regulam de primâ & mediâ cum annotationibus ad eandem.

Composita ex vocibus numeri.

Secunda regula de med.

II. Composita ex vocibus numeri, quarum

prior paulum mutata in *i* desinit, eandem *i* mediam corripiunt, vt *causidicus*, *multiplico*. 1.

His annumerantur composita à *semi* & *sesqui*: vt *semivir*, *sesquipes*. Et quæ à numeralibus componuntur: vt *biceps*, *triformis*, *quadriremis*. Etiam sequente *i* consonâ: vt 2. *biiugus*. *quadriiugus*. Præter 3. *quotidiè*, 4. *biduum* & *triduum*, quæ sunt communia.

Huc etiam spectant composita cum *lentus* & *bundus*, quæ vocales hasce particulas præcedentes corripiunt: vt *opulentus*, *fremebundus*. 5.

At *a* ante *bundus* producitur: vt *errabundus*, *sudabundus*.

1. Sic *munificus*, *municeps*, *armiger*, *frugifer*, *alitonans*, *arcitenens*, *cornipes*, *tubicen*, *cælicola*, *parricida*, *amplifico*, *significo*, & similia. Ausonius tamen licenter producit *matricida*. Quod ea... non aliter metrum suum ingrederetur.

Matricida Nero proprij vim pertulit ensis. De. 12 Cæsarib.

Pro quâ voce Ioseph. Scalig. *matri quecida* per Tmesin legit. Genitivus *quantiuis* producitur: sed hîc nulla est mutatio, quia fit ex genitiuo *quanti*.

Scilicet & *ilicet* producuntur: sed non componuntur ex vocibus numeri.

Tibicen, *bigæ*, *quadrigæ*, producuntur per Crasin.

Item *meridies*, vt enim à *tibia* fit *tibicien*, & contractè *tibicen*; ita à *medius* fit *medij dies*, & (*d* verso in *r*) contractè *meridies*, vt Etymologis placet.

Inter tepentes post meridiem buxos. Mart. l. 3. Ep. 20

Pridie etiam & *postridie* longa sunt: sed in illis quoque quædam est Synæresis, pluribus syllabis in vnam contractis: componuntur enim ex *priori die* & *posteriori*. 2. Mar

2. *Martis equi biiuges, & magni currus Achillis,* Georg 3.

Centum quadriiuges agitabo ad flumina currus. Ibidem.

Turrigeræq; vrbes biiugiq; ad frena leones. Æn 10.

Quadriiuges in equos aduersaq; pectora tendit. Ibi.

3. *Lenis dropace tu quotidiano.* Mart. l. 10. Ep. 65.

Quotidianam refice nauseam nummis. Mart. l. 4. Ep. 37.

Coniugis in culpâ flagrauit quotidianâ. Cat. ad Mall.

4 *Biduum* & *triduum* communia censentur, quòd cùm sint naturâ breuia, apud Terent. vbique producantur: vt

Non hercle, aut si adeò bidui est aut tridui. And. Act. 2.

Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum. Enu. Act. 2.

Immò & Mart. producit *triduum:* vt

Si totus tibi triduo legatur. Lib. 2. Ep. 6.

5. Sic *gracilentus, sanguinolentus, vinolentus, violentus, esculentus, fraudulentus, luculentus, lutulentus, puluerulentus,* &c. Item, *gemebundus, tremebundus, moribundus, pudibundus, queribundus,* &c. Quamuis Mantuanus metri gratiâ licenter dixerit, ——— *quem virulenta Megæra*

Vincere cum toto non eualuisset Auerno.

Composita à facio.

Tertia regula de med.

III. Composita ex *facio* aut *fio*, & voce numeri quæ paulùm mutata in *e* desinit, ipsam *e* mediam communem habent; vt *tepefacio, liquefio.*

Alta

Alta tepĕfecit permistâ flumina cæde. Cat.l.1.Arg.
Frigida deserto te, ĕfecit mebra cubili. Id.ad.Mal.
Thura liquefaciunt, inductaq; cornibus aurũ Met.7
Sic mea perpetuis liquëfiunt pectora curis. Po.1 e.2
Conficet: an immensum patĕfiat ad usq; profundum. Lucret.l.1.
Atq; patĕfecit quas ante obsederat ater. Idem.4.
Causa patĕfiet quæ ferri pelliciat vim. Idem.6.
Pristinus in speculum decor excitat & putrĕfactus. Prud. Apoth.
Et tamen hæc cum sint quasi putrĕfacta per imbres. Lucret 2.

Licet Virgilius omninò corripiat: vt
Cogit hyems, eademq; calor liquĕfacta remittit. Georg.4.
Ibat & ingenti motu stupĕfactus aquarum Ibid.
Laxat claustra Sinon: illos patĕfactus ad auras. Æneid.2.
Multa gemens, magnoque animum labĕfactus amore. Æneid.4.
Fusus humi viridesque super madĕfecerat herbas. Æneid.5.
Sanguine singultantem atro patĕfacta cruore. Æneid.9.
Annuit, & totum nutu tremĕfecit Olympum. Ibid.
Subiecit rubor, & calĕfacta per ora cucurrit. Æneid.12.

REGVLÆ SPECIALES DE *VLTIMA TRES.*

Prima regula.

I. In *AIN, ON, AS, ES, OS* finita producuntur. *Excipe.*

Corripiuntur, In

In A { 1. ită, quiă, 1. eiă. 2. 2. omnes 3. casus præter vocatiuos à Græcis in *as*, & ablativos primæ, vt ô *Thomā. ab hac musā*. }

Sed 4. numeralia in *ginta* sunt communia, vt *triginta*.

In I { 1. *nisi*, 5. *quasi*, 6. *sicuti*. 7 2. 8. datiui & vocatiui Græcorum, *vt huic Palladi*, ô *Amarylli*. }

Sed *mihi*, *tibi*, *sibi*, *vbi*, *ibi* sunt communia. in c. *lăc*, *nĕc*, *donĕc*.

Sed 9 & pronomen *hic*, & neutrum *hoc*, modò non sit ablatiui casus, sunt communia.

In N { 1 *ăn*, *forsăn*, *forsităn*, *tamĕn* cum compositis *attamĕn*, *veruntamĕn*: *ĭn* cum comp. *exĭn*, *subĭn*, *deĭn*, *proĭn*, & voces illæ quæ Apocopen patiuntur, *mĕn'*, *vidĕn'*, &c. 10 2. Accusatiui in *an* à nominativis in *a*, vt *Iphigeniăn*. 11. 3. Recti in *en* crescentes per *i* breve, vt *carmĕn* 4 Accusatiui in *in* & *yn* vt *Alexĭn*. *Ityn*. 5 Græca in *on* per O micron. vt nom. *Iliŏn*. accus. *Caucasŏn*. }

An.

En.

In & yn.

On.

In As { 1. Græci recti crescentes per *ados*, vt 12. *Pallăs*. 2. Græci accusatiui plurales quintæ declinationis, vt *craterăs*, *heroăs*. }

In Es { 1. *penĕs*, & *ĕs* cum comp. *vt potĕs*, *prodĕs*. 2. recti per *i* vel *e* breve crescentes, vt *milĕs*, 13. *præpĕs*: præter *ariēs*, *abiēs*, *pariēs* *Ceres*, & 14. *pēs*, cum cōpositis, vt *sonipēs*, *quadrupēs*. 3. Græca neutra & nominativi plurales, vt 15. *Hippomanĕs*, *Cyclopĕs*. }

In

In *Os* { 1. *compŏs, impŏs*, & ŏs *ossis*.
2. Græca per o micron, vt nom. *Chaŏs*,
genit. *Palladŏs*.

1. *Ferret ad aurigeræ caput arboris, eiă per ipsum.* Valer. l. 8.

Eia Dei laudes Solymææ pangite turres, Bucha. Psal. 147.

2. Despauterius & Aldus addunt *Puta* cum pro *videlicet* ponitur, citatò hoc versu.

Hoc pută non iustum est, illud malè, rectius istud. Pers. Sat. 4.

Sed pleriq; codices, etiam quæ Aldinæ editionis sunt, pro *puta* legunt *puto*.

Et *posteà* apud Ouidium semper corripitur: vt

Posteà mirabar cur non sine litibus essent. Fast. 1.

Posteà præteriti tumulis redduntur honores. Fast. 2.

Sed diuisis vocibus legendum contendunt *post ea*.

Nam composita similia, *anteà, intereà, præintereà, proptereà* semper producuntur: vt

Vbi iste post phaselus anteà fuit, Cat. Carm. 4.

Post àquam tamen decompositum à *posteà* corripitur.

Posteàquam rursus speculatrix arma pateret. Victor.

Etiam *contrà* correptum legitur: vt

Ne fortè hæc per se cogant nos contrà fateri. Lucret. 1

Contrà iacet Cancer patulam distentus in aluum. Manil. 2.

Sed licenter hoc fieri videtur, cùm alias vbique producatur: etiam apud ipsum Lucretium: vt

At contrà grauius plus in se corporis esse. Lucret. 1.

Vndè Aldus pro priori versu legit.

Ne contrà hæc per se cogant nos fortè fateri. Et Lambinus.

Ne fortè hæc per se cogant nos esse fateri.

3 Quidam nominatiui propriorum Græcorum, Græcorum more interdum producuntur; vt

Dat Nemeā comites, & quas in prælia vires. Thebaid. 4.

Quos Pylos, & dubijs Maleā vitata carinis. Ibid.

Mittit Hypermnestrā de tot modò fratribus vni. Heroid. 14.

Implebit Mariā, Christum paries sacra virgo. Prud. Enchir.

Sunt qui numeralia in *ginta* tantùm produci dicunt: sed leguntur etiam breuia: vt

Mutua quod nobis ter quinquagintă dedisti. Mart. 3 Ep. 40.

Sexagintă teras cum limina mane senator. Mart. 12 Ep. 26.

Nonagintă dies sine te, charissime, traxi. Aus. Ep. 5.

Hæc aiunt: vix sex & quadragintă per annos. Iuvenc. l. 2.

Ter trigintă quadrum partes per sydera reddent. Manil. 2.

5 Lucretius produxit *quasi*: vt

Et deuicta quasī cogatur ferre patiq;. Lucret. 2.

Sed non sine poeticâ licentia. Nam aliàs corripitur: vt.

Et quasi longinquo fluere omnia cernimus æuo. Ibidem.

Et quasi cursores vitai lampada tradunt. Ibid.

6 *Sicutĭ quadrupedum cum primus esse videmus.* Lucret. 2.

7 Adde *cui* dissyllabum.

Collatus cŭi gallus est Priapus. Mart. 11. Ep. 73.

Et credit cŭi Posthumilla diues. Mart. 12. Ep. 47.

8 Datiui Græcorum quintæ declinationis, vt etiam nominatiui plurales interdum producuntur: nempè formam sequentes tertiæ Latinorum, iuxta quam etiam inflecti solent: vt

Vt rapiat Paridī, quam Paris antè sibi. Heroid. 13

Mæonides (agnôrat enim) consiste dixit. Met. 5.

At nomina tertiæ Lat. quæ Græcè erant primæ, datiuum tanquam Latina, omninò producunt: vt *Orestī, Euripidī, Pyladī.*

9 *Hôs fac Armenios, hæc est Danaia Persis.* Ouid. 1 de art.

Phylli fac expectes Demophoonta tuum. Heroid. 2.

10 *Educet viden' vt geminæ stant vertice cristæ.* Æneid. 6.

Nostin'

Nostin' an exciderint mecum loca? venimus ambo. Heroid. 12.

Nam quòd illud obijciunt.

Illuc vnde abij redeo: nemo vt auarus. Serm. 1. Sat. 1. & illud,

Tun' ille Æneas, quem Dardanio Anchisæ. Æneid. 1.

Probatissima exemplaria Apocopen non habent.

11 Nam à nominatiuis in *as* producuntur, vt *Ænean.*

12 *Pallas* dea, quia genitivum facit in *ados* vltimam corripit: sed *Pallas, antos* producit, iuxta specialem regulam: vt

Filius huic Pallas, illi comes ibat Achates Æneid. 8.

13 *Præpes* à *præpetendo* dicitur: (vt Etymologis placet) quasi loca *præ* alijs minùs pernicibus *petens*: quod arguit genitivus exeuns in *petis*, non vt composita à *pede* in *pedis*. Vltimam autem corripit: vt

———*quem præpĕs ab Ida*

Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis. Æneid. 5.

Sed nescio quomodo inter composita à *pede* irrepserit, & vltimam producere dicatur.

14 *Pēs etiam & camuris hirtæ sub cornibus aures* Georg. 3.

Stat sonipēs, ac fræna ferox spumantia mandit. Æneid. 4.

Tollit se arrectum quadrupēs & calcibus auras. Æneid. 10.

Omnia magna loquens: modò, sit mihi mensa tripēs & Serm. 1. Sat. 3.

Recentiores tamen corripiunt composita: vt

Qui bipĕs & quadrupes foret, & tripes omnia solus. Aus. Ed. 11.

Non recipit natura hominis modò quadrupĕs ille. Prud Apoth.

Sicut etiam corripiunt composita à *par.* Vide 9. in notis ad regulam secundam.

15 Nam Græcè scribuntur per E psilon, at nominatiui plurales interdum producuntur. Vide 8. supra.

Secun

Secunda Regula
de vlt.

II. In *E I. B D, L R T, I S V S* 2. *T S* finita corripiuntur. 3.

1. Hebræa in *b* & *d* producuntur: vt *Iob, Iacob, Bogud, Dauid*: cuius obliqui apud Iuvencum penultimam item producunt: vt
Vrbs est Iudææ Bethleëm, Dauīda cantorum Lib. 1.
Nam genitus puer est Dauīdis origine clarâ. Ibid.
Quam Buchananus, quòd Hebraicè scribatur per Hiric parvum vbique corripit, vt
Dauĭdis & sacro perfudi tempora oliuo. Psal. 89.

2. *Tethys* apud Virg. ponitur vltimâ longâ.
Teque sibi generum Tethys emat omnibus vndis.
Georg. 1.
Sed non ideò *ys* producitur, magis quàm *an* ab *a* quia Ouid. dixit.
Qui legis Electrān, & egentem mentis Orestem.
Trist. 2.
Vtrobique enim Diastole locum habet.

3. Porrò *y* vocalis Græca corripitur: vt
Moly vocant superi: nigrâ radice tenetur. Met. 14.
Ars tua, Tiphy, iacet, si non sit in æquore fluctus.
Trist. 4. El 3.
Etiam *m* non elisum breue est. Vid. Ecthlipsin omissam, & notas ad primam Regulam de primâ.

 Excipe

Excipe.

Producuntur.

In E:
1. Monosyllaba, vt *mē, dē, sē*: præter *quĕ, vĕ, nĕ*, coniunctiones encliticas, *re* præpositionem, & adjectiones syllabicas *cĕ, tĕ, ptĕ*. 1.
2. Ablatiui quintæ declinationis, vt *rē, dē*, vnà cum aduerbijs inde enatis, vt *hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, quarē*: & *rēfert* impersonale. 2.
3. Secundæ personæ singulares imperativorum activorum secundæ conjugationis, vt *docē*. 3.
4. Aduerbia ab adiectivis secundæ declinationis formata, vt *minimē, validē*, & per Syncopen *valdē*: item *fermē*, 4. *ferē, ohē*: præter *benĕ* & *malĕ*.
5. Græca per Eta, vt nom. *lethē*, voc. *Anchisē*.

In I 5. *fol*, & 6. Hebræa quædam, vt *Baāl, Michaēl*. 7.

In R:
1. Monosylla hæc *fār, lār, fūr, cūr, nār, vēr*, & 8. *pār* cum compositis *compār, impār, dispār*. 9.
2. Græca per Eta, vt *aēr, æthēr, cratēr*: præter *patĕr*, & *matĕr*.

1. Mo-

In *is* <
1. Monosyllaba, vt *līs*, *vīs*, & eius composita *quamuīs*, *quiduīs*, &c. præter *ĭs*, *quĭs*, & 10. *bĭs*.
2. Recti crescentes per *i* longum, vt *Samnīs*, *Salamīs*, genitivo *ītis*, *īnis*.
3. Obliqui plurales, vt *musīs*.
4. Secundæ personæ singulares, quarum plurales desinunt in *ītis* penultimâ productâ, vt *audīs*, *velīs*, *dederīs* futurum; pl. *audītis*, *velītis*, *dederītis*.
5. Græca per *eis*, vt *Simoīs*, *Pyroīs*.

In *us* <
1. Monosyllaba, vt *sūs*, *plūs*.
2. Recti per *u* longum crescentes, vt *virtūs*.
3. Omnes casus quartæ inflexionis; præter nominativos, & vocativos singulares.
4. Græca per *ous*, vt hic *Panthūs*, huius *Clūs*: præter composita a *pous*, vt *Polypus*.

1. Vt in *hīscē*, *tutē*, *tūptē*, & similibus.
2. Et *Famē* ablatiuus produci solet, quia *fames* olim quintæ declinationis fuit, vt

Sollicitæ volitant morbis, algoque famēque. Lucret. l. 3.

Amissis, vt fama, apibus morboque famēque. Georg. 4.

Iamque famē patrias altiq; voragine ventris. Metamor. 8.

Hoc si contigerit famē peribis. Mart. lib. 1. Epig. 100

Ipsa famē stimulante furens herbasque sepulchris. Tibul. 1. l. 5.

 3. *Cavē*

3. *Caue* quandoque breue reperitur: Vide Systolen.

Videsis etiam & *valedico* corripiuntur: Vide tertiam exceptionem compositorum.

4. *Iamq; fere sicco subductæ litore puppes.* Æn.5.
Corripitur tamen apud Ausonium.
Nam tecum fere totus ero, quocunq; recedam. Epig.103.

5. *Per duodena regit mundi Sol aureus astra.* Georg.1.
Bis me Sol adyt gelidæ post tempora brumæ. Trist.4 lib.6.

6. Aldus addit *Pol:* quàm rectè ipse viderit. Cùm enim sit Aduerbium jurandi, per Pollucem, vt *ædepol* per ædem Pollucis; videtur potiùs corripiendum, quia πολυδεύκης (vnde Pollux) scribitur per O micron: cui astipulatur illud Ennij:
Nec pol homo quisquam faciet impunè animatus.

Nil producitur per Synær. Vide tert. reg. de omnib.

7. Sic *Gabriel, Daniel, Raphael, Israel, Micol, Phicol*, &c.

8. *Ludere par impar, equitare in arundine longa.* Ser.2.Sat.3.

Sed composita, vt producuntur iuxta quantitatem simplicis, ita etiam à recentioribus corripiuntur iuxta Regulam: vt
Succumbit Phrygio, coitus fuit impar vtriq;. Prud. Symma.
Quicquid dispar habet cumulum discretio carpit. Idem Hamar.

Idem fit in compositis à *pes.*

9. Ovidius produxit *vir* & *cor*: vt

De

De grege nunc tibi vĭr, & de grege natus habendus. Met. I.

Molle meum leuibus cōr est violabile telis. Heroid. 21.

Sed vtrumque licenter fecit: Vid. Dia?. Nam aliàs corripitur: vt

Hic vĭr, hic est, tibi quem promitti sæpiùs audis. Æneid. 6.

Molle cŏr ad timidas sic habet ille preces. Trist. 5.

10. *Bis* deducitur à *δὶς* breui per Antithesin: ideóque etiam corripitur: vt

Et bĭs idem facimus nimium si, Stella, videtur. Mar. l. 1. Ep. 45.

Troīa bĭs Oetæi numine capta dei. Prop. El 3. El. 1

Tum bĭs ad occasus, bis se conuertit ad ortus. Met. 14.

Læta bĭs octono tibi iam sub consule pubes. Aus. Epit. 33.

Licèt Grammatici *quis* & *is* à monosyllabis longis excipientes illud omiserint.

11. At *possis* semel apud Iuvenalem corripitur.

Tam ieiuna fames? cum possĭs honestiùs illic. Sat 5

Quò tamen loco Despauterius *poscas* legendum esse contendit: & Stephanus *possit*. Tu fortasse genuinâ servatâ lectione Systolen hîc agnosces, vt suprà in Aduerbio *contrà*.

Tertia Regula de vlt.

III. *O Finita communia* sunt, vt *sermo, amo, amando, porrò.*

 Excipe

Excipe.

Producuntur in o

1. Monosyllaba, vt *prō, stō*: item *ergō* pro causa.
2. Datiui & ablatiui, vt huic *dominō*, ab hoc *seruō*.
3. Aduerbia ab Adiectiuis deriuata, vt *tantō, liquidō, eo*, & composita, *ideō, adeō*: præter *sedulò, mutuò, crebrò, serò*, quæ sunt communia.
4. Græca per Omega, vt *Iō*, hæc { *Sapphō*, *Didō*, } huius { *Androgeō*, *Apollō*, } hunc { *Athō*, *Apollō*. }

Corripiuntur *sciŏ, nesciŏ, citŏ, illicŏ*, & *quomodŏ*: *Modò, quoque, ambo, duo, ego, atque homo*, 2. fere breuia sunt.

1. Et nomen proprium, & Aduerbium: sed priorem illud producit, hoc corripit.

2. Non semper, nam productionis etiam exempla sunt: vt

Hoc quid putemus esse? qui modō scurra. Cat. ad Varum.

Ulla potest discreta modō tu viue superstes. Victor.

Ambō florentes ætatibus, Arcades ambo. Eclog. 7.

Europamque, Asiamque duō vel maxima terræ. Aus. Epist. 19.

Ausus egō primus castos violare pudores. Virg. in diris.

Sicut egō solus, me quoque pauperior? Aus. Ep. Crœ.

Sepa-

Separor vnus ego, sed partem sumo minorem. Auſ. ad Gall.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem. Ennius.

Quarum ſyllabarum quantitates hiſce regulis cognoſci nequeunt, exemplis & authoritate Poëtarum obſeruandæ ſunt.

PEs eſt diſſyllabus: vel triſſyllabus: & vterque ſimplex, aut miſtus. *Pedis genera.*

Diſſyllabus ſimplex eſt
- Pyrrichius ex duabus breuibus vt *Deus.*
- Spondæus ex duabus longis, vt *Muſæ.*

Miſtus eſt
- Iambus è breui & longâ, vt *deos.*
- Choreus è longâ & breui, vt *arma.*

Triſſyllabus ſimplex eſt
- Trocheus è tribus breuibus, vt *legere.* *Vulgò Tribrachys.* (margin partly illegible)
- Moloſſus è tribus longis, vt *virtutes.*

Miſtus eſt
- Dactylus è longâ & duabus breuibus, vt *ordere.*
- Anapæſtus è duabus breuibus & longâ, vt *fluuios.*

Sunt & alij pedes triſſyllabi, immò tetraſyllabi, pentaſyllabi, & hexaſyllabi, quos non otioſa quidem Grammaticorum curioſitas commenta eſt: ſed hi inſtituto noſtro poſſunt ſufficere. Triſſyllabos tamen, ac tetraſyllabos, quòd eorum aliquoties apud authores mentio fiat, hic etiam adijcere non pigebat.

:des.

Triſſyllabi omninò traduntur octo.

Quatuor itaque reſtant.

Bacchius,	vt	*egeſtas.*
Palimbacchius,		*portare.*
Amphibrachys,		*benignus.*
Amphimacrus,		*cerberas.*

Tetraſyllabi ſedecim.

Proceleuſmaticus,	vt	*relegere.*
Diſpondæus,		*oratores.*
Pæon primus,		*ambrosius.*
Pæon ſecundus,		*superbia.*
Pæon tertius,		*superare.*
Pæon quartus,		*celeritas.*
Epitritus primus,		*sacerdotes.*
Epitritus ſecundus,		*comprobarunt.*
Epitritus tertius,		*concordiæ.*
Epitritus quartus,		*contemplator.*
Ionicus maior,		*saltabimus.*
Ionicus minor,		*lacedemon.*
Choriambus,		*prosperitas.*
Iambochoreus,		*alexander.*
Dichoreus,		*cantilena.*
Dijambus,		*amenitas.*

Tetraſyllabi autem iſti ſicut etiam pentaſyllabi, & hexaſyllabi, *διποδίαι* rectiùs, ſeu pedum *συζυγίαι*, quàm pedes appellantur. Quid enim aliud eſt Proceleuſmaticus, quàm duplex Pyrrichius? Quid enim aliud Diſpondæus, Dichoreus,

lia .i.
cdes.

reus, Dijambus, quàm duo Spondæi, Chorei, Iambi? quod vel ipsorum nomina indicant. Item Pæon primus, nonne idem est quod Choreus Pyrrichius? secundus, quod Iambus Pyrrichius? tertius, quod Pyrrichius Choreus? quartus, quod Pyrrichius Iambus? & sic de cæteris.

Pedes pentasyllabos numero triginta duos, & hexasyllabos sexaginta quatuor, tam ob nimium tædium, quàm nullum vsum missos facio.

Genera metri multa sunt: numerus enim potest infinitis penè modis variari & conformari: summa autem sunt duo, simplex & compositum. Simplex est, quod vnicam habet dipodiam: estque Dimetrum vel Trimetrum. *Metri genera.*

Dimetrum est *ADONIVM* constans è Dactylo & Spondæo: vt *Fulmina montes* *Adonium.*

Trimetrum est Glyconium & Pheracratium.

GLYCONIVM constat è Spondæo, & duobus Dactylis: vt *Mæcenas equitum decus.* *Glyconium.*

PHERECRATIVM è Spondæo, Dactylo, & Spondæo: vt *Latonamque supremo.* *Pheracratium.*

Carmen compositum est, in quo plures sunt dipodiæ, vt Tetrametrum, & Polymetrum.

Tetrametrum est *ASCLEPIADEVM*, è * Molosso, Anapæsto, & duobus Dactylis. Carm. lib 4 Od. 8. *Asclepiadeum.*

Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum, diuitibus consecrat insulis:
Dignum laude virum Musa vetat mori.

** [illegible] Spondeo Dactylo syllaba [illegible].*

Vbi videndum est, vt Anapæstus finiat dictionem. Ternis aliquandò Asclepiadeis additur Glyconium. Carm. lib. 3. Od. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Maiorumque fames: Iure perhorrui
Latè conspicuum tollere verticem,
Mæcēnās ĕquĭtūm dĕcŭs.

Interdum binis, & Glyconio interseritur Pherecratium. Carm. lib. 1. Od. 21.

Dīānām tĕnĕræ dī̆cĭtĕ vīrgĭnēs,
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Lātōnāmquĕ sŭprēmō
Dīlēctām pĕnĭtŭs Iŏuī.

Polymetrum est pentametrum vel hexametrum.

Pentametrum Phaleucium, Sapphicum, & Elegum.

...haleuciū, ...e Hendecasyllabum. PHALEVCIVM constat è Spondæo, Dactylo, & tribus Choreis. Mart. lib. 10. Epist 47.

Vītām quĕ făcĭūnt bĕātĭōrēm,
Iucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta;
Non ingratus ager, focus perennis;
Lis nunquam, toga rara, mens quieta;
Vires ingenuæ, salubre corpus;
Prudens simplicitas, pares amici;
Conuictus facilis, sine arte mensa;
Nox non ebria, sed soluta curis;
Non tristis torus, attamen pudicus;
Somnus qui faciat breues tenebras:
Quod sis esse velis, nihilq; malis;
Summum nec metuas diem, nec optes.

Catullus tamen pro Spondæo nunc Choreum, nunc Iambum vsurpauit ad Marc. T. C.

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotq; fuêre, Marce Tulli,
Quotquĕ post alijs erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus

agit,

ait, pessimus omnium poëta:
Tantò pessimus omnium poëta,
Quantò tu optimus omnium patronus.

SAPPHICUM constat è Choreo, Spondæo, Dactylo, Choreis duobus: cui ter dicto addendum est Adonium. Carm. lib. 2. Od. 10.

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulmina montes.

ELEGUM constat duobus primis locis Dactylo vel Spondæo, * tertio Spondæo (cuius prior syllaba dictionem claudet) cum Anapæstis duobus. Ab Epico vero nunquam separatur, Trist. Elegia 1.

Elegum, sive Elegiacum.

** Vulgò cum syllaba longa, & duobus Dactylis cum syllaba ultima longa.*

Parve (nec invideo) sine me liber ibis in urbem:
Hei mihi, quod domino non licet ire tuo.

Hexametrum est Epicum & Iambicum.

EPICUM præcipuè celebratur, constans quatuor primis locis è Spondæo, vel Dactylo, quinto Dactylo, & sexto Spondæo. Virgilius Æneid. 1.

Epicum, vel Heroicum.

Arma virumque cano Troiæ qui primus ab oris.
Quinto tamen loco Spondæus aliquandò substituitur: ne verò nimia metri tarditas aures offendat, * Dactylum tum quartus postulat: vt Eclog. 4.
Chara deûm soboles magnum Iouis incrementum.
* Hanc legem ter neglexit Poëta. Georg. 3.
Saxa per, & scopulos, & depressas conualles. Æn. 3.
Nereidum matri, & Neptuno Ægeo. Et Æneid. 7.
Aut leues ocreas lento ducunt argento,

Atque Ovidius in Met. semel, nempe lib. 1.

Perq; hyemes, æstusq;, & inæquales autumnos.

¶ Notandum hic est versum Spondaïcum (quem Poetæ Dactylicis venustè identidem interponunt) tetrasyllabâ, aut trissyllabâ dictione terminari. Tetrasyllabâ, vt

Ante tibi Eöæ Atlantides abscondantur. Georg. 1.

Cecropiumq; thymum, & grave olentia centaurea. Georg. 4.

Constitit, atq; oculis Phrygia agmina circumspexit. Æneid. 2.

Armatumq; auro circumspicit Oriona. Æneid. 3.

Cornua velatarum obuertimus antennarum. Ibid.

Proximus huic, longo sed proximus interuallo. Æneid. 5.

Et lucus latè sacer additur Anchisæo. Ibid.

Pallantis proaui de nomine Pallanteum. Æneid. 8.

Discedens chlamydemq; auro dedit intertextam. Ibid.

Nec non & sacri monstrat nemus Argileti. Ibid.

Posse viam ad muros, & mœnia Pallantea. Æneid. 9.

Quales Threïciæ cum flumina Thermodontis. Æneid. 12.

Margine terrarum porrexerat Amphitrite. Met. 1.

Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas, Ibid.

Aëreæq; Alpes & nubifer Apenninus. Met. 2.

Dum redit, itq; frequens in virgine Nonacrinâ. Ibid.

Pictarumq; iacent fera corpora pantherarum. Met. 5.

Extimuit que fame mugitibus armentorum. Met. 5.

Syluarum lucos circumspicit antiquarum. Ibid.

Vsq; sub Orchomenon, Psophidaq;, Cyllenenq;. Ibid.

Et vetus in telâ deducitur argumentum. Met. 6.

Nexilibus flores hederis habet intertextos. Ibid.

Lumina versârunt, animam simul exhalârunt. Ibid.

Fumificisq; locum mugitibus impleuerunt. Met. 7.

Hic illic vbi mors deprênderat exhalantes. Ibid.

Sacra Ioui quercus de semine Dodonæo. Ibid.

Nouerat ante alios faciem ducis Europææ. Met. 8.

Illa suis Delphis, hic vertice Cyllenæo. Met. 11.

Aptariq; suis primum iubet armamentis. Ibid.

Nam tibi sæuorum sæuissime Centaurorum. Met. 12.

Longus in angustum quâ clauditur Hellespontus. Met. 13.

Miles: & longo celauerat argumento. Ibid.

Vndarum sparsas Symplegadas elisarum. Met. 15.

Trissyllabâ verò, vt

Pro molli violâ, pro purpureo narcisso. Eclog. 5.

Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Eclog. 7.

Muneribus, tibi pampineo grauidus autumno. Georg. 2.

Sax

Saxa per, & scopulos, & depressas conuall. Georg. 3.
Tunc ille Æneas quem Dardanio Anchisæ. Æneid. 1.
Ardea, Crustumeriq; & turrigeræ Antemnæ. Æneid. 7.
Quod fieri ferro, liquidoue potest electro. Æneid. 8.
Seruabat senior qui Parrhasio Euandro. Æneid. 11.
Terq; hyemes, æstusq; & inæquales autumnos Met. 1
Nubibus esse solet, aut purpureæ auroræ. Met. 3.
Phœbeamq; Rhodon, & Ialysios Telchinas. Met. 7.
Penelopesq; socer cum Parrhasio Anceo. Met. 8.
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo. Met. 11.
Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros. Met. 12.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene. Met. 15.
Hæc Helenum cecinisse penatigero Æneæ. Ibidem.

Monosyllabum tamen *dis* bis apud Virgilium in fine Spondaici reperitur.

Cum sociis, natoq; Penatibus, & magnis diis. Æneid. 3.
Cum patribus, populoq; Penatibus, & magnis diis, Æneid. 8.

Iambicum est hexametrum, quod omnibus locis capax est Iambi. Epod. Od. 16. *Iambi*

Suis ĕt ĭp, ă Rōmă vīrĭbus ruit.

Potest tamen ad celeritatem temperandam Spondæus in impari quolibet loco collocari. Epod. Ode vltima.

Quid obseratīs āuribus fundīs preces?
Non sāxa nudīs sūrdiora nauitis
Neptunūs altō tūndit hybernus salo.

Hic autem quod alternatim subsequitur carmen binis sæpius pedibus mutilatur. Ep. Od. 2.

Beatus ille qui procul negotiis,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omnī fœnore.
Nec excitatūr classico milēs truci,
Nec horret irātūm mare,
Forumq; vitat, & superba ciuium
Potentiorum līmina.

Est etiam vbi tetrametrum Iambicum sine hexametro legitur. Prudent. Cath. Hymn. 11.

Quid est quòd Arctum circulum
Sol iam recurrens deserit?
Christus ne terris nascitur
Qui lucis auget tramitem?

In hexametro hoc porrò obseruandum est (ne voces in quibus syllabæ breues concurrunt prorsus excludantur) recipi nonnunquam in secundo, tertio, & quarto loco pro Iambo Trochæum: Dactylum etiam tertio, Anapæstum quinto, & vtrumque primo. Sed bini saltem Iambi perpetuò seruantur.

Aut amite leui rara tendit retia. Epod. Od. 2.
Libet iacere modo sub antiqua ilice. Ibidem.
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem. Ep. Od. 17.
Quinam perire iussus expirauero. Ep. Od. 5.
Priusq; cœlum sidet inferius mari. Ibidem.
Positosq; vernas Ditis examen domus. Ep. Od. 2.
Pauidumque leporem, & aduenam laqueo gruem. Ibidem.

Tetrametrum verò interdum habet primo loco Dactylum aut Anapæstum, secundo Trochæum.

Canidia tractauit dapes. Ep. Od. 3.
Videre properantes domum. Ep. Od. 1.
Bipatens pugillar expedi. Aus. Ep. 138.

Iambicum itaque metrum ex omnibus Iambis vltimum duntaxat sibi seruauit immutatum, Immò vel sexto etiam loco, quinto Iambum retinente, Spondæum habet: sed huiusmodi versus Scazon siue Choliambus .i. claudus Iambus dicitur: vt

Si non molestum est, teq; non piget Scazon. Mart. l. 1 Ep. 97.
Sed non videmus manticæ quod in tergo est. Catul. ad Var.
Nec fonte labra prolui caballino.

Nec

Nec in bicipiti somniasse Pernasso
Memini, ut repente sic poeta prodirem. Pers. Prol.
Nonnunquam Scazonti miscetur tetrametrum.
Verona docti syllabas amat vatis:
Marone fœlix Mantua est:
Censetur Apona Liuio suo tellus,
Stellaque nec Flacco minus:
Appollodoro plaudit imbrifer Nilus,
Nasone Peligni sonant:
Duosque Senecas, vnicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba:
Gaudent iocosæ Canio suo Gades,
Emerita Deciano meo:
Te Liciane, gloriabitur nostra,
Nec me tacebit Bilbilis. Mart.1 Ep.62.

Atque hæc præcipua sunt metri genera: cætera, si cui sit animus cognoscere, ex poetis animaduerti possunt.

CAP. XV.

NVmerus poëticus expositus est, ORATORIVS est numerus quidam non incertus, sed tamen & poëtico, & sibi perpetuò dissimilis. *Numerus oratorius.*

Hunc numerum adhibere necesse est, si ornatè velis dicere, non solùm (quod ait Aristoteles & Theophrastus) ne infinitè feratur, vt flumen, oratio: verumetiam, vt multò maiorem vim habeat. Neque verò (ait ad Brut. Orator) Demosthenis fulmina illa tantopere vibrarent, nisi numeris contorta ferrentur.

Primum hîc est præceptum, In prosâ versum fugito: citare tamen licet aliundè, authoritatis 1
aut voluptatis gratiâ. Deinde, principium vel exitum carminis nec principium nec exitum 2
prosæ

3 prosæ facito. Principij cura sit minor, medij
penè nulla, clausulæ verò maxima: in quâ vnâ
numeri perfectio & absolutio præcipuè apparet
4 & intelligitur: ideoq; varianda est maximè, ne
aut animorum iudicijs, auriumque satietate repudietur, aut similitudine artificium numeri
5 deprehendatur: nunquam autem longiùs senis
6 à fine syllabis obseruetur. Ex longis omnibus clausula tardior & rarior est: rarissima ex omnibus breuibus: at ex temperatione longarum & breuium frequentior. Res tota è Ciceronis, in Oratore, loco declaretur. *O Marce Druse, patrem appello.* In priori inciso est Dichoreus: in posteriori syllabam breuem sequuntur * Iambus Spondæus. *Et tu dicere solebas sacram esse remp.* in priori sunt Choreus, Pyrrichius, Spondæus; in posteriori Choreus, Spondæus, Pyrrichius. Iterum, *Quicunq; eam violâsset, ab omnibus ei pœnas esse persolutas.* In priori sunt Iambus, Pyrrichius, Choreus: in posteriori tres Chorei: nihil enim ad rem, extrema illa longa sit, an breuis. Deindè, *Patris dictum sapiens temeritas filii comprobauit.* In postremo Iambum sequitur * Dichoreus: quo talis clamor concionis excitatus est, vt admirabile esset. Verborum ordinem immutato, & fac sic, *Comprobauit filii temeritas:* iam omnis venustas & gratia perit. Contrà si arripias dissipatam aliquam sententiam, eamque, ordine verborum paulùm commutato, in quadrum redigas; efficiatur aptum illud, quod fuerit anteà diffluens, ac solutum. Sume de Graccho apud Censores illud: * *Abesse non potest quin eiusdem hominis sit probos improbare, qui improbos probet.* Quantò aptius ita dixisset:

...eq; c- ...a Ecth. ...is, aut ...alœpha ...rosâ lo- ...habet: ...vero ... elisum ...ue est. ...e suprà ...hlipsin ...im. ...choreus ...eroni ...tissimus ..., vt qui ...mâ pro ...mpeio ...tione, ...ties, de- ..., & ...ite ad- ...itus sit. ...d Bru- ...n.

Quin

Quin eiusdem hominis sit qui improbos probet, probos improbare? Itaque numeri gratiâ Hyperbaton, id est, longior verbi transgressio, seu inuersa vocum transpositio permittitur. * Fit enim sæpissimè aspera & dura, dissoluta & hians oratio, si ad necessitatem ordinis verba redigantur. Nec aliud potest facere sermonem numerosum, quàm opportuna ordinis mutatio. Hyberb. *Fab. li. cap. 6.

Ergo hæc de oratorio pedum numero: quem tamen elegantius & facilius variare, vsus quàm ars, praxis diserti oratoris, quàm periti Rhetoris præceptio edocebit.

Cap. XVI.

Figura dictionis in dimensione soni eiusmodi est: sequitur quæ est in soni repetitione: & quidem similis aut dissimilis. Similis continuè vel disiunctè. Continuè est Epizeuxis aut Anadiplosis.

Epizeuxis est, quandò sonus similis continuè in eadem sententiâ iteratur, idque vel in parte vocis, vel in voce integrâ. Epizeuxis partis vel est principij, vt Georg. 1. Ἐπίζευ subiunct

Et sola in siccâ secum spatiatur arenâ. Et Met. 1.
O vtinam possem populos reparare paternis
Artibus: atq. animos formatæ infundere terræ!

Hic *s* & *p* ter, *a* bis, & *f* semel in dictionum initijs iterantur: nam præpositiones *re* & *in* Epizeuxin literæ nihil videntur impedire.

Vel finis, vt De responsione Arusp.

Titus Annius ad illam pestem comprimendam, extinguendam, funditus delendam natus esse videtur.

In

In sequentibus est Epizeuxis vocis. Ter. Andr. *O Mysis, Mysis.* Verr. 7. *Crux, crux (inquam) infœlici & misero.* Virg. Eclog. 5.

Ipsa sonat arbusta, deus, deus ille, Menalca. Heroid. (21.
Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua est; nulla futura tua est.

Interdum Parenthesis interponitur: res tamen eòdem recidit: quia tanquam Parenthesis non sit, geminatio illa continuatur. Philippic. 2.

Hastâ positâ pro æde Iouis Statoris, bona (miserum me, consumptis enim lachrymis, tamen infixus animo hæret dolor) bona (inquam) Cn. Pompeij Magni, voci acerbissimæ subiecta præconis.

CAP. XVII.

ἀναδίπλω- duplicatio. ANADIPLOSIS est, quando similis sonus continuè in diuersis sententijs, id est in fine præcedentis & principio sequentis, repetitur. Eclog. 10. Virg.

Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:
Gallo, cuius amor tantùm mihi crescit in horas.

Hæc figura ter iteratur & eodem verbo. Catil. 1.

Hic tamen viuit: viuit? imò verò etiam in senatum venit. Item, *Viuis: & viuis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam.* Item, *Quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, viues: & viues, ita vt nunc viuis.* Heroid. 1.

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsq; moras.
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar oportet:
Penelope coniux semper Vlyssis ero.

κλίμαξ. gradatio. Reperitur autem hic CLIMAX, quando nimirum Anadiplosis pluribus gradibus continuatur.

ur. Pro Milon. *Nec verò se populo solùm, sed senatui commisit: nec senatui modò, sed etiam publicis præsidijs & armis: nec his tantùm, sed eius potestati, cui senatus totam rempub. commisit.* Ad Heren. *Iam quæ reliqua spes libertatis manet, si illis & quod libet, licet; & quod licet, possunt; & quod possunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis molestum non est?*

Cap. XVIII.

Sequitur repetitio soni similis disiunctè: & quidem in eodem loco, vel in diuersis: in eodem est Anaphora, aut Epistrophe.

Anaphora est, quando sonus similis iteratur in principijs sententiarum. Agrar. 1. *Tamen ne vexari rempub. contemni maiestatem Populi Rom. deludi vosmet ipsos diutiùs à Tribuno plebis patiamini.* Catil. 1. *Nihilne te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil consensus bonorum ciuium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque mouerunt?* Geor. 4. — 3 Ἀναφορά. Relatio.

Te dulcis coniux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat. Ouid. de Arte.

Tuta frequensq; via est per amici fallere nomen:
Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.

Pro Ameri. *Accusant ij, qui in fortunas huius inuaserunt: causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ij, quibus occidi patrem Sexti Roscij bono fuit: causam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verùm etiam egestatem. Accusant ij, qui hunc ipsum summè iugulare* — Duæ hîc sunt Anaphoræ sonos suos alternantes.

lare cupiêrunt: causam dicit is, qui etiam ad iudicium cum præsidio venit, ne hic ibidem ante oculos vestros trucidaretur. Deniq; accusant ij, quos populus poscit: causam dicit is, qui unus relictus, nefariâ illorum cæde restat.

CAP. XIX.

4 Ἐπιστροφή conversio.

EPISTROPHE est, quâ similis sonus clausulis iteratur.

Hic autem Rhythmus quidam oratorius sæpè resonat, in membris paribus: quæ ideo ὁμοιοτέλευτα similiter desinentia dicuntur.

Pro Pomp. *Vt eius voluntatibus non modò ciues assenserint, socij obtemperârint, hostes obediérint, sed etiam venti tempestatesq; obsecundârint:*

Hic tria prima membra ferè senaria sunt; postremum longius: neq; æqualitatis similitudo sic exigenda est.

Pro Milon. *Est enim hæc (iudices) non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verùm ex ipsâ naturâ arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.*

Hic quater bini tanquam versus, æqualibus ferè inspirationibus interpuncti resonant: duo primi ternarij *non scripta, sed nata*: duo sequentes plusquam duodenarij: duo sequentes iterum ternarij: postremi quaternarij.

Sed in propositis exemplis finis tantùm dictionis seruatur: in sequentibus autem dictio ipsa iteratur. Philip. 2. *Doletis tres exercitus populi Romani esse interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos ciues? eos quoq; eripuit Antonius. Authoritas huius ordinis afflicta est? afflixit Antonius.* Ex Anaphorâ vero & Epistrophe

5 Συμπλοκή complexio.

coniunctis fit SYMPLOCE. Agrar. 1.

is legem tulit? Rullus. Quis maiorem populi
em suffragiis priuauit? Rullus. Quis comitiis
fuit? idem Rullus. Martial. lib. 2.
o tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cœnam:
u captas alias: iam sumus ergo pares.
e salutatum venio: tu diceris isse
Ante salutatum: iam sumus ergo pares.
n comes ipse tuus, tumidiq; anteambulo regis:
u comes alterius: iam sumus ergo pares.

Cap. XX.

Rgò repetitiones hæ sunt in eodem loco: sequentes duæ diuersis, Epanalepsis & Epanodos.

5 'Επανάληψις resumptio.

Epanalepsis est, quâ similis sonus in principio & clausulâ eiusdem sententiæ repetitur. Verr. 4. Saluti enim eorum potius consulam, quam voluntati. Æneid. 1.
Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.
Verr. Multi & graues dolores inuenti, parentibus & propinquis multi. Martial. l. 1. Ep. 33.
Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare:
Hoc tantùm possum dicere, non amo te.
lib. 8. ep. 21.
Phosphore, redde diem: quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem.

6 'Επάνοδος regressio.

* 1. quâ sumi duo, alter in principio, alter in fine sententiæ ordine inuerso in sequenti sententia iterantur.

Cap. XXI.

Epanodos est, *quâ sonus similis in principio & clausulâ diuersarum sententiarum intercedente Anadiplosi, iteratur. Ver. 3. Habuit honorem vt proditori, non vt amico fidem. Pro Planc. Gratiam qui refert habet: & qui habet, eo quòd habet, refert. Heroid. 2

De-

Demophoon ventis & verba, & vela dedisti:
Vela queror reditu, verba carere fide. Eclog.
Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.
Cic. * *Vestrum etiam hic factum deprehendit[ur]*
T. C. non meum (at pulcherrimum quidem facti[um])
verum, vt dixi, non meum, sed vestrum.

Cap. XXII.

Figuræ dictionis in repetitione sonorum [si]milium sic habent: in repetitione sonoru[m] [ae]qualiter dissimilium duæ sequuntur, Paronoma[sia] & Polyptoton.

7 Παρονομασία. *Adnominatio.* PARONOMASIA est, cùm dictio literæ a[ut] syllabæ alicuius commutatione, significatio[ne] quoque commutatur. Ver. 2. *Nam vt apertum [in] corripiundis pecuniis; sic in spe corrumpendi iudic[ii].* Catil. 1. *Vt non emissus ex vrbe, sed immissus [in] vrbem esse videatur.* Tale est illud * Quintil. [*me-*]*ruit morte immortalitatem.* Mart. hinc ioci m[a]teriam arripuit lib. 1. Epig. 9.

* Lib. 9. c. 3

Litigat, & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

* De Orat. Inde etiam est illud * Catonis: *qui cùm ...dam dixisset, Eamus deambulatum; & ille, Qu[id] opus est de? Imò verò, inquit, quid opus est te?*

Cap. XXIII.

8 Πολύπτωτον. *Variatio casuum.* POLYPTOTON est, cùm eiusdem origin[is] variis casibus voces inter se consonant. Pr[o] Cæl. *Ipsius autem veneni quæ ratio fingitur? v[bi] quæsitum est? quo pacto? cui? quo in loco traditum?* Æneid. 4.

Litto[ra]

Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis.

Verr. 7. *Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reseruetur.*

Et apud Quint.* *Non vt edam viuo, sed vt viuam edo.*

Est etiam hic CLIMAX seu gradatio quædam: gradibus enim suis continuatur Polyptoton in vocibus dissimilibus; vt suprà Anadiplosis in similibus, Ouid. 3. Fast.

Mars videt hanc, visamq; cupit, potiturq; cupitâ.

Ad Heren. *Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria æmulos comparauit.* Eclog. 2.

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem Cytisum sequitur lasciua capella.

Significat hic casus omnem in voce variationem: siue per modum, tempus, personã, casum, genus, vel numerum ea fiat.

* *Lib. 9. c. 3.*

Κλίμαξ Gradatio.

Ad CAP. XXII. & XXIII.

¶ Iterantur in ijsdem locis soni dissimiles, in quibus & similes: itaque non abs re fuerit, præcedentium figurarum nomina huc transferre; vt repetitiones sonorum leuiter dissimilium in Paronomasiâ & Polyptoto, suis etiam generibus distinguantur.

Epizeuxis in Paronomasiâ est. Æneid. 2.

Fit via vi.

Epizeuxis in Polyptoto, Met. lib. 15.

Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoq; auidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis viuere letho?

Anadiplosis in Paronomasiâ. Æneid 4.

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurũ:
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Anadiplosis in Polyptoto. Met. 1.

Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pugnat vtroque.

Ana-

Anaphora in Paronomasiâ. Met. 2.

Nec te dexterior tortum declinet ad anguem,
Neue sinisterior pressam rota ducat ad aram.

Anaphora in Polyptoto, De resp. Arusp.

Homines te propter pecuniam iudicio liberârunt: hominibus iniuria tui stupri dolori non fuit: homines tibi arma, alii in me, alii post in illum inuictum ciuem dederunt: hominum beneficia prorsus concedo tibi.

Epistrophe in Paronomasiâ. Quint. lib. 9. cap. 3.

Neminem posse alteri dare matrimonium, nisi penes quem sit patrimonium.

Epistrophe in Polyptoto. Met. 1.

Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.

Symploce in Paronomasiâ. Catil. 1.

Vt exul potiùs tentare, quàm Consul vexare remp. possis.

Epanalepsis in Paronomasiâ. Met. 1.

Vngulaq; in quines dilapsa absumitur vngues.

Epanalepsis in Polyptoto. Met 1.

Viues: & viues, ita vt nunc viuis.

Epanodos in Paronomasiâ. Orat. ad Brut.

Abesse non potest quin eiusdem hominis sit, qui improbos probet, probos improbare.

Epanodos in Polyptoto. Met. 4.

Vmbra viri visa est, visam fera sæuit in vmbram.

Elegiar. l. 2. El. 19.

Quod sequitur, fugio: quod fugit, ipse sequor,

Heroid. 16.

At tu dissimula, ni tu desistere mauis:
Sed cur desistas? dissimulare potes.

Et pro Cecin.

Quia res indigna sit, ideo turpem existimationem sequi: quia turpis existimatio sequitur, ideò rem indignam non vindicari.

CAP. XXIV.

Figura dictionis eiusmodi est. Figura sententiæ est figura, quæ totam sententiam aliquo animi motu afficit.

Figura sententiæ.

Virilem autem quandam dignitatem, præ superiorum molli & delicata venustate, obtinet: vt illic color & sanguis orationis, hic nerui thorique esse videantur. Itaque, ait in Bruto Tullius, quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes, idcirco à doctis oratorum est princeps iudicatus. Et rursus in Oratore idem confirmat. Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic postremo ornamentorum generi attribuit: & certè nullis flectendorum animorum machinis, elocutio violentior esse potest: hic enim γοητεία καὶ ψυχαγωγία elocutionis summa est. Denique vt superior illa & troporum & in dictionibus figurarum elocutio, ad delectandum & docendum multùm valet; hæc etiam (quod in dicendo caput est) ad mouendum & peruincendum plurimum valebit.

Figura sententiæ est in logismo, aut dialogismo. Logismus est, quando sine collocutione sententia figuratur: estque Ecphonesis & sui ipsius reuocatio, Apostrophe & Prosopopœia.

ECPHONESIS est figura in logismo per aduerbium exclamandi expressum, vel intellectum: magnum prorsus animi commouendi instrumentum, & quidem effectuum variorum.

1 Ἐκφώνησις Exclamatio.

Modò admirationis: Pro Marcello. *O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentisq; decorandam!*

2 Modò desperationis: Pro Milon. *O frustrà mei suscepti labores! O spes fallaces! O cogitationes inanes meæ!*

3 Modò optationis. Heroid. 1.

O vtinam tunc, cum Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!

4 Modò indignationis: In Pison. *O scelus! O pestis! O labes!*

5 Modò irrisionis: Ibid. *O stultos Camillos, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones, Marcellos, Maximos! O amentem Paulum! rusticum Marium!*

6 *Proh* adhibetur sæpè ad ostentationem: vt Ter. And. *Proh Deûm atque hominum fidem! quid est, si hæc contumelia non est?*

7 *En* aliquandò triste quid & miserabile præ se fert: Eclog. 1.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quò discordia ciues
Perduxit miseros! en queis conseuimus agros!

8 *Ah, heu, & Eheu* sunt commiserationis: 1. Officiorum. *O domus antiqua! heu quàm dispari domino dominaris!* Eclog 2.

Eheu quid volui misero mihi? floribus Austrum
Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.
Quem fugis ah demens? ———

In quibus interrogatio instantiùs vrget: & est serijs, grauibusque causis opportuna.

Aliquandò exclamatio est deprecationis, & imprecationis. Æneid. 1.

Dii tibi (si qua pios respectant numina; si quid
Vsquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti)
Præmia digna ferant! Æneid. 2.
At tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis,
Dii (si qua est cœlo pietas, quæ talia curet)
Persoluant grates dignas. ———

Epiphonema quoque species est exclamationis, quæ ad finem rei narratæ & explicatæ addi solet: Vt cum Virg. exposuisset omnes causas, quibus Iuno Romanos persequebatur; tandem acclamat, Æneid. 1. 10

Tantæ molis erat Romanam condere gentem!

Cap. XXV.

Reuocatio sui ipsius est, quandò reuocatur quidpiam: & est ardentioris sermonis veluti refrigeratio: estque Epanorthosis aut Aposiopesis.

Epanorthosis est, quando antecedens aliquid corrigendo reuocatur. Epist. 1. *Erat hoc mihi dolendum, sed multò magis illud, quòd inimicum meum, meum autem? immò verò legum, iudiciorum, otii, atque patriæ, bonorum omnium sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fouebant, sic, me præsente, osculabantur.* Ter. Heaut. *Filium vnicum adolescentulum habeo: ah quid dixi? habere me? immò habui Chreme: nunc habeam, necne, incertum est.* Hic præteritum aliquod dictum reuocatur: in sequentibus cursus orationis antecedens reuocatur, & quasi pœnitentia facti significatur. Pro Ligario. *Sed nimis*

1. Ἐπανόρθωσις. Correctio.

vrgeo: commoueri videtur adolescens. Pro Cœl. *Sed quid ego ita grauem personam induxi?* Ad fratrem. *Sed nescio quo pacto, ad præcipiendi rationem relapsa est oratio mea: cum id mihi propositum initio non fuisset.*

Cap. XXVI.

3 ἀποσιώπησις. Reticentia.

APOSIOPESIS est, quâ sententiæ inchoatæ cursus reuocatur, partem aliquam, quæ tamen intelligatur, reticendo. Ter. Eun.

Ego te furcifer, si viuo.

Iam cœlum, terramq́ue meo sine numine, venti,
Miscere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego? sed motos præstat componere fluctus.
Æneid. 1.

Cap. XXVII.

LOgismus exclamationis & reuocationis ita est: sequitur qui est in Apostrophe & Prosopopœiâ.

4 ἀποστροφή. Auersio.

APOSTROPHE est, quando oratio ad alienam personam conuertitur, quàm instituta oratio requirit: figura non multum cedens elationis genere exclamationi, & persæpè cum eâ coniungitur. Sed Apostrophe ex conditione personarum variè distingui potest: alias enim ad humanam personam fit auersio. Pro Murænâ Tullius à iudicibus, ad quos oratio instituta erat, ad Catonem, qui apologiam hanc reprehenderat, se conuertens: *A quo tandem* (ait) *M. Cato, est æquius Consulem defendi, quàm*

à Consule? &c. Aliàs ab hominibus ad deos fit auersio: in quâ insignis est apud Poëtas inuocatio. Metamorph. 1.

Dy cœptis (nam vos mutâstis & illas)
Aspirate meis: primâq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Sic Æneid. 1. Cùm Poëta proposuit summam thesin totius Æneidos, tum sic auertitur ad Musam:

Musa mihi caussas memora, quo numine læso,
Quidue dolens Regina deûm tot voluere casus
Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantæne animis cœlestibus iræ?

Aliàs ad rem mutam & inanimatam, velut ad personam, transfertur oratio. Pro Milon. *Religiones mehercule ipsæ, aræq; cùm illam belluam cadere viderunt, commouisse se videntur, & ius in illo suum retinuisse. Vos enim Albani tumuli, atque luci, vos (inquam) imploro atque obtestor: vosque Albanorum obrutæ aræ sacrorum populi Rom. sociæ atque æquales, quas ille præceps amentiâ, cæsis prostratisque sanctissimis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat.* Hæc figura raro quidem, sed tamen aliquandò, protinùs in prooemio adhibetur. Cati. 1. *Quousque tandem, Catilina, abutêre patientiâ nostrâ? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrænata iactabit audacia?* Hic verò in Senatu res agitur: ideoque directus sermo ad patres: vndè auersio intelligitur.

CAP. XXVIII

Prosopopœia. Fictio personæ.

PROSOPOPŒIA est, quâ alienam personam oratione nostrâ loquentem fingimus.

Hæc verò ornamentum elocutionis singulare est, magnæque inprimis audaciæ: ideòque magno consilio iudicioque regendum, vt consentanea personis oratio tribuatur. Poeticum sanè ornamentum, & quo vno poetarum laudes præcipuè dijudicantur. Itaque si vsquam, certè in hac conformatione ratio decori diligenter habenda est: quâ de re benè monet Poeta in Arte.

Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multùm Dauusne loquatur, herusve:
Maturusne senex, an adhuc florente iuuentâ
Feruidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli:
Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Et ibidem. ———*Tristia mæstum*
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, lasciua: seuerum, seria dicta.

Prosopopœia est imperfecta vel perfecta.

Prosopopœia imperfecta est, cùm sermo alienæ personæ leuitèr & obliquè repræsentatur. Cæsar. 1.l.Com. de legatis Heluetior. *Qui dicerent sibi in animo esse, sine vllo maleficio iter per prouinciam facere, proptereà quòd iter nullum haberent aliud: rogare, vt eius voluntate id sibi facere liceat.* Pro lege Man. *Hi vos (quoniam liberè loqui non licet) tacitè rogant, vt se quoque, sicuti cæterarum prouinciarum socios, dignos existimetis, quorum salutem tali viro commendetis.*

Prosopopœia perfecta est, cùm tota fictio personæ oratione nostrâ repræsentatur: quo

in genere & accessus ad prosopopœiam, & recessus decorus inprimis esse debet. Sic pro Cœl. excitatur Appius cæcus ad obiurgandum Clodiæ libidinem. *Existat igitur* (ait Orator) *ex hac familiâ aliquis, ac potissimùm cæcus ille (minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit) qui profectò si extiterit, sic aget & sic loquetur.* Hic accessus est & apparatus ad speciem quandam prolusionis; deindè vox & oratio Appij fingitur. *Mulier quid tibi cum Cælio? quid cum homine adolescentulo? quid cum alieno? &c.* ad quam Prosopopœiam deponendam, breuis revocatio ad extremum ponitur his verbis: *Sed quid ego (iudices) ita grauem personam induxi? vt & verear, ne se idem Appius repentè convertat, & Cœlium incipiat accusare illâ suâ grauitate censoriâ.* Sic Æneæ Prosopopœiam, Virgilij Æneid. 2. composuit, cùm Æneas socijs cibum vinumque

Diuidit, & dictis mœrentia pectora mulcet.

O socij (neque enim ignari sumus antè malorum)
O passi grauiora! dabit Deus his quoque finem, &c.

Tandem sic Posopopœiam claudit:

Talia voce refert. ——————

Eâdem figurâ licet mutis & inanimatis rebus sermonem dare; cuiusmodi illa sunt in Catilinam, maiorum laterum, cùm patriam loquentem Orator inducit. *Si te* (ait) *parentes timerent atque odissent tui, neque illos vllâ ratione placare posses, vt opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria, quæ communis est omnium nostrûm parens, odit ac metuit, & iam diù de te nihil iudicat, nisi de paricidio suo cogitare.*

Huius tu neque authoritatem verebere, neque iudicium sequere, neque vim pertimesces? quæ tecum (Catilina) sic agit, & quodammodò tacita loquitur. Nullum iam tot annos facinus extitit nisi per te: nullum flagitium sine te: tibi vni multorum ciuium neces, tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera: tu non solum ad negligendas leges & quæstiones, verumetiam ad euertendas, perfringendasque valuisti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, vt potui, tuli: nunc verò me totam esse in metu propter te vnum, quicquid increpuerit Catilinam timeri, nullum videri contra me consilium iniri posse, quod à tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quamobrem discede, atque hunc mihi timorem eripe: si est verus, ne opprimar; sin autem falsus, vt tandem aliquando timere desinam. Hæc si tecum, vt dixi, patria loquatur, nonnè impetrare debeat, etiamsi vim adhibere non possit? Hic vides quàm decorè & suscepta & deposita sit persona.

Sed satis de Prosopopœiæ schemate: quo, tanquam aliquo in scenis pegmate, quæuis non solùm hominum, sed etiam deorum persona à poëtis effingitur. Quapropter isto poetico spiritu orator velut afflatus imprimis admirabilis est.

Cap. XXIX.

Logismus sententiarum adhuc fuit: sequitur dialogismus, qui est in interrogatione & responsione. Interrogatio deliberatione & occupatione figuratur. Deliberatio est, cùm varias tanquam consultationis rationes subinde interrogamus: cui, suspensis diutiùs au-

audientium animis, aliquando responsio subijcitur inexpectata. Deliberatio est aut Aporia aut Anacœnosis.

Aporia est deliberatio nobiscum. Pro Cluentio. *Equidem, quod ad me attinet, quò me vertam nescio: negem fuisse illam infamiam corrupti iudicij? negem illam rem agitatam in concionib⁹, iactatam in iudicijs, commemoratam in senatu? euellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tam vetustam?* Responsio. *Non est nostri ingenii: vestri auxilii est (iudices) huius innocentiæ, sic in hac calamitosâ famâ, quasi in aliquâ perniciosissimâ flammâ, atque in communi incendio, subuenire.* Æneid. 4. 6 ᵃἈπορία. Addubitatio.

En quid agam? rursusnè procos irrisa priores
Experiar? Nomadumq; petam connubia supplex,
Quos ego sum toties iam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes, atque vltima Teucrûm
Iussa sequar?

Tandem responsio addubitationis sequitur:
Quin morere, vt merita es, ferroq; auerte dolorem.

Insigne Aporiæ exemplum est Met. 8. vbi poeta Altheam de Meleagri filij sui morte secum deliberantem artificiosè describit.

Cap. XXX.

Anacœnosis est deliberatio cum alijs: Pro Quint. *Quæro à te C. Aquili, L. Luculle, P. Quintili, M. Marcelle: vadimonium mihi non obiit quidam socius & affinis meus (quî cum necessitudo vetus, controuersia de re pecuniariâ recens intercedit) postulone à Prætore, vt eius bona possidere mihi liceat? an cum Romæ domus,* 7 ᵃἈνακοίνωσις. Communicatio.

mus, vxor, liberi sint, domum potiùs denunciem? quid est quod hac tandem de re vobis possit videri? Responsio communicationis sequitur. *Profectò si rectè bonitatem vestram atque prudentiam cognoui, non multùm me fallit, si consulamini, quid sitis responsuri: primùm expectare, deinde, si latitare ac diutiùs ludificare videatur, amicos conuenire, quærere quis procurator sit, domum denunciare: dici vix potest quàm multa sint, quæ respondeatis antè fieri oportere, quàm ad hanc rationem extremam ac necessariam deuenire.*

Cap. XXXI.

Atque eiusmodi est dialogismus deliberationis: dialogismus occupationis sequitur, cùm alieni consilij interrogationem occupamus, eique responsionem subijcimus. Itaque dialogismus hic à priore parte Prolepsis, à posteriore Prosapodosis dicitur. Prolepsis Prosopopœiam coniunctam habet: adeoque aliàs obliqua, aliàs directa est. Prolepsis Obliqua est, quæ habet imperfectam Prosopopœiam. Pro Amer. *Credo ego vos (iudices) mirari, quid sit quòd cùm tot summi oratores hominesque nobilissimi sedeant, ego potissimùm surrexerim, &c.* Tandem Prosapodosis adhibetur. *Quæ me igitur res præter cæteros impulit, vt causam Sexti Roscij reciperem, &c.* Sic pro Cœlio. *Si quis (iudices) fortè nunc adsit ignarus legum, iudiciorum, consuetudinis nostræ.* Subiectio, *miretur profectò, &c.* Est Prolepsis hæc procemijs valdè accommodata. Prolepsis Directa est, quæ perfectam Prosopopœiam habet.

8 Πρόληψις. [Occ]upatio. [Prosap]απόδοσις, [Subi]ectio.

habet. Pro Cœlio. *Dicet aliquis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens commendauit & tradidit, vt in amore & voluptatibus adolescentiam suam collocaret? & hanc tu vitam & studia defendes?* Prosapodosis succedit. *Ego, siquis (iudices) hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiæ fuit, vt respueret omnes voluptates, omnemque vitæ suæ cursum in labore corporis atque in animi contentione conficeret, quem non quies, non æqualium studia, non ludi, non conuiuia delectarēt, nihil in vitâ expetēdum putaret, nisi quod esset cum laude & cum dignitate coniunctum; hunc meâ sententiâ divinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto.* Dialogismus continuatior est pro Quint. *De re pecuniariâ cupio contendere.* (inquit Orator) *Non licet.* Occupatio est consilij aduersarij. Subiectio sequitur. *At ea controuersia est.* Occ. *Nihil ad me attinet: causam capitis dicas oportet.* Sub. *Accusa vbi ita necesse erit.* Occ. *Non (inquit) nisi tu antè, nouo modo, priore loco dixeris.* Sub. *Dicēdum necessariò est: præstituendæ horæ ad arbitrium nostrum: iudex ipse arcessetur.* Occ. *Quid tum? Tu aliquem patronum inuenies, hominem antiqui officij, qui splendorem nostrum, & gratiam negligat? Pro me pugnabit L. Philippus, eloquentiâ, grauitate, honore florentissimus ciuitatis: dicet Hortensius excellens ingenio, nobilitate, existimatione: aderunt autem homines nobilissimi ac potentissimi, quorum frequentiam & consessum non modò P. Quintius, qui de capite decernit; sed quiuis, qui extra periculum sit, perhorrescat.* Subiectio postrema Ironiam habet. *Hæc est iniqua certatio,*

quâ

quâ tu huic, ne vbi consisteret quidem contra te, locum reliquisti, &c.

CAP. XXXII.

ERgò hæ sunt interroagationis figuræ in deliberatione & occupatione. Responsio Epitrope & Synchoresi figuratur.

9 ἐπίτροπή. Permissio. EPITROPE est, cum facti cuiuspiam licentia condonatur. Agrar. 2. *Si quid est quod indagaris, inveneris, ex tenebris erueris; quanquam iniquum est, tamen consume sanè, quoniam comdum est: quoniam tu quidem attulisti.*

Aliquando Ironia permiscetur. Æneid. 4.

——————Nunc & Ioue missus ab alto
Interpres diuûm fert horrida iussa per auras.
Scilicet is superis labor est, ea cura quietos
Sollicitat: neque te teneo, neque dicta refello.
I: sequere Italiam ventis: pete regna per vndas.

Ironia in sequenti exemplo apertior est. Pro Flacco. *Litemus igitur Lentulo: parentemus Cethego: reuocemus reiectos: nimiæ pietatis & summi amoris in patriam vicissim nos pœnas (si ita dijs placet) sufferamus.*

CAP. XXXIII.

10 συγχώρησις. Concessio. SYNCHORESIS est, cùm dictum aliquod aut argumentum condonatur. Verr. 7. *Sit sacrilegus, sit fur, sit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at est bonus Imperator.* Æneid. 10.

Italiam petijt fatis authoribus: esto.

Æneid. 7.

Flectere

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.
Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis:
At trahere, atq; moras tantis licet addere rebus.

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipuè, cum id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet: vt sæpè fit in contentionibus & controuersijs.

Pro Ligario. *Habes igitur, Tubero (quod est accusatori maximè optandum) confitentem reum: sed tamen hoc ita confitentem, se in eâ parte fuisse quâ te, Tubero, quâ virum omni laude dignum patrem tuum. Itaque prius de vestro delicto confiteamini necesse est, quàm Ligarij vllam culpam reprehendatis.*

EPILOGVS ELOCVTIONIS.

ATque hæc de ornamentis elocutionis: quæ quò plura concurrerint, eò pleniorem ornatum Orationis efficiant necesse est: vt in illo exemplo Ligarianæ defensionis: *Certè contra ipsum Cæsarem est congressus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Hic Metonymiæ variæ sunt: *gladius*, *armorum*, pro subiecto *homine*: sed Metaphoræ sunt illustriores, *ardor*, inprimisque illæ sensum & actum tribuentes rebus inanimatis *gladio, mucroni, armis; agebat, petebat*, *sensus*: tum Synecdoche, *mucro* pro *gladio*, *latus* pro *toto homine*: tum in verbis, *agebat, petebat*, *cupiebas, optabas*, sunt Epistrophæ finis: denique in sententiâ totâ est Apostrophe vehementis & instantis interrogationis. Quibus omnibus Troporum figurarumque generibus sic vsus Orator esse dici-

dicitur, vt Cæsari, quamuis & iudici & aduersario, tamen velut incantato & stupefacto, color variè mutatus sit & Libelli quidam è manibu exciderint. Illa videlicet Platonis γοητεία fuit, illaque flexanima dominaque summi Imperatoris Oratio.

RHE-

RHETORICÆ

Liber Secundus.

De Pronunciatione.

Cap. I.

De voce & prolatione.

LOcutionis (quæ prima pars facta est artis Rhetoricæ) præcepta in Tropis & Figuris exposita sunt: veniamus ad Pronunciationem, partem alteram institutæ artis & doctrinæ.

Pronunciatio est apta elocutionis enunciatio, elocutione certè ipsâ multò præstantior, & efficacior.

Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cùm rogaretur, quid in dicendo esset primum: huic secundas: huic tertias. Quò mihi melius illud ab Æschine dictum videri solet, qui cùm propter ignominiam iudicij cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset; rogatus à Rhodijs, legisse

legiſſe fertur orationem illam egregiam, quam in Cteſiphonem contra Demoſthenem dixerat: quâ perlectâ, petitum eſt ab eo poſtridiè, vt legeret illam etiam, quæ contrà à Demoſthene pro Cteſiphone eſt edita: quam cum ſuauiſſimâ & maximâ voce legiſſet, admirantibus omnibus, Quantò, inquit, magis admiraremini, ſi audiſſetis ipſum? Ex quo ſatis ſignificauit, quantum eſſet in actione, qui orationem eandem aliam eſſe putaret actore mutato. Cuius etiam rei magnum argumentum Hortenſius eſt: diu princeps Oratorum, poſteà æqualis Ciceroni, perpetuò autem ſecundus: cuius tamen ſcripta tam longè abfuerunt ab illâ viuæ eloquentiæ famâ, vt appareret aliquid placuiſſe eo dicente, quod poſteà legentes non invenerint. Quamobrem in hanc inprimis Rhetoricæ partem omnia illa Platonis probra juſtiſſimè conferentur: omneſque ἐμπειρίας, κομμώσιος, κολακείας, γοητείας, ψυχαγωγίας inſidiæ in hac vnâ parte reperientur.

Partes Pronunciationis duæ ſunt: vox, vndè prolatio (quæ communi nomine pronunciatio dicitur) & geſtus, vndè actio.

Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos attinet: per quos duos ſenſus, ad animum omnis ferè cognitio pervenit. Sed de voce priùs: cuius bonitas optanda quidem nobis eſt primùm: deinde quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda: ſic vt omnia quæ proferentur, ſono vocis rebus quæ dicuntur accommodato proferantur.

Vocis autem vnum eſt generale præceptum, ne ſit grauiſſima, neve acutiſſima. Nam ſubmiſſo illo murmure debilitatur omnis intentio: contrà autem dicere omnia clamoſè inſanum eſt.

Itaque in medijs inter imum ſummumque ſpatijs eſt conſiſtendum: in quibus crebra debet eſſe vocis mutatio.

Nunc enim acriori contentione ascendere, 2
nunc etiam sonorum tanquam gradibus descendere iuvat. Hæc varietas, & hic per omnes sonos vocis cursus, & se tuebitur, & actioni afferet suavitatem. Ista est æquabilitas, cui contrariam μονοτονίαν Quintilianus cum Cicerone valdè fugiendam censet.

Submissiori autem voce orationem auspicari, 3
hinc gradatim ascendere, vtile & suaue est. Nam à principio clamare agreste quiddam est. Sed enim vocalis huius varietatis moderatrix esse debebit animi cogitatio. Hæc enim summa causa est pronunciationis, vt vox sit animi interpres & nuntia. Sunt enim voces vt nerui in fidibus: atque ita sonant, vt à motu animi sunt pulsæ.

Cap. II.

De voce in singulis verbis.

Ratio igitur vocis erit in singulis verbis, vel in totâ sententiâ. De verborum autem singulorum pronunciatione ita Quintil. præcipit: Proponamus nobis (ait) illud Ciceronis in Oratione nobilissimâ pro Milone principium: nonne ad singulas penè distinctiones, quamuis in eâdem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Etsi vereor (iudices) ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem timere*; Etiamsi est toto proposito contractum atque summissum, quia & exordium est,

&

& sollicitum exordium; tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius & erectius, dum dicit, *pro fortissimo viro*: quàm cùm, *Etsi vereor, & turpe sit, & timere.* Iam secunda respiratio increscat oportet, & naturali quodam conatu, quò minùs pauidè dicimus quæ sequuntur, & quò magnitudo animi Milonis ostenditur. *Minimeq; deceat, cùm Titus Annius ipse magis de Reipublicæ salute, quàm de suâ perturbetur:* Deinde quasi obiurgatio sui est, *me ad eius causam parem animi magnitudinem afferre non posse:* Tum inuidiosiora, *tamen hæc noui iudicii noua forma terret oculos.* Illa verò iam penè apertis (vt aiunt) tibijs: *Qui quocunq; inciderint, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt.* Nam sequens latum etiam atque fusum est: *Non enim coronâ consessus vester cinctus est, vt solebat.* Quod notaui, vt appareret, non solùm in membris causæ, sed etiam in articulis esse aliquam pronunciandi varietatem; sine quâ nihil neque maius, neque minus est. Hæc Quintilianus de pronunciatione singularum vocum; in quâ, Troporum genera, siqua sunt actuosa, reluceant necesse est. Non enim aliter Ironia, neque Metaphora illustrior & animosior intelligeretur. Similis est in verborum figuris pronunciatio,

...tio vocis Tropis.

...tio vocis figuris ...ctionis.

Litigat & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Hîc enim *podagra*, & *chiragra*, voces nempè quibus insidet figura, præcipuâ quâdam præ reliquis Emphasi proferendæ sunt. Par est in cæteris ratio.

Ipsa

Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ille, Menalca,
Te dulcis coniux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.
Certus locus, certa lex, certum Tribunal.

Vbi *Deus* bis, *te* quater expressa, & *Certus, certa, certum*, eandem obtinent Prosodiam.

CAP. III.

De voce in tota sententia.

SEquitur pronunciatio totius sententiæ, in qua figuræ sententiarum, affectusque omnes comprehenduntur.

Atque hic cantus ille est, quem Tullius & Fabius Demosthenem & Æschinem significasse dicunt, cum vocis flexiones & inclinationes invicem exprobrarent, non ideò improbandas: cùm enim vterque alteri obijciat, palàm est vtrumque fecisse.

Est autem intendendæ vel remittendæ vocis in oratione tota, quæ est in verbis singulis, Prosodia.

Acutæ exemplum est pro Lig. *Vide Cæsar, quàm non reformidem: quanta lux tuæ liberalitatis & sapientiæ mihi apud te dicenti oboriatur, Quantum potero voce contendam, vt hoc populus Romanus exaudiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ex magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te* : & hanc Orator ipse contentionem vocis prædixit. Est acuminis diuersa vox, & penè extra organum, cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac penè naturam

ram vocis humanæ acerba: vt cùm populus acclamatione aduersâ Cic. pro Rabirio agentem turbaret: *Nihil* (ait) *me clamor iste commouet, sed consolatur; cum indicat esse quosdam ciues imperitos, sed non multos. Nunquam (mihi credite) Pop. Rom. hic qui silet, Consulem me fecisset, si vestro clamore perturbatum iri arbitraretur.* Quantò iam levior est acclamatio? *Quin continetis vocem, indicem stultitiæ vestræ, testem paucitatis?* Prima illa sunt leniora: postrema vocis amaritudinem illam habent.

Exemplum gravis & plenæ vocis est. Phil. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Romani publicum negotium gerens, magister Equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & totum Tribunal impleuit.* In redditione collationis, producenda sunt omnia, trahendæ vocales, aperiendæ fauces, quò maior quàm anteà fœditas exprimatur.

Vocis autem moderatæ exemplum est pro Lig. *Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

Cap.

CAP. IV.

De voce affectuum singulorum.

ATque hæc communia affectuum ferè omnium: specialia quædam sunt in singulis affectibus, quorum pulsum tactumque voces exprimunt.

In miseratione vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis; vt in illo Gracchanæ Orationis loco *: *Quò me miser conferam? quò vertam? in Capitoliumne? at fratris sanguine redundat: an domum? matrémne vt miseram, lamentantemque videam & abiectam?* Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse oculis, voce, gestu; inimici vt lachrymas tenere non possent. 1

* 3. de orat.

In iracundiâ vox contraria est, acuta, incitata, crebrò incidens. Phil.2. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cùm es nudus concionatus! Quid turpius? quid fœdius? quid supplicÿs omnibus dignius? num expectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si vllam partem habes sensus, lacerat, hæc te cruentat Oratio. Vereor ne imminuam summorum virorum authoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quàm viuere eum qui imposuerit diadema; cùm omnes fateantur iure interfectum esse, qui abiecerit?* Talem vocem requirit reticentia illa: *Iam cœlum terramque meo sine numine, venti, &c.* 2

In

3 In metu & verecundiâ contractus & hæsitans sonus est. Ter. Eun.

Totus, Parmeno, tremo horreoque, postquam aspexi hanc. Talis vox Ciceronis fuit in plerisque exordijs, vt pro Deiotaro etiam significatur: *Cum in omnibus causis grauioribus C. Cæsar, initio dicendi commoueri soleam vehementius, quàm videtur vel vsus, vel ætas postulare; tum in hac causa ita me multa perturbant, vt quantum mea fides studij mei afferat ad salutem Regis Deiotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat.*

4 In voluptate, tenerum, lene, effusum, hilaratum vocis genus optatur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in Tapetis Troiæ excidium intuentis. Æneid. 1.

Constitit, & lachrymans, Quis iam locus, inquit Achate,
Quæ regio in terris nostri non plena laboris?
En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudi,
Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.
Solue metus: feret hæc aliquam tibi fama salutem.

5 Dolor sine commiseratione, graue quiddam & imo pressu ac sono obductum requirit. In Pison.

Meministine, cœnum, cum ad te quinta ferè horâ cum C. Pisone venissem, nescio quo e gurgustio te prodire, inuoluto capite, soleatum? & cum isto ore fœtido teterrimam nobis popinam inhalasses, excusatione te vti valetudinis, quòd diceres, vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari? quam

nos

nos causam cum accepissemus, (quid enim facere poteramus?) paulisper stetimus in illo ganearum tuarum nidore atque fumo: unde tu nos, cum improbissime respondendo, tum turpissimè ructando, eiecisti?

In blandiendo, satisfaciendo, rogando, leuis vox & summissa est. Æneid. 4. 6

Méne fugis? per ego has lachrymas, dextramque tuam, te
(Quando aliud mihi iam miseræ nil ipsa reliqui)
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos:
Si benè quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
Dulce meum; miserere domus labentis, & istam
Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

Atque hæc de vocis & in singulis verbis, & in totis affectibus moderatione: ad quam exercendam, optimum esse censet Fabius ediscere quam maximè varia, quæ flexus omnes habeant: eaque quotidie ita dicere, vt agimus: vt simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendauit. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summâ vocis & totius corporis contentione dicebat. Sed peragratâ Græciâ & Asiâ, omnium generum Rhetoribus auscultans, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modò exercitatior, sed propè mutatus redijt.

CAP. V.

De gestu & actione,

HActenus de voce: actionis lex & gestus superest (quam Quintilianus Chironomiam appellat) virtutis multò maioris, quàm vlla vox esse possit.

In ijs enim omnibus, quæ sunt actionis, inest quædam vis à naturâ data: quare etiam hac imperiti, hac vulgus, hac denique barbari maximè commoventur. Verba neminem movent nisi eum qui eiusdem linguæ societate coniunctus est: sententiæq; sæpè acutæ non acutorum hominum sensus prætervolant. Actio autem, quæ præ se motum animi fert, omnes movet: ijsdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos ijsdem notis, & in alijs agnoscunt & in seipsis judicant. Argumento magno est pantomimus, qui solo gestu, sine voce, omnia spectantibus significat: vt gestus in tantâ, per tot gentes, linguarum diversitate, tanquam communis hominum sermo esse videatur. Imò verò etiam bestiarum, quæ signis affectus suos enuntiant: quinetiam rerum inanimatarum: sic enim picturæ & imagines tacitè loquuntur. Itaque gestus, sermo corporis & eloquentia rectè à Cicer. nominatur: in eoque summum studium duo summi Oratores Demosthenes & Cicero posuere. Demosthenes speculum grande intuens, componebat actionem & gestus corporis: & quamvis fulgor ille sinistras imagines redderet; suis demùm oculis quod efficeret credidit. Quinetiam Satyrum histrionem ad eas artes magistrum adhibuit. Et Cicero histrionibus quoq; huius doctrinæ magistris Roscio Comœdo, Æsopo Tragœdo usus est. Chironomiam verò Quintilianus author est ab heroicis vsque temporibus repetitam, ab ipso etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum.

Lex vna hic summa est, vt omnes vocis flexiones subsequatur gestus.

Cap. VI.

De gestu totius corporis.

TRunco totius corporis Orator seipsum moderetur, & virili laterum flexione, non gesticulatione scenicâ: actionemq; magis

magis ad sensus, quàm ad verba accommodet. Status verò corporis sit secundum naturam erectus & excelsus Etenim natura

Os homini sublime dedit, cælumq; tueri Met. 1.
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora sit, Curionis motus ille argumento est, quem & Iulius (vt est in Bruto *) perpetuum notauit, *cùm ex eo in vtramq; partem toto corpore vacillante quæsiuit, quis loqueretur è lintre: & Cn. Sicinius homo impurus, sed admodum ridiculus: is, cùm Tribunus pleb. Curionem & Octauium Consules produxisset, Curioq; multa dixisset sedente Cn. Octauio collegá, qui deuinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus; Nunquam, inquit, Octaui, collegæ tuo gratiam referes: qui nisi se suo more iactauisset, hodiè te istìc muscæ comedissent.*

* *Quintil.* lib. 11. ca. 3.

Cap. VII.

De gestu capitis, frontis, oculorum.

ATque hæc de corporis vniuersi gestu. Partium item sua quædam ratio est, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Pöëta verecundiam Reginæ exprimit. Æneid. 1 1

Tum breuiter Dido vultum demissa profatur.

Eundem modestiæ gestum proponit Homerus Vlyssis exemplo, quem dicit stetisse oculis in Iliad. 3

terram defixis, immotóq; sceptro; priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet; eoque gestu par est Ciceronis timorem in principijs significatum esse: quum etiam id testificatur oratione illâ. *cùm in omnibus causis C. Cæsar*, &c.
2 Aspectus vertitur eódem, quò gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut remouenda sunt, vt videamur auersari. Æneid. 3.

—Dy talem terris auertite pestem.

Æn. 1.—*Haud equidem tali me dignor honore.*

3 Solo tamen capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum
4 est. Frontem terire in dolore, Ciceroni vide-
5 tur oratorium, Fabio autem scenicum. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso domi-
6 natus est omnis oculorum. Vultus enim imago est animi, indices oculi. Quarè cùm effeceris ne quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum magna debet esse moderatio: qui quot animi motus sint, tot significationes, & communicationes habent. Narium, labrorum, mentis, cervi-
7 cum, humerorum vitia magis notantur.

Humeros iactabat Demosthenes: sed hoc vitium ita dicitur emendâsse: vt cùm in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret, vt si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illâ commoneretur.

Cap. VIII.

De gestu brachii, manus, digitorum.

1 At brachium procerius proiectum, quasi quoddam telum orationis est: continuósq; ac decurrentes locos maximè decet: &

cùm

cùm ſpecioſius quiddam vberiuſq; dicendum eſt
(ſicut illud, * *Saxa atque ſolitudines voci reſpon-* * Quin
dent) expatiatur in latus, & ipſa quodammodo *lib.* 11. *ca*
ſe cum militari iſto geſtu fundit oratio. Sini- 2
ſtrum verò brachium, ſi quid eo agendum ſit,
eouſque alleuandum eſt, vt quaſi normalem an-
gulum faciat. Manus autem minùs arguta, digi- 3
tis ſubſequens verba, non exprimens, tantum
poteſt, vt ſine hac trunca videatur actio. Nam
cæteræ partes loquentem adiuuant: manus
propè ipſa loquitur. Hinc Perſianum illud, Sa-
tyr.4.

Ergo vbi commotâ feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus.

Siniſtra autem ſola nunquam geſtum facit: dex- 4
træ ſeſe frequenter accommodat. Sic iunctis ma-
nibus Aporia illa Gracchana agenda eſt: *Quò
me miſer conferam? &c.* Quantus verò ſit iun-
ctarum manuum geſtus, exemplum poëtæ de-
monſtrat. Æneid.1.

Ingemit, & duplices tendens ad ſydera palmas
Talia voce refert: O terque quaterque beati,
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere! ———

Hîc poëta geſtum præmonſtrauit. Manus verò 5
complodere eſt ſcenicum. Atque hæc de vni-
uerſa manu: in cuius digitis ſingularis geſtus
quidam eſt: atque ille inprimis maximè com- 1
munis, quo medius digitus in pollicem contra-
hitur explicatis tribus: & geſtus eſt inſtantior;
& tribus pollice preſſis, index ille (quo Craſ- 2
ſum in exprimendo animi dolore, atque impetu
ſcienter vſum ſignificat Antonius) explicari ſo-

 let.

I let. Is in exprobrando & indicando (vndè ei
nomen est) alternatâ ac spectante humerum
II manu, paulùm inclinatus affirmat: versus in
III terram vrget: aliquandò prò numero vnitatis
5 est. Est autem & ille verecundæ orationi aptis-
simus, quo quatuor primis leuiter in summum
coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pe-
ctore fertur ad nos manus: & deindè prona ac
paululùm prolata laxatur. Quintilianus credit
hoc modo cœpisse Demosthenem in illo pro
Ctesiphonte timido summissoq; principio: sic
item formatam Ciceronis manum, cùm dice-
ret, *Si quid est in me ingenii (iudices) quod sentio
quàm sit exiguum*, &c. Atque digitorum gestus
tam insignis est.

Cap. IX.

De gestu pectoris, femoris, pedis.

1 IN cæteris vitia ferè notata sunt: vt pectus ac
2 ventrem proijcere: cædere etiam pectus Fa-
3 bio scenicum est. At femur ferire (quod A-
thenis primus fecisse creditur Cleon) vsitatum:
& indignatos decet, & excitat auditorem. In
4 pedibus verò status & incessus obseruatur. In
dextrum verò ac læuum latus vacillare, alternis
5 pedibus insistendo, ridiculum est. Supplosio ta-
men pedis in contentionibus & incipiendis &
6 finiendis est opportuna. Incessus permissus est
oratori, sed rarus, & tantùm in causis publicis,
vbi suggestum amplum & spatiosum est: vbi e-
tiam multi sunt iudices: proindéq; in senatu,
vbi plures, & in concione, vbi longè plurimi.

Dis-

Discursare tamen ineptissimum: vrbanéq; Manius Virginius interrogauit de quodam suo antisophistâ, quot millia passuum declamâsset.

Atque hæc de corporis gestu: qui magnis oratoribus instrumentum eloquentiæ prorsùs admirabile fuit. Quin aduersus oratores, huius ipsius artificij fastidiosos contemptores, argumentum hinc sumptum est. Nam cùm Tullius aduersus Callidium diceret, pro argumento refutationis posuit, quòd veneni sibi comparati causam tam solutè egisset, tam leniter, tam oscitanter, tam sine corporis gestu. Tu Marce Callidi *(inquit)* nisi fingeres, sic ageres? presertim cùm istâ eloquentiâ, alienorum hominum pericula defendere acerrimè soleas, tuum negligeres? Vbi dolor? vbi ardor animi, qui etiam ex Infantium ingenijs elicere voces & querelas solet? nulla perturbatio animi: nulla corporis: frons non percussa: non femur: pedis (quod minimum est) nulla supplosio. Itaque tantum abfuit vt inflammares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus. *Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satis in arte, quam profiteretur attentum & consideratum, vellicauit.*

FINIS

172 N S F A aliquo

quos ... salus ...

... salu...

... nunc genitus

A. I F F Q U S F A

Improbitate
Avaritia ~~Fameta~~ Desita Questus utique salus mundi

A

8

hom..s

ibbens

his booke

1678 R